

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra politologie a sociologie

Vlastimil Bernas

**Analýza španělského modelu
asymetrického regionalismu**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: Vlastimil Bernas

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Kysela, Ph.D.

Datum odevzdání práce (uzavření rukopisu): 19. prosince 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 19. prosince 2012

Vlastimil Bernas

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce doc. JUDr. Janu Kyselovi, Ph.D. za podnětné připomínky a postřehy, které mi pomohly při zpracování tématu. Velký dík náleží rovněž mé *alma mater*, jež mi umožnila absolvovat zahraniční studijní pobyt a získat tak cenné životní i odborné zkušenosti. V neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům za jejich všestrannou podporu a pomoc, kterou mi dlouhodobě poskytují a bez níž by zdárné dokončení studia práv bylo jen stěží realizovatelné.

Obsah

Úvod	3
1. Typologie států dle jejich vnitřního uspořádání	6
<i>1.1 Konfederace.....</i>	<i>6</i>
<i>1.2 Federace</i>	<i>6</i>
<i>1.3 Unitární stát.....</i>	<i>7</i>
<i>1.4 Regionální stát.....</i>	<i>8</i>
2. Historický vývoj Španělska – postavení jednotlivých regionů	10
<i>2.1 Počátky osídlení Iberského poloostrova.....</i>	<i>10</i>
<i>2.2 Středověk</i>	<i>11</i>
<i>2.3 Španělská říše.....</i>	<i>13</i>
<i>2.4 Doba osvícenství a válka za nezávislost.....</i>	<i>15</i>
<i>2.5 Španělsko v devatenáctém století.....</i>	<i>18</i>
<i>2.6 Druhá španělská republika, frankistický režim a přechod k demokracii</i>	<i>22</i>
3. Autonomní společenství	29
<i>3.1 Ústavní rámec.....</i>	<i>29</i>
3.1.1 Obecná charakteristika španělského politického systému	29
3.1.2 Zakotvení autonomních společenství.....	34
<i>3.2 Vznik autonomních společenství</i>	<i>38</i>
3.2.1 Historické regiony	38
3.2.2 Ostatní regiony.....	42
<i>3.3 Autonomní statuty.....</i>	<i>51</i>
3.3.1 Proces tvorby autonomních statutů	52
3.3.2 Reformy autonomních statutů.....	53
<i>3.4 Základy organizační struktury autonomních společenství</i>	<i>63</i>

<i>3.5 Přehled autonomních společenství a autonomních měst</i>	65
Závěr	71
Seznam zkratk	74
Seznam použité literatury a pramenů	76
<i>a) monografie</i>	76
<i>b) právní předpisy a dokumenty</i>	78
<i>c) judikatura</i>	91
<i>d) články a další internetové zdroje</i>	92
<i>e) přednášky a semináře</i>	93
Resumé	94
Summary	95
Klíčová slova	97
Keywords	97

Úvod

Tato diplomová práce analyzuje model asymetrického regionalismu, jenž je v současné době charakteristický pro politicko-administrativní uspořádání Španělského království.

Důvodů, proč jsem si zvolil právě toto téma, je hned několik. Zaprvé je to absence ucelenějšího zpracování problematiky španělských autonomních společenství v českém jazyce, což je dáno částečně také tím, že se jedná o oblast španělského politicko-právního systému, která je relativně nová a jež se velice dynamicky rozvíjí (důkazem budiž nově vzniklé autonomní statuty některých autonomních společenství nebo stále aktuálnější diskuze o míře autonomie či dokonce nezávislosti určitých regionů, například Katalánska). Dalším argumentem je obsahová specifičnost této tematiky, neboť nezahrnuje pouze zkoumání z právního hlediska, ale rovněž z pohledu politologického (jsem zároveň studentem magisterského studijního oboru Politologie na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze) se zřejmými přesahy k dalším vědním oborům, zejména historii a geografii. V neposlední řadě existuje ještě třetí důvod – uplynulý akademický rok jsem mohl díky programu LLP-Erasmus strávit na *Universidad de Sevilla*, měl jsem tak jedinečnou možnost proniknout detailněji do španělského právního i politického systému a získat cenné materiály a informace, které, jak pevně věřím, obohatí mou práci a zvýší její hodnotu.

Diplomová práce „Analýza španělského modelu asymetrického regionalismu“ si klade za cíl zevrubně prozkoumat všechny podstatné aspekty tohoto ojedinělého typu vnitřního uspořádání státu, a to v širších souvislostech. Jádrem práce tvoří rozbor vývoje jednotlivých autonomních společenství v rámci španělského ústavního a politického systému od roku 1978, kdy vstoupila v platnost nová ústava, čímž byl úspěšně dovršen proces přechodu k demokracii po desetiletích frankistické diktatury. Tato analýza bude probíhat na základě zkoumání textu *Španělské ústavy z roku 1978*, která právě umožnila postupný vznik autonomních společenství. Další klíčovou roli bude hrát komparace nejdůležitějších právních norem těchto nově vytvořených územních jednotek – autonomních statutů, díky níž budeme moci určit, která společenství požívají jaké míry autonomie. Pro komplexní pochopení španělského asymetrického regionalismu

ovšem není možné omezit se pouze na postfrankistické období, proto je součástí práce také přehled španělských dějin s důrazem na postavení regionů; v teoretické části je pak stručně pojednáno obecně o typech vnitřního uspořádání státu.

Práce sestává ze tří kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. První, teoretická kapitola se zabývá typologií států dle jejich vnitřního uspořádání – jsou zde vysvětleny pojmy jako federace, unitární stát či regionální stát. Druhá kapitola se věnuje popisu historického vývoje Španělska (respektive Pyrenejského poloostrova) od prvních osídlení až po přijetí ústavy v roce 1978 – vzhledem k rozsáhlosti dané materie se jedná spíše o chronologický přehled, kde je akcentována role jednotlivých regionů. Nynější politicko-administrativní členění je totiž do jisté míry důsledkem toho, jak se v průběhu dějin postupně utvářel jednotný španělský stát (pochopitelně existují výjimky, například „umělé“ vytvořené Madridské společenství). Nejrozsáhlejší třetí kapitola analyzuje autonomní společenství vznikající na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století – zaobírá se jejich ústavním vymezením (podává rovněž obecnou charakteristiku španělského politického systému), popisuje průběh formování jednotlivých regionů, zkoumá autonomní statuty (základní právní dokumenty každého společenství), dále se zmiňuje o základech organizační struktury samosprávných celků; výklad je doplněn faktografickým souhrnem všech autonomních společenství a měst.

Při zpracovávání diplomové práce jsem vycházel zejména z aktuálních textů *Španělské ústavy z roku 1978* a autonomních statutů sedmnácti autonomních společenství a dvou autonomních měst v originálním španělském znění; všechny zmíněné dokumenty jsou dostupné kupříkladu z oficiálních webových stránek španělské vlády, parlamentu nebo jednotlivých autonomních společenství. Taktéž jsem čerpal z právních norem, které už pozbyly platnosti, avšak jsou nezbytné pro komplexní zpracování dané problematiky (historické texty španělských ústav z devatenáctého a první poloviny dvacátého století či původní, již nahrazené autonomní statuty). Monografická literatura (psaná v českém a anglickém jazyce) byla přínosná zejména pro kapitoly pojednávající o typech vnitřního uspořádání států, respektive o historickém vývoji Pyrenejského poloostrova. Jako užitečné se rovněž ukázaly informace a poznatky získané na seminářích a přednáškách pořádaných právnickou fakultou *Universidad de Sevilla*, kterých jsem se v průběhu akademického roku 2011/2012 mohl účastnit.

V neposlední řadě lze ke zdrojům zařadit různé články a komentáře internetových verzí nejvýznamnějších španělských periodik informující především o současném politickém dění.

1. Typologie států dle jejich vnitřního uspořádání

Z hlediska vnitřní teritoriální struktury dělíme státy na jednotné (centralizovaný, respektive unitární model) a složené, jež se dále člení na federace a konfederace.¹ V sedmdesátých letech dvacátého století zavedl španělský politolog Juan Ferranda termín regionální stát (*estado regional*) jako označení pro určitý mezistupeň mezi centralizovaným státem a federací.²

1.1 Konfederace

S konfederativním uspořádáním se dnes již víceméně nesetkáváme;³ jedná se v podstatě o svaz států neboli volné smluvní sdružení samostatných států, které navzájem v některých oblastech velmi úzce spolupracují při zachování vlastních ústav i občanství a vytvářejí orgány pro společné zajištění obrany, zahraniční politiky, popřípadě zahraničního obchodu a měny.⁴ „Charakteristickým znakem odlišujícím konfederaci od federace je slabost centra, jeho faktická podřízenost konstitutivním prvkům; ty si i po začlenění do nového celku zachovávají prakticky veškeré kompetence.“⁵ Jako historické příklady konfederace můžeme uvést Švýcarsko před přijetím ústavy roku 1848, Spojené státy americké v letech 1781 až 1787 či Senegambii v letech 1982 až 1989.

1.2 Federace

Federace (složený neboli spolkový stát) je taková forma ústavní úpravy, která rozděluje moc mezi centrum a vlády jednotlivých konstitutivních částí federalizovaného celku – každá z těchto složek má vlastní kompetence a právo rozhodovat v tomto rámci

¹ CABADA, Ladislav; KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 413.

² *Tamtéž*, s. 414.

³ Konfederativní model je někdy zmiňován při snaze konceptuálně zařadit Evropskou unii; ta však vykazuje také jisté prvky federace.

⁴ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. 1. vyd., Praha: Grada, 2010, s. 12.

⁵ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd., Praha: Portál, 2002, s. 188.

zcela autonomně, žádná však nemá právo samostatně rozhodnout o svém vystoupení z federace (takové právo je pokládáno za typický rys konfederace).⁶ Pro federativní uspořádání je tedy charakteristické, že žádná z rovin není podřízena druhé, ale obě působí paralelně a koordinovaně (federální právo má ovšem přednost);⁷ pro federace je rovněž příznačné prostorové (teritoriální) rozdělení moci mezi geograficky vymezené konstitutivní prvky federace, přičemž názvy těchto územních jednotek se často liší – jsou jimi například státy (*states* v USA, Indii a Austrálii; *estados* v Mexiku), provincie (*provinces* v Kanadě), spolkové země (*Länder* v Německu a Rakousku), kantony (*cantons* ve Švýcarsku) a regiony (*régions* v Belgii).⁸ Dalším nezbytným znakem federálních systémů je dvoukomorový parlament, „v němž horní komora je koncipována tak, aby poskytovala prostor pro reprezentaci zájmů federalizovaných jednotek“.⁹

1.3 Unitární stát

Definičním kritériem unitarismu je existence centrální vlády a centrální administrativy, které vykonávají moc nad celým územím daného státu. Přestože se také unitární státy vnitřně člení na administrativní jednotky vybavené určitými pravomocemi, tyto kompetence jsou výrazně limitovány a mohou být vykonávány pouze v souladu se zájmem centra a s ohledem na jeho požadavky; zmíněné administrativní celky proto zůstávají zcela podřízenými jednotkami bez práva na samostatnou existenci a mohou být centrem kdykoli zrušeny¹⁰ (na rozdíl od federativního typu uspořádání). Typickým příkladem unitárního státu je Francie nebo Česká republika.

V souvislosti se snahou co nejvíce posílit přímý vliv občanů na veřejný život se v západní Evropě ve druhé polovině dvacátého století začaly objevovat názory volající

⁶ **ŘÍCHOVÁ, Blanka.** *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů.* 1. vyd., Praha: Portál, 2002, s. 193.

⁷ Zásada Výmarské republiky „Reichsrecht bricht Landesrecht“.

⁸ **LIJPHART, Arend.** *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries.* New Haven, London: Yale University Press, 1999, s. 186.

⁹ **ŘÍCHOVÁ, Blanka.** *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů.* 1. vyd., Praha: Portál, 2002, s. 193.

¹⁰ *Tamtéž*, s. 189.

po zmírnění přílišné koncentrace moci v centru, v některých unitárních státech tak došlo (nebo stále ještě dochází) k přenesení části kompetencí z centra na nové územní celky. V obecné rovině rozeznáváme tři způsoby, jak tohoto „rozptýlení moci“ z centra docílit: jedná se o dekoncentraci, decentralizaci a devoluci.¹¹ Dekoncentrace je spíše formální změnou vertikální struktury moci,¹² která představuje pouhé organizační rozdělení výkonu veřejné správy, nikoli však skutečnou nezávislost na centrální moci. Decentralizace je naopak spojena s vytvářením „autonomně fungujících územně správních jednotek, jejichž výkon pravomocí v rámci přenesených kompetencí je naprosto samostatný a je podřízen pouze právnímu dohledu centra“.¹³ S dekoncentračními a decentralizačními procesy se můžeme setkat jak ve federacích, tak v unitárních státech. Devoluce reprezentuje radikálnější formu decentralizace, v níž je teritoriálním jednotkám centrální vládou zaručena určitá míra autonomie a současně je stanovena poměrně široká škála kompetencí, které mohou územní celky vykonávat samostatně, nezávisle na centru.¹⁴ Mezi nejznámější případy devoluce patří vývoj ve Španělsku po pádu Francova režimu a přijetí ústavy v roce 1978 nebo dění ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku, kde v roce 1999 došlo k vytvoření funkčně odlišných autonomních legislativních orgánů pro Skotsko, Wales a Severní Irsko.¹⁵

1.4 Regionální stát

Termínem regionální stát označujeme takové země, které jsou centralizovanější než federace, ale méně centralizované než státy unitární. Tyto státy daly velký prostor svým (většinou historickým) regionům, jimž svěřily podstatnou část výkonu státní správy, aniž by však (na rozdíl od federace) měly všechny regiony stejnou úroveň samosprávy.¹⁶ Pokud zůstaneme u dichotomického dělení unitarismus-federalismus,

¹¹ HAGUE, Rod; HARROP, Martin. *Comparative Government and Politics: An Introduction*. 7th ed., Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, s. 292.

¹² ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd., Praha: Portál, 2002, s. 189.

¹³ *Tamtéž*, s. 189.

¹⁴ HAGUE, Rod; HARROP, Martin. *Comparative Government and Politics: An Introduction*. 7th ed., Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, s. 293.

¹⁵ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd., Praha: Portál, 2002, s. 192.

¹⁶ CABADA, Ladislav; KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 414.

musíme regionální státy zařadit mezi státy unitární, neboť nesplňují teoretická kritéria definující federativní model. Z hlediska faktického fungování politického systému se ovšem federacím velmi blíží, proto jsou někdy vydělovány jako třetí, specifický typ vnitřního uspořádání státu balancující mezi prvky unitarismu a federalismu.

Tento model je také často nazýván jako asymetrický regionalismus – administrativní jednotky (regiony) totiž požívají odlišné míry autonomie, což je většinou dáno jejich historickým nebo ekonomickým významem. Například ve Spojeném království disponují skotské, velšské, respektive severoirské legislativní a exekutivní orgány různým stupněm kompetencí (jako anomální lze označit skutečnost, že samotná Anglie je o možnost samosprávy dokonce ochuzena), ve Španělsku zase mají významnější postavení historické regiony jako Baskicko, Katalánsko nebo Galicie.

Španělský model asymetrického regionalismu je tedy teoreticky typem unitárního uspořádání, fakticky se ale tento decentralizovaný systém do značné míry přibližuje federálnímu modelu (například dle názoru Vladimíra Klokočky).¹⁷ Nizozemský politolog Arend Lijphart ve své studii zabývající se stupněm federalismu a decentralizace ve vybraných zemích řadí Španělsko do kategorie „semifederálních systémů“ s prostřední hodnotou „indexu federalismu“ 3.0, přičemž hodnota 1.0 označuje státy unitární a centralizované, zatímco index 5.0 země federální a decentralizované.¹⁸ Jak je zřejmé, nepanuje všeobecná shoda, kam přesně Španělské království, tento *estado de las autonomías* („stát autonomií“) založený na principu *café para todos* („kávu pro všechny“),¹⁹ v tomto ohledu konceptuálně zařadit.

¹⁷ **ŘÍCHOVÁ, Blanka.** *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů.* 1. vyd., Praha: Portál, 2002, s. 192.

¹⁸ **LIJPHART, Arend.** *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries.* New Haven, London: Yale University Press, 1999, s. 189.

¹⁹ **The Economist.** *How much is enough?: Devolution has been good for Spain, but it may have gone too far* [online]. Nov 6th 2008 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: < http://www.economist.com/node/12501023?story_id=12501023 >.

2. Historický vývoj Španělska – postavení jednotlivých regionů

2.1 Počátky osídlení Iberského poloostrova

Pyrenejský poloostrov představuje díky své strategické poloze již od pravěku významnou křižovátku kulturních, ekonomických a politických vlivů evropských a severoafrických. Nejstarší stopy existence člověka na španělském území sahají do paleolitu (konkrétněji do doby před zhruba 1,3 miliony let). Prvními známými obyvateli byli Iberové (*iberos*). Ti v průběhu prvního tisíciletí před naším letopočtem splynuli s později přišedšími Kelty (*celtas*), čímž vytvořili takzvané keltiberské obyvatelstvo (*celtiberos*).²⁰ Jižní část poloostrova byla kolonizována Féničany (*fenicios*), kteří založili kolem roku 1100 před naším letopočtem město Gadir (dnešní Cádiz) a čtyři sta let poté sídlo Malaka (dnešní Málaga); východní pobřeží bylo osídleno Řeky (*griegos*), jimž se přičítá vznik obchodního střediska Ampurias na území dnešního Katalánska.²¹

Ve třetím století před naším letopočtem získali kontrolu nad větší částí poloostrova (oblast na jih od řek Duera a Ebra a Baleárské ostrovy) Kartáginci (*cartaginenses*), avšak po prohrané bitvě u Sagunta v rámci druhé punské války (218 až 201 před naším letopočtem) ztrácí vliv a celé území začínají postupně ovládat Římané (*romanos*), kteří v roce 197 před naším letopočtem rozdělují Hispánii na dvě provincie – *Hispania Citerior* („Bližší Hispánie“ na východním pobřeží s hlavním městem v Tarracu) a *Hispania Ulterior* („Vzdálenější Hispánie“ odpovídající přibližně dnešní Andalusii s metropolí v Cordubě).

V roce 19 našeho letopočtu si Římané podrobují také Kantábrii a Asturii, zároveň provádějí reorganizaci územního uspořádání na tři provincie – *Hispania Baetica* (dnešní Andalusie s centrem v Cordubě), *Hispania Lusitania* (oblast Extremadury a Portugalska se sídlem ve městě Emerita Augusta) a *Hispania Tarraconensis* (*Hispania Citerior* rozšířená o Gallaecii a Asturii). Na základě Diokleciánovy správní reformy z roku 293 došlo ke vzniku dvou nových provincií,

²⁰ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 30.

²¹ *Tamtéž*, s. 34.

Hispania Gallaecia (území odpovídající dnešní Galicii) a *Hispania Carthaginiensis*, které spolu se třemi již existujícími vytvořily diecézi *Hispaniae*. Většina velkých a významných španělských měst má svůj původ právě v období Římské říše, což dokazují jejich původní latinské názvy: Barcelona (*Barcino*), Sevilla (*Hispalis*), Zaragoza (*Caesaraugusta*), León (*Legio*), Pamplona (*Pompaelo*), Mérida (*Emerita Augusta*), Lugo (*Lucus Augusti*) nebo Valencia (*Valentia*).²²

2.2 Středověk

Během pátého století, v době vrcholící krize římského impéria, vtrhli na Pyrenejský poloostrov Vandalové (*vándalos*), Svébové (*suevos*) a Alanové (*alanos*), ovšem natrvalo se zde podařilo usadit až Vizigótům (*visigodos*), kteří zakládají říši s hlavním městem v Toledu a kolem roku 570 (za vlády krále Leovigilda) konsolidují svou moc nad poloostrovem.²³ Roku 654 vydává král Rekcesvint zákoník *Liber Iudiciorum*, jeden z nejvýznamnějších právních předpisů ve španělských dějinách, jímž byla prosazena teritoriální platnost práva jak pro katolické Hispanoromány, tak pro Vizigóty vyznávající ariánství.²⁴

Rok 711 znamená vpád muslimů, kteří vítězí v bitvě u Guadalete, dobývají Vizigótskou říši a získávají kontrolu téměř nad celým poloostrovem.²⁵ Území ovládaná Maury se souhrnně označují *al-Andalus* – v roce 756 je Umajjovci založen Córdobaský emirát (*Emirato de Córdoba*), od roku 929 nazývaný Córdobaský chalífát (*Califato de Córdoba*), který se roku 1031 rozpadá, v důsledku čehož vznikají navzájem soupeřící taifská království (*reinos de taifas*).

Na severu poloostrova se po pádu Vizigótské říše začínají formovat malé křesťanské státy, zárodek budoucí *reconquisty*. V roce 722 vítězí Pelagius (*Don Pelayo*) v bitvě u Covadongy nad Araby, čímž jsou položeny základy nového Asturského

²² CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 23.

²³ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 34.

²⁴ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 33.

²⁵ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 35.

království (*Reino de Asturias* s centrem v Oviedu).²⁶ V téže době existují při hranicích s Franskou říší další dva státní útvary – Navarrské království (*Reino de Navarra* s hlavním městem v Pamploně) a Hispánská marka (*Marca Hispánica* se střediskem v Barceloně). Význam Asturského království postupem času slábne, a tak se roku 910 stává součástí nově vzniklého Království León (*Reino de León*), které kromě Asturie zahrnuje rovněž území Galicie.²⁷ Roku 1065 bylo založeno Kastilské království (*Reino de Castilla* se sídlem v Burgosu), jež se v roce 1230 za vlády Ferdinanda III. Kastilského (*Fernando III el Santo*) spojilo s Leónem a vytvořilo tak Korunu kastilskou (*Corona de Castilla*). Se záměrem sjednotit právo Kastilie a Leónu byl v polovině třináctého století Alfonsem X. Kastilským (*Alfonso X el Sabio*) vydán klíčový právní dokument, takzvané *Siete Partidas* („Sedmero částí“ či „Sedmidílný zákoník“).²⁸

V oblasti dřívější Hispánské marky na severovýchodě poloostrova vzniká roku 1035 Aragonské království (*Reino de Aragón* s hlavním městem v Zaragoze). V roce 1137, na základě sňatku královny Petronily Aragonské a barcelonského hraběte Ramóna Berenguera IV., dochází ke splynutí Aragonie s Barcelonským hrabstvím (*Condado de Barcelona*). Tato personální unie je natrvalo potvrzena v roce 1164, kdy je založen nový státní celek – Koruna aragonská (*Corona de Aragón*).²⁹ Za vlády Jakuba I. Aragonského (*Jaime I el Conquistador*) se území Koruny aragonské ještě rozšiřuje – nejprve je roku 1229 připojeno Mallorské království (*Reino de Mallorca*), o devět let později pak také Valencijské království (*Reino de Valencia*). Na rozdíl od centralizovaného právního systému zemí Koruny kastilské se v Koruně aragonské prosadil princip zachování původních územních práv (*Fueros de Aragón* z roku 1247, katalánské *Usatges de Barcelona* a *Constitución Poc Valdría* z roku 1481 nebo *Furs de València* z roku 1261).³⁰

²⁶ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 36.

²⁷ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 35.

²⁸ TIZÓN FERRER, María del Mar. *Historia del Derecho* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 16. února 2012.

²⁹ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 56.

³⁰ TIZÓN FERRER, María del Mar. *Historia del Derecho* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 22. března 2012.

Ve třináctém století tedy na území dnešního Španělska existovaly tři křesťanské státy – Koruna kastilská (Kastilie, León, Galicie, Asturie), Koruna aragonská (Aragonie, Katalánsko, Valencia, Mallorca) a Navarrské království (oblast dnešního Baskicka). Jejich vojska se spojila, aby roku 1212 porazila Maury v bitvě u Las Navas de Tolosa,³¹ klíčovém střetnutí celé *reconquisty*, jež byla dokončena až roku 1492 dobytím Granady.³²

2.3 Španělská říše

Základy budoucí mocné Španělské říše (*Imperio español*) byly položeny v roce 1469 sňatkem Isabely Kastilské (*Isabel I de Castilla*) a Ferdinanda II. Aragonského (*Fernando II de Aragón*). Tito dva panovníci označovaní jako *Reyes Católicos* („Katoličtí králové“) se ujali vlády roku 1479, čímž fakticky došlo ke spojení Koruny kastilské s Korunou aragonskou. V létě roku 1512 dobyl Ferdinand II. Navarru a připojil ji k rodící se říši.³³ Po jeho smrti se králem stává Karel V. (*Carlos I de España* či *Carlos V* jako císař Svaté říše římské), první představitel habsburského rodu (*Casa de Austria*) na španělském trůnu, jenž je poprvé titulován jako „král španělský“ (*Rey de España*).

Vytvoření silného a nábožensky jednotného Španělska, vůdčí katolické mocnosti tehdejší doby, měla napomoci také řada opatření, jako například zavedení inkvizice roku 1478³⁴ (později se stala rovněž mocným politickým nástrojem) nebo vyhnání Židů roku 1492 (na základě *Edicto de Granada* sepsaného Tomásem de Torquemadou). Téhož roku byla vydána *Gramatika kastilského jazyka* (*Gramática de la lengua castellana*), jejímž autorem byl Antonio de Nebrija a která zdůrazňovala, že „jazyk není jenom základním prvkem národní kultury, ale současně i nástrojem ve službách katolické monarchie“.³⁵ Ve stejné době zaznamenali mořeplavci ve španělských službách (Kryštof Kolumbus, Vasco Núñez de Balboa, Hernando de Soto, Juan

³¹ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 35.

³² UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 221.

³³ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 64.

³⁴ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 36.

³⁵ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 65.

Sebastián Elcano) obrovské úspěchy při zámořských plavbách, na což navázali *conquistadores* (Hernán Cortés dobyl Aztéckou říši, Francisco Pizarro získal Říši Inků)³⁶ – španělské impérium se tak rozrostlo na několik kontinentů.

Největšího rozkvětu dosahuje říše za vlády Filipa II. (*Felipe II de España*) – roku 1580 je k ní dokonce v důsledku nástupnické krize na šedesát let připojeno Portugalsko.³⁷ Filip II. navíc přesouvá hlavní město z Toleda do Madridu³⁸ a nechává vystavět klášter a palác El Escorial. Ačkoliv si země Koruny aragonské i nadále uchovávají tradiční práva a výsady (*fueros*), je nepochybné, že vývoj postupně směřuje k centralizaci a unifikaci právního a institucionálního řádu pod vedením Kastilie. Monarchistický absolutismus nastolený Habsburky „se takřka nesetkal s obtížemi v Koruně kastilské, zatímco ve zbývajících španělských královstvích se trvale dostával do konfliktu s místními zákonnými bariérami. Panovníci, absolutističtí v Kastilii, byli tedy pouze „konstitučními“ v Koruně aragonské“.³⁹ Správní uspořádání kontinentálního Španělska nedoznává podstatných změn – Koruna kastilská je členěna na provincie (*provincias*), Aragonie na okresy (*distritos*), Katalánsko a Mallorca na vikariáty (*veguerías*) a Valencia se dělí na gubernoráty (*gobernaciones*) a okresy.

Prvním příznakem nastávajícího úpadku je porážka španělského „nepřemožitelného loďstva“ (*Armada Invencible*) roku 1588 Angličany.⁴⁰ Centralistická politika vévody Olivarese (*conde-duque de Olivares*), favorita (*valido*) krále Filipa IV., vedla k nespokojenosti v baskických provinciích, které se v roce 1631 vzbouřily proti dani ze soli.⁴¹ Kolem roku 1640 získává zpět samostatnost Portugalsko; v Katalánsku vypuká povstání (důvodem byly vyšší daně v důsledku protahující se války a Olivaresův návrh o „jednotě zbraní“, takzvané *Unión de Armas*, který počítal s užší

³⁶ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 72.

³⁷ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 79.

³⁸ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 78.

³⁹ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 246.

⁴⁰ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 38.

⁴¹ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 90.

spoluprací všech království španělské monarchie v oblasti vojenské).⁴² Barcelonský vůdce Pau Claris dokonce 17. ledna 1641 vyhláší Katalánskou republiku (*República Catalana*), která však nemá dlouhého trvání, neboť hned za týden je francouzský král Ludvík XIII. (*Louis XIII*) prohlášen barcelonským hrabětem a Katalánsko se stává součástí Francie. Tento stav trvá až do uzavření Pyrenejského míru (*Tratado de los Pirineos*) roku 1659, který navrácí katalánské území Španělsku. K rebeliím se separatistickými tendencemi dochází také v dalších oblastech (spiknutí, jež vedl roku 1641 vévoda Medina Sidonia v Andalusii či pokus vévody z Híjaru o obnovení samostatného Aragonského království v roce 1648),⁴³ nikdy ovšem nedosáhnou takových rozměrů jako povstání v Katalánsku. Z třicetileté války vyšlo Španělsko značně oslabeno, za vlády posledního panovníka z rodu Habsburků, Karla II. (*Carlos II de España*), dosáhl hospodářský a kulturní úpadek španělského impéria svého vrcholu.⁴⁴

2.4 Doba osvícenství a válka za nezávislost

Roku 1700 umírá bez potomků Karel II., čímž nastává boj o španělské dědictví. O trůn se uchází jednak Filip z Anjou, za nímž stojí Francie a kastilští nacionalisté, druhým pretendentem je nakonec arcivévoda Karel Habsburský, podporovaný kromě Nizozemí a Pruska také Katalánskem, Aragonií a Valencií, které se obávají instalace bourbonského centralismu v podání Filipa z Anjou a od arcivévody Karla naopak očekávají tradicionalistický federalismus slučitelný s katalánským neoforalismem.⁴⁵ Válka končí až v roce 1713 Utrechtským mírem, respektive o rok později uzavřením mírové smlouvy v Rastattu, na jejichž základě se trůnu ujímá Filip z Anjou jako španělský král Filip V. (*Felipe V de España*); Španělsko zároveň ztrácí Španělské

⁴² UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 300.

⁴³ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 90.

⁴⁴ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 32.

⁴⁵ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 304.

Nizozemí a italské državy (Neapolsko, Milánsko, Sardinie) ve prospěch Rakouska, Gibraltar a Menorca pak připadají Velké Británii.⁴⁶

Příchod Bourbonů (*Casa de Borbón*) na španělský trůn v osobě Filipa V. je dle předpokladů počátkem éry silnějšího absolutismu a tužšího centralismu. Mezi lety 1707 a 1716 vydává Filip V. sérii nařízení známých jako *Decretos de Nueva Planta*, kterým jako vzor posloužil francouzský model centralizovaného státu.⁴⁷ Tyto dekrety rušily tradiční instituce (například aragonský, valencijský a katalánský parlament), privilegia a práva (*fueros, furs, usatges*) zemí Koruny aragonské a pro celou monarchii zaváděly jednotný právní systém doposud platný jen na území Koruny kastilské; kastilský sněm (*Cortes de Castilla*) byl transformován na celonárodní zákonodárný orgán. Roku 1707 byly vydány dekrety s platností pro Valencii a Aragonii, v roce 1715 pro Mallorcu a další Baleárské ostrovy (vyjma Menorcy) a o rok později dekret vztahující se ke Katalánsku. Filip V. tento razantní krok zdůvodňoval touhou po právní a administrativní uniformitě a celkové modernizaci monarchie, svou roli dozajista sehrála i skutečnost, že Katalánsko, Aragonie a Valencia stály ve válce o španělské dědictví na straně Filipova rivala, arcivévody Karla. Baskickým územím v čele s Navarrou byla totiž díky loajálnímu chování privilegia zachována.⁴⁸ Došlo rovněž k jisté militarizaci administrativy – v Aragonii, Katalánsku a Valencii namísto tradičních místokráľů (*virreyes*) panovníka nadále reprezentovali uniformovaní *capitanes generales*.⁴⁹ Jediným úředním jazykem přípustným při soudních jednáních se stala španělština (*castellano*), jež tak nahradila katalánštinu v zemích Koruny aragonské a další regionální jazyky. Lze konstatovat, že racionalistický centralismus Filipa V. představoval spojovací článek mezi španělskou monarchií *Reyes Católicos* a současným španělským státem. Ztráta evropských dominií ležících mimo poloostrov vytvořila ze Španělska přesně vymezený politicko-geografický celek.⁵⁰ V bourbonských reformách pokračoval taktéž Ferdinand VI. (*Fernando VI de España*), ovšem období osvícenského

⁴⁶ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 94.

⁴⁷ TIZÓN FERRER, María del Mar. *Historia del Derecho* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 22. března 2012.

⁴⁸ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 94.

⁴⁹ *Tamtéž*, s. 95.

⁵⁰ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 305.

absolutismu (*ilustración política*) dosáhlo vrcholu až za vlády Karla III. (*Carlos III de España*) ve druhé polovině osmnáctého století.

Po revolučních událostech ve Francii (přesněji po popravě Ludvíka XVI. v lednu roku 1793) Španělsko vstupuje do války,⁵¹ následuje několik mírových smluv, až je nakonec roku 1807 uzavřena dohoda ve Fontainebleau (*Tratado de Fontainebleau*) mezi *validem* španělského krále Karla IV. Manuelem Godoyem a francouzským císařem Napoleonem Bonapartem, na jejímž základě mohou francouzská vojska použít španělské území pro útok na Portugalsko. Tento pakt zapříčinil první otevřený projev nesouhlasu španělského lidu s politikou Karla IV. a jeho favorita Godoye, jímž byla vzpoura v Aranjuezu (*Motín de Aranjuez*) v březnu roku 1808.⁵² V květnu téhož roku donutil Napoleon v Bayonne Karla IV., respektive jeho syna Ferdinanda VII. k abdikaci (*abdicaciones de Bayona*), přičemž trůnu se ujal Josef Bonaparte (*José I Bonaparte*). Odpověď na sebe nenechala dlouho čekat – 2. května vypuklo v Madridu povstání (*Levantamiento del Dos de Mayo*), jež stálo na počátku šestileté války za nezávislost (*Guerra de la Independencia Española*).⁵³ V roce 1810 byly do Cádizu ovládaného jednotkami protifrancouzské koalice svolány mimořádné kortesy, které 19. března 1812 schválily přelomovou ústavu (*Constitución Española de 1812, La Pepa*). Jednalo se o první ústavní text ve španělských dějinách, na svou dobu velmi liberální, který později posloužil jako vzor pro mnohé ústavy nově se rodících latinskoamerických zemí, bývalých španělských kolonií. Ústava zaváděla konstituční monarchii se striktní dělbou moci (v čl. 3 mimo jiné stanovila, že svrchovanost náleží Národu a nikoli králi), v čl. 1 poprvé definovala španělský národ, dále například rušila inkvizici; nereflektovala ovšem historická specifika jednotlivých regionů, neboť Španělsko zůstalo unitárním státem.⁵⁴

⁵¹ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 40.

⁵² CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 105.

⁵³ TIZÓN FERRER, María del Mar. *Historia del Derecho* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 10. května 2012.

⁵⁴ Španělsko. *Španělská ústava z roku 1812* (Constitución Española de 1812). 19. března 1812. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1812.pdf >.

2.5 Španělsko v devatenáctém století

Po porážce Napoleona se roku 1814 španělského trůnu ujímá Ferdinand VII. (*Fernando VII de España*), který ale odmítá uznat cádizskou ústavu a vládne absolutisticky,⁵⁵ období diktatury do roku 1820 je někdy nazýváno „šesti zlořečenými lety“ (*los seis mal llamados años*).⁵⁶ Vzpoura vedená generálem Rafaellem del Riegem má sice za následek krátké obnovení platnosti ústavy z roku 1812 a tím návrat ke konstituční monarchii (takzvané liberální tříletí, *trienio liberal*),⁵⁷ po zásahu francouzských vojsk je však roku 1823 obnoven absolutistický režim Ferdinanda VII., během něhož (*década ominosa*) Španělsko definitivně ztrácí všechny své americké državy s výjimkou Kuby a Portorika.⁵⁸ V roce 1833 je na návrh Javierera de Burgose provedena územní reforma, která reorganizuje Španělsko do 49 provincií (*provincias*) – toto dělení se prakticky zachovalo dodnes. Vzhledem ke skutečnosti, že se aktuální autonomní společenství skládají právě z provincií, byly základy jejich geografického ohraničení (vyjma případů Kastilie a Leónu a Kastilie-La Manchy) položeny tedy již v první polovině devatenáctého století.

Jelikož Ferdinand VII. neměl žádného mužského dědice, rozpoutala se po jeho smrti první z karlistických válek (*Primera Guerra Carlista*), jež trvala až do roku 1840. Trůn si nárokovala jednak nakonec vítězná Isabela II. (*Isabel II de España*), která hledala oporu v liberálech, jednak Don Carlos, jehož podporovali především tradicionalisté (Baskové, Katalánci a obyvatelé Navarry) vystupující proti centralizaci a prosazující zachování regionálních svobod a privilegií.⁵⁹ V průběhu války zemi spravovala regentka Marie Kristýna (*María Cristina de Borbón-Dos Sicilias*), za jejíž vlády byla schválena *Španělská ústava z roku 1837 (Constitución Española de 1837)*.⁶⁰ Jejím největším přínosem byla snaha o znovuzavedení principů ústavy z roku 1812 v takové míře, aby to bylo akceptovatelné jak radikálními demokraty, respektive

⁵⁵ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 112.

⁵⁶ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 117.

⁵⁷ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 42.

⁵⁸ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 115.

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 119.

⁶⁰ *Španělsko. Španělská ústava z roku 1837 (Constitución Española de 1837)*. 18. června 1837. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1837.pdf >.

pokrokaři (*progresistas*), tak umírněnými liberály (*moderados*).⁶¹ Nová konstituce byla silně ovlivněná myšlenkami anglického filosofa Jeremyho Benthama, oproti svému cádizskému vzoru se přiklonila k bikameralismu.⁶²

V roce 1843 (po třech letech regentství progresisty Baldomera Espartera) se vlády konečně ujala Isabela II.; hned po dvou letech byla vypracována další ústava (*Constitución Española de 1845*), která zakotvila zásadu sdílené suverenity mezi panovníkem a kortesy a obecně posílila pravomoci krále.⁶³ Ústava byla na počátku desetiletí umírněného liberalismu (*década moderada*, 1844-1854), jež bylo následováno pokrokovým dvouletím (*bienio progresista*, 1854-1856) a léty vzestupu *Liberální unie* (*Unión Liberal* vedená Leopoldem O'Donnellem) v šedesátých letech devatenáctého století.⁶⁴ V září roku 1868 uskutečnili generálové Juan Prim a Francisco Serrano „slavnou revoluci“ (*La Gloriosa, La Septembrina*), jíž bylo započato demokratické šestiletí (*sexenio democrático*). Isabela II. byla donucena odejít do pařížského exilu, načež byla roku 1869 přijata nová ústava (*Constitución Española de 1869*), která obnovila model konstituční monarchie (došlo k omezení moci panovníka ve prospěch parlamentu). Jednalo se o text velmi pokrokový a liberální – bylo zavedeno všeobecné volební právo (pro muže starší 25 let), ústava rovněž garantovala celou řadu občanských práv a svobod (například tisku, vyznání či shromažďování).⁶⁵ Z několika kandidátů byl králem nakonec zvolen Amadeus I. ze savojské dynastie (*Amadeo I de España*), ve vysoce fragmentovaných kortesech však neměl všeobecnou podporu, a tak roku 1873 raději abdikoval (k chaotické situaci přispělo mimo jiné povstání karlistů v Baskicku a Navaře).⁶⁶

⁶¹ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 120.

⁶² UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 411.

⁶³ Španělsko. *Španělská ústava z roku 1845* (Constitución Española de 1845). 23. května 1845. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1845.pdf >.

⁶⁴ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 135.

⁶⁵ Španělsko. *Španělská ústava z roku 1869* (Constitución Española de 1869). 1. června 1869. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1869.pdf >.

⁶⁶ POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století*. 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 140.

Ihned po Amadeově rezignaci, 11. února 1873, vyhlásily *Cortes Generales* Španělskou republiku (*Primera República Española*). Prvním prezidentem se stal katalánský advokát Estanislao Figueras, jehož po pár měsících vystřídal další katalánský intelektuál, dlouholetý teoretik republikanismu a federalismu, Francisco Pi y Margall.⁶⁷ V červnu byl předložen návrh republikánské ústavy (*Proyecto de Constitución Federal de 1873*), který se jako první pokusil postavit španělský stát na federativní základy (autorství se připisuje Emiliu Castelarovi). Dle čl. 1 se totiž Španělsko mělo skládat z následujících sedmnácti států: Horní Andalusie, Dolní Andalusie, Aragonie, Asturie, Baleárské ostrovy, Kanárské ostrovy, Nová Kastilie, Stará Kastilie, Katalánsko, Kuba, Extremadura, Galicie, Murcia, Navarra, Portoriko, Valencia a Baskicko. Čl. 92, respektive čl. 93 dále mimo jiné stanovovaly, že „všechny státy požívají úplné ekonomicko-administrativní a politické autonomie slučitelné s existencí federace“ a že „mohou schválit vlastní politickou ústavu“.⁶⁸ Zatímco veškeré předchozí ústavy počítaly s oficiálním katolickým vyznáním, tento návrh preferoval laický stát.⁶⁹ Zmíněný projekt ale nakonec nebyl schválen, neboť se republika nacházela v rozvratu – v Katalánsku (v únoru zde barcelonští iredentisté dokonce vyhlásili *Estado Catalán*),⁷⁰ Baskicku a Navaře zuřila třetí karlistická válka, na jihu a jihovýchodě země se zase rozpoutala kantonální povstání (*Revolución cantonal*), která měla za cíl vytvoření nezávislých kantonů (uspořádání blížící se konfederaci); madridská vláda tak kontrolovala pouze hlavní město a severozápad poloostrova.

Neúspěšné období první španělské republiky ukončil vojenský převrat v prosinci roku 1874 dirigovaný Antoniem Cánovasem del Castillo,⁷¹ čímž začala fáze bourbonské restaurace (*Restauración borbónica*) – na španělský trůn byl dosazen Isabelin syn Alfons XII. (*Alfonso XII de España*). V roce 1876 byla vypracována další ústava

⁶⁷ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 476.

⁶⁸ Španělsko. *Návrh Federální ústavy z roku 1873* (Proyecto de Constitución Federal de 1873). 17. července 1873. Dostupné také z: <<http://www.ildefonsosuarz.es/Historia2bat/tema6/Proyecto%20de%20Constitucion%20Federal%20de%201873.pdf>>.

⁶⁹ BARRERO ORTEGA, Abraham. *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 5. října 2011.

⁷⁰ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 125.

⁷¹ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 527.

(*Constitución Española de 1876*), která se navracela k modelu z roku 1845 (sdílené pravomoci mezi králem a parlamentem) a jež stvrzovala, že španělská konstituční monarchie je unitárním státem vyznávajícím katolickou víru.⁷² Po britském vzoru byl zaveden bipartismus, u moci alternovaly dvě nejsilnější politické strany – konzervativci (*Partido Conservador*, předseda Antonio Cánovas del Castillo) a liberálové (*Partido Liberal*, předseda Práxedes Mateo Sagasta), což sice zajistilo stabilitu systému, ale zároveň vedlo k vyloučení ostatních stran a hnutí (regionalistů, socialistů, anarchistů, karlistů nebo republikánů).⁷³

Do období regentské vlády Marie Kristiny Rakouské (*María Cristina de Habsburgo-Lorena*) spadá „pohroma“ roku 1898 (*desastre del 98*), kdy Španělsko přišlo o své poslední zaoceánské državy (Kuba, Portoriko, Filipíny, Guam). Tento vojenský debakl vedl ke vzniku Generace 98 (*Generación del 98*), uskupení politiků a intelektuálů (mezi jinými Miguel de Unamuno) žádajících zásadní reformy. Prohlubující se krize španělské společnosti podnítila rovněž oživení regionálního nacionalismu – v roce 1901 byla založena katalánská *Regionalistická liga* (*Lliga Regionalista*, předsedové Enric Prat de la Riba a Francesc Cambó), jejímž základním textem byly *Hlavní body z Manresy* (*Bases de Manresa*), považované za jakousi chartu katalanismu.⁷⁴ Ty uznávaly monarchii a tím i celistvost Španělska, ale požadovaly reformu ústavy, která by Katalánsku zabezpečila politickou a kulturní autonomii v rámci španělského státu.⁷⁵ V Baskicku se v téže době zformovala *Baskická nacionalistická strana* (*Partido Nacionalista Vasco*),⁷⁶ jejíž zakladatel Sabino Arana plánoval vznik nezávislého státu *Euzkadi* (neologismus vytvořený právě Aranou), který se měl skládat ze španělských provincií Vizcaya, Guipúzcoa, Álava a Navarra a také z baskických území ve Francii.

⁷² **Španělsko.** *Španělská ústava z roku 1876* (Constitución Española de 1876). 30. června 1876. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1876.pdf >.

⁷³ **ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol.** *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 211.*

⁷⁴ **UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos.** *Dějiny Španělska. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 618.*

⁷⁵ **Španělsko. Katalánsko.** *Hlavní body z Manresy* (Bases de Manresa; escrito por PRAT DE LA RIBA, Enric). 27. března 1892. Dostupné také z:

< <http://www.iesheliopolis.es/GyH/luiscastello/Las%20bases%20de%20Manresa.pdf> >.

⁷⁶ **CHALUPA, Jiří.** *Španělsko. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 131.*

2.6 Druhá španělská republika, frankistický režim a přechod k demokracii

V roce 1902 se vlády ujal Alfons XIII. (*Alfonso XIII de España*). Ačkoliv Španělsko vyhlásilo v první světové válce neutralitu, špatný stav hospodářství, politickou nestabilitu a celkový rozvrat a roztříštěnost země to nezmírnilo. V roce 1917 byla tvrdě potlačena generální stávkou,⁷⁷ roku 1921 skončilo pro španělskou armádu katastrofou střetnutí s berberskými kmeny v bitvě u Annualu v rámci řífské války (*Guerra del Rif*). Jelikož politická reprezentace nebyla schopna dané situaci čelit, provedl 13. září 1923 generál Miguel Primo de Rivera se souhlasem krále vojenský puč, rozpustil parlament, zakázal politické strany, ústavu prohlásil za neplatnou a do čela země postavil takzvané Vojenské direktorium (*Directorio Militar*), o dva roky později nahrazené Civilním direktoriem (*Directorio Civil*).⁷⁸ V roce 1930 byl Primo de Rivera odvolán, jeho diktaturu vystřídal na jeden rok režim Dámasa Berenguera označovaný jako *dictablanda*, který však jen oddálil řešení konfliktu.

V dubnu roku 1931 se konaly obecní volby, které byly považovány za plebiscit o budoucím uspořádání Španělska. Po výrazném vítězství republikánů (především ve velkých městech) byl Alfons XIII. nucen odejít ze země, 14. dubna byla podruhé ve španělské historii vyhlášena republika (*Segunda República Española*). Na to okamžitě reagoval katalánský nacionalista Francesc Macià oznámením vzniku Katalánské republiky (*República Catalana*), která ovšem nikdy nevstoupila v platnost.⁷⁹ V prosinci roku 1931 byla schválena ústava (*Constitución Española de 1931*), jež nahrazovala konstituci z roku 1876. Ústava druhé španělské republiky zaváděla unikameralismus (poprvé od cádizské ústavy), všeobecné volební právo (čl. 52; pro muže i pro ženy) nebo občanský sňatek a rozvod (čl. 43). Nejvíce kontroverzí vyvolala diskuse o oficiální konfesi – nejenže se republika stala laickým státem (čl. 3), navíc byly zrušeny výsady katolické církve a došlo k zabavení rozsáhlého majetku (čl. 26 a čl. 27).⁸⁰ Co se týče

⁷⁷ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 44.

⁷⁸ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 137.

⁷⁹ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 688.

⁸⁰ Španělsko. *Španělská ústava z roku 1931* (Constitución Española de 1931). 9. prosince 1931. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1931.pdf >.

teritoriálního uspořádání, zvolila v čl. 1 ústava termín „celistvý stát“ (*Estado integral*), federativní model byl zamítnut kvůli obavám z hrozícího „rozpadu“ Španělska. Přesto byla regionům poskytnuta určitá míra autonomie včetně možnosti schválit vlastní autonomní statut (čl. 11 a čl. 16).⁸¹

Jako první byl jednokomorovými kortesy schválen *Autonomní statut Katalánska z roku 1932* (*Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1932 / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1932*), známý také pod názvem *Estatuto de Nuria*, který definoval Katalánsko jako autonomní region v rámci španělského státu (čl. 1), zavedl katalánštinu jako druhý úřední jazyk vedle kastilštiny (čl. 2) a v čl. 11 vyjmenovával výlučné pravomoci, jimiž disponovala katalánská samospráva (*Generalitat de Catalunya*).⁸² Představitelé Baskicka předložili návrh svého autonomního statutu již o rok dříve (*Estatuto Vasco-Navarro / Euskal Herriarentzako Sortaraua*; rovněž nazývaný *Estatuto de Estella*), byl však kongresem odmítnut, neboť překračoval meze autonomie vyjádřené v ústavě (zejména jeho úvodní články).⁸³ Po spletitém vyjednávání se tak Baskové dočkali svého statutu až v roce 1936 (*Estatuto de Autonomía del País Vasco de 1936 / 1936ko Euskadiren Autonomia Estatutua*); dle něj baskický region zahrnoval provincie Álava, Guipúzcoa a Vizcaya (Navarra byla nakonec, oproti statutu z roku 1931, vyřazena). Baskičtina byla uznána jako oficiální jazyk spolu s kastilštinou (čl. 1), baskická vláda měla mít přibližně stejný rozsah autonomních pravomocí jako katalánská *Generalitat* (čl. 2).⁸⁴ V červnu roku 1936 byl v referendu schválen galicijský autonomní statut (*Estatuto de Autonomía de Galicia de 1936*),⁸⁵ vzhledem k počínající občanské válce se jím ale už parlament nestihl zabývat. Podobný osud potkal také

⁸¹ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 5. října 2011.

⁸² **Španělsko. Katalánsko.** *Autonomní statut Katalánska z roku 1932* (Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1932 / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1932). 9. září 1932. Dostupné také z: <<http://www.tufs.ac.jp/ts/personal/hiroate/documentacion/autonomia-catalunya/Estatuto%20de%20autonomia%20de%20Cataluna%201932.pdf>>.

⁸³ **Španělsko. Baskicko.** *Autonomní statut Baskicka z roku 1931* (Estatuto Vasco-Navarro / Euskal Herriarentzako Sortaraua). 14. června 1931. Dostupné také z: <http://es.wikisource.org/wiki/Estatuto_de_Estella>.

⁸⁴ **Španělsko. Baskicko.** *Autonomní statut Baskicka z roku 1936* (Estatuto de Autonomía del País Vasco de 1936 / 1936ko Euskadiren Autonomia Estatutua). 7. října 1936. Dostupné také z: <http://es.wikisource.org/wiki/Estatuto_de_Autonomía_del_País_Vasco_de_1936>.

⁸⁵ **Španělsko. Galicie.** *Autonomní statut Galicie z roku 1936* (Estatuto de Autonomía de Galicia de 1936). 28. června 1936. Dostupné také z: <<http://www.parlamentodegalicia.es/sitios/web/bibliotecahoxenoparlamento/estatutos%20de%20galicia.pdf>>.

Aragonii, kde byl pouze vypracován návrh autonomního statutu (*Anteproyecto de Estatuto de Autonomía de Aragón de 1936*).⁸⁶

Období druhé španělské republiky lze rozdělit do tří diametrálně odlišných etap – prvního dvouletí (*primer bienio*) v letech 1931 až 1933, kdy vládla levicová a antiklerikální republikánsko-socialistická koalice (Manuel Azaña), dále pak druhého takzvaného černého dvouletí (*bienio negro*), během něhož se k moci dostala křesťansko-konzervativní vláda Alejandra Lerrouxe (1933-1935) a konečně třetí poslední fáze počínající vítězstvím levicové *Lidové fronty* (*Frente Popular*) v parlamentních volbách v únoru roku 1936 a pokračující občanskou válkou.⁸⁷ V průběhu neklidných třicátých let nadále sílily separatistické tendence; mnozí nacionalističtí představitelé se nespokojili s mírou autonomie přiznanou ústavou, zároveň cítili, že je zapotřebí využít slabosti centrální vlády a pokusit se o vytvoření samostatných států.⁸⁸ V říjnu roku 1934 byl tak (již počtvrté v katalánské historii) vyhlášen nezávislý Katalánský stát (*Estat Català*), autor proklamace Lluís Companys byl ale zanedlouho zadržen a madridská vláda obnovila v Barceloně pořádek. Týmž neúspěchem skončila existence socialistické Asturské dělnické a rolnické republiky (*República de Obreros y Campesinos de Asturias*) vzniklé rovněž na podzim roku 1934 nebo krátké působení Suverénní rady Asturie a Leónu (*Consejo Soberano de Asturias y León*), nezávislé politické instituce vykonávající činnost od srpna do října roku 1937. V Andalusii patřil k předním reprezentantům nacionalistického a regionalistického hnutí Blas Infante označovaný jako „otec andalusské vlasti“ (*Padre de la Patria Andaluza*), který byl pro své názory zavražděn frankisty na počátku občanské války.

Španělská občanská válka (*Guerra Civil Española*) začala 17. července 1936, kdy ve Španělském Maroku vypuklo protivládní povstání pod vedením generálů Josého Sanjurja, Emilia Moly a Francisca Franca. V následném tři roky trvajícím nepřehledném konfliktu proti sobě stanuli převážně levicoví republikáni (*bando republicano*) bojující na straně oficiální vlády druhé španělské republiky (socialisté, komunisté, anarchisté,

⁸⁶ **Španělsko. Aragonie.** *Návrh Autonomního statutu Aragonie z roku 1936* (Anteproyecto de Estatuto de Autonomía de Aragón de 1936). 7. června 1936. Dostupné také z: < http://es.wikisource.org/wiki/Anteproyecto_de_Estatuto_de_Autonomía_de_Aragón_de_1936 >.

⁸⁷ **CHALUPA, Jiří.** *Španělsko. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 147.*

⁸⁸ **BAAR, Vladimír.** *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus? 1. vyd., Šenov u Ostravy: Tilia, 2001, s. 14.*

baskičtí a katalánští nacionalisté) a pravicoví povstalci (*bando sublevado*), později nazývaní frankisté (fašisté, křesťanští demokraté a monarchisté). V důsledku postupu povstalců byli republikáni nuceni přesunout sídlo vlády z Madridu do Barcelony a posléze do Valencie,⁸⁹ přesto nakonec 1. dubna 1939 museli kapitulovat. Moci se ujal „Vůdce Španělska z Boží milosti“ (*Caudillo de España por la gracia de Dios*) Francisco Franco, který v zemi zavedl klerofašistický diktátorský režim (s podporou *Falangy*, církve a armády). *Generalísimo*, v jehož osobě se spojovaly funkce hlavy státu, předsedy vlády a nejvyššího velitele ozbrojených sil,⁹⁰ revidoval veškeré reformy realizované za druhé republiky – ve snaze o absolutizaci centrální moci a unitaritu státu byla zrušena autonomie Katalánska a Baskicka, přičemž byly tvrdě trestány jakékoliv projevy svébytnosti regionální kultury a jazyků, především katalánštiny, baskičtiny a galicijštiny (ačkoliv sám Franco pocházel z Galicie); pod silným vlivem katolicismu došlo k prohlášení všech občanských sňatků za neplatné. Frankistická diktatura postrádala ústavní text definující principy režimu, konstituce byla nahrazena takzvanými *Základními zákony království* (*Leyes Fundamentales del Reino*), jichž bylo vydáno v letech 1938 až 1977 celkem osm. Mezi nejvýznamnější patří listina základních práv a povinností občanů z roku 1945 (*Fuero de los Españoles*), která se snažila vágními formulacemi občanských svobod navodit iluzi liberálního státu.⁹¹ V roce 1947 byl v „referendu“ schválen *Zákon o nástupnictví* (*Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado*),⁹² jehož čl. 1 prohlašoval, že se Španělsko ustavuje jako království. Franco byl potvrzen jako doživotní hlava státu (čl. 2), *caudillovi* rovněž náležel výběr jeho nástupce (krále či regenta), který měl být poté odsouhlasen kortesy (čl. 6).⁹³ *Organický zákon* (*Ley Orgánica del Estado*) z roku 1967 pak představoval nejspíše nejucelenější pokus o přesnější legislativní vymezení frankistického systému.⁹⁴

⁸⁹ KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled*. [Pardubice]: Kora, [1996], s. 47.

⁹⁰ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 155.

⁹¹ *Tamtéž*, s. 156.

⁹² Španělsko. *Zákon o nástupnictví z roku 1947* (Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado). 8. června 1947. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1947/160/A03272-03273.pdf> >.

⁹³ ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 214.

⁹⁴ Španělsko. *Organický zákon z roku 1967* (Ley Orgánica del Estado). 1. ledna 1967. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1967/01/11/pdfs/A00466-00477.pdf> >.

Neutěšená a stále se nelepšící ekonomická situace čtyřicátých a padesátých let vedla k vlně protestů a stávek,⁹⁵ což s sebou neslo také oživení regionálních hnutí. V červenci roku 1959 byla založena organizace *Euskadi Ta Askatasuna* (ETA, v češtině „Baskicko a jeho svoboda“), v téže době byla publikována kniha *Vasconia* baskického intelektuála německého původu Federica Krutwiga, základní dílo radikálního baskického nacionalismu.⁹⁶ Přestože se od počátku šedesátých let začal hospodářský stav podstatně zlepšovat (*milagro económico español*) a Španělsko již nebylo v takové mezinárodní izolaci (roku 1955 vstoupilo do Organizace spojených národů a o tři roky později do Mezinárodního měnového fondu), Francovu diktaturu to nezachránilo, nýbrž jen oddálilo její konec. Tento autoritářský režim, jak jej definoval Juan Linz, byl totiž úzce spjat s osobou vůdce – tím, jak se postupně zhoršovalo Francovo zdraví, blížil se přechod k demokracii. Roku 1969 určil Franco jako svého nástupce ve funkci *jefe del estado* Juana Carlose I. (vnuka Alfonse XIII.). V červnu roku 1973 byl sice admirál Luis Carrero Blanco (zastávající tvrdé frankistické linie) jmenován předsedou vlády, v prosinci téhož roku ale zahynul při pumovém útoku spáchaném členy teroristické organizace ETA. *Generalísimo* umírá 20. listopadu 1975 a s ním odchází rovněž éra frankismu, funkce hlavy státu se ujímá *Juan Carlos I de Borbón* jako nový španělský král.

Francisco Franco předpokládal, že Juan Carlos bude pokračovat v autoritářském vedení státu, král měl však jiné úmysly – zavést ve Španělsku model liberální demokracie. První významný krok učinil v červenci roku 1976, kdy jmenoval předsedou vlády Adolfa Suáreze, což znamenalo přesun od navzájem se vylučujících koncepcí oktrojované reformy (Carlos Arias Navarro) a demokratického zlomu (opozice) ke kompromisnímu řešení později označovanému jako sjednaný zlom (*ruptura pactada*).⁹⁷ Řízená sebelikvidace frankismu byla zahájena v listopadu roku 1976, kdy poslanci přijali *Zákon o politické reformě* (*Ley para la Reforma Política*), který byl následně 15. prosince schválen v referendu.⁹⁸ Tento zákon, formálně poslední součást

⁹⁵ ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 215.

⁹⁶ STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001, s. 11.

⁹⁷ ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 219.

⁹⁸ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 1. vyd., Praha: Libri, 2005, s. 171.

Základních zákonů království, umožnil legální přechod z frankistického vágního právního rámce k demokratickému řádu,⁹⁹ čl. 2 například opět zavedl bikameralismus a čl. 5 stanovil, že král může v jakékoliv záležitosti národního zájmu vyhlásit referendum, jehož výsledky budou závazné pro všechny státní orgány.¹⁰⁰ Na jaře roku 1977 byl legalizován poslední významný politický subjekt, *Komunistická strana Španělska* (*Partido Comunista de España*, PCE), která přislíbila, že bude respektovat monarchii. V červnu se tak mohly uskutečnit první všeobecné svobodné volby od roku 1936,¹⁰¹ v nichž zvítězil *Svaz demokratického středu* (*Unión de Centro Democrático*, UCD), díky čemuž obhájil post premiéra Adolfo Suárez. Z regionálních stran se do kongresu dostaly katalánská *Pacte Democràtic per Catalunya* (2,81 % hlasů, 11 poslanců) a baskická *Partido Nacionalista Vasco* (1,62 % hlasů, 8 poslanců), v Senátu uspěly *Entesa dels Catalans*, baskická *Frente Autonómico*, galicijská *Candidatura Democrática Gallega* a *Candidatura Aragonesa de Unidad Democrática* z Aragonie. Další autonomistické či regionálně-nacionalistické formace získaly maximálně jeden mandát, za pozornost ovšem stojí fakt, že se mezi nimi objevili také autonomisté z Kanárských ostrovů (*Asamblea Majorera*).¹⁰² Ihned po volbách začali členové parlamentu zvolení za katalánské a baskické provincie usilovat o zakládání výborů, jež by se zabývaly případnými návrhy na přechod k autonomii,¹⁰³ pro Katalánsko, Baskicko a Galicii byly vytvořeny „preautonomní režimy“ (*preautonomía*) jako fáze předcházející očekávanému udělení autonomie. V říjnu roku 1977 byly mezi lídry hlavních politických stran uzavřeny takzvané *Pactos de la Moncloa* – Suárezova vláda přislíbila společenské a ekonomické reformy spočívající především v rozšíření politických práv a svobod a v ustavení sociálního smíru. Konsensuálně byla přijata rovněž nová demokratická ústava (*Constitución Española de 1978*) – parlament ji

⁹⁹ Slovy autora předlohy Torcuata Fernández-Mirandy *de la ley a la ley a través de la ley*, neboli „od zákona k zákonu prostřednictvím zákona“.

¹⁰⁰ Španělsko. *Zákon o politické reformě z roku 1977* (Ley para la Reforma Política). 4. ledna 1977. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1977/01/05/pdfs/A00170-00171.pdf> >.

¹⁰¹ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 765.

¹⁰² *Elecciones generales de España de 1977. Resultados oficiales* [online]. [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: < <http://www.historiaelectoral.com/e1977comp.html> >.

¹⁰³ UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 768.

oficiálně schválil 31. října 1978, 6. prosince téhož roku ji stvrdilo referendum, v němž se pro návrh vyslovilo 88,5 % hlasujících voličů, v platnost pak vstoupila 29. prosince 1978.¹⁰⁴ Mnozí teoretici považují právě schválení liberálního ústavního textu zaručujícího právo na autonomii za moment, kdy byl proces přechodu k demokracii (*Transición Española*) úspěšně dokončen. Jiní se domnívají, že se tak stalo teprve později – v únoru roku 1981, kdy byl překažen pokus o vojenský puč, nebo až po parlamentních volbách roku 1982, v nichž zvítězili socialisté (*Partido Socialista Obrero Español*, PSOE) Felipeho Gonzáleze, v důsledku čehož došlo k první alternaci a zároveň prvnímu převzetí moci skutečně protifrankistickou opozicí. Co se týče integračních procesů, v říjnu roku 1977 bylo Španělsko přijato do Rady Evropy, v květnu roku 1982 se stalo členem Severoatlantické aliance a 1. ledna 1986 vstoupilo do Evropského hospodářského společenství.

¹⁰⁴ ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 224.

3. Autonomní společenství

3.1 Ústavní rámec

3.1.1 Obecná charakteristika španělského politického systému

Dle *Španělské ústavy z roku 1978*¹⁰⁵ je Španělské království (*Reino de España*) konstituční monarchií s parlamentní formou vlády (čl. 1 odst. 3). Čl. 1 odst. 1 zní: „Španělsko se ustavuje jako demokratický a sociální právní stát a hlásí se ke svobodě, spravedlnosti, rovnosti a politickému pluralismu jako nejvyšším hodnotám svého právního řádu.“¹⁰⁶

Hlavou státu a symbolem jeho jednoty a trvalosti je král (čl. 56 odst. 1), jehož pravomoci jsou stanoveny zejména v čl. 62 (například vyhlašování zákonů, jmenování ministerského předsedy a členů vlády, svolávání a rozpouštění *Cortes Generales*, velení ozbrojeným silám, udělování milostí, stanovení referenda). Králi rovněž přísluší navrhnout kandidáta na úřad ministerského předsedy, jehož potvrzení podléhá schválení Poslanecké sněmovny; nedojde-li k tomuto schválení v průběhu dvou měsíců, král rozpustí parlament a vyhlásí nové volby (čl. 99 odst. 5).¹⁰⁷ Rozhodnutí krále podléhají vždy kontrasignaci (jedinou výjimkou je ustanovení čl. 65 odst. 2) ministerského předsedy, příslušného ministra či případně předsedy Kongresu (čl. 56 odst. 3, čl. 64). Čl. 57 hovoří o Juanu Carlosovi jako o „legitimním dědici historické dynastie“ a určuje zásady nástupnictví trůnu. V souladu s charakteristickými znaky parlamentních monarchií má tedy panovník spíše symbolický a reprezentativní význam – kraluje, ale nevládne (*el Rey reina pero no gobierna*).

¹⁰⁵ Španělsko. *Španělská ústava z roku 1978* (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z:

<http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

¹⁰⁶ KLOKOČKA, Vladimír; WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavy států Evropské unie: Díl první. 2. vyd., Praha: Linde, 2004, s. 586-634.*

¹⁰⁷ ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 224.*

Výkonná moc je svěřena vládě (*Gobierno*), která působí na principu kolektivní odpovědnosti. Významné místo náleží ministerskému předsedovi (*Presidente del Gobierno*), který vybírá další členy vlády. Důvěra je poskytnuta absolutní většinou poslanců, při druhém hlasování o témže kandidátovi postačí prostá většina Kongresu (čl. 99 odst. 3). Čl. 113 odst. 2 stanoví, že návrh na vyslovení nedůvěry musí být podepsán nejméně desetinou poslanců a musí navrhnout kandidáta na funkci ministerského předsedy (koncept konstruktivního vyjádření nedůvěry byl převzat z německého *Grundgesetz*, konkrétně čl. 67), nedůvěra je pak vyslovena absolutní většinou poslanců. K zajímavým ustanovením patří čl. 115 odst. 1, dle něhož může předseda vlády se svou výlučnou odpovědností navrhnout rozpuštění Kongresu, Senátu nebo *Cortes Generales*, jež provede král.

Zákonodárnou moc představuje dvoukomorový parlament (Generální kortesy, *Cortes Generales*), který je tvořen Poslaneckou sněmovnou (dolní komora nazývaná též Kongres, *Congreso de los Diputados*) a Senátem (horní komora, *Senado*).¹⁰⁸ Kongres se skládá z nejméně 300 a nejvíce 400 členů (čl. 68 odst. 1), přičemž aktuálně v něm zasedá 350 poslanců, což upravuje čl. 162 odst. 1 *Organického zákona o všeobecném volebním systému z roku 1985 (Ley Orgánica 5/1985, del Régimen Electoral General, LOREG)*.¹⁰⁹ Všech 350 *diputados* je voleno v přímých volbách v 52 volebních obvodech (50 provincií a dvě autonomní města Ceuta a Melilla) proporcčním způsobem na čtyřleté funkční období. Kandidátní listiny jsou přísně vázané, mandáty jsou příkazovány s použitím d'Hondtovy formule, uzavírací klauzule činí 3 % hlasů v daném obvodu (čl. 163 odst. 1 písm. a) LOREG). V každé provincii jsou voleni minimálně dva poslanci (autonomní města Ceuta a Melilla volí vždy po jednom zástupci do dolní komory), rozdělení ostatních mandátů (248) se provádí úměrně k počtu obyvatel. Z toho vyplývá, že nejvíce poslanců vysílají nejlidnatější volební obvody (v posledních parlamentních volbách na podzim roku 2011 to byl Madrid s 36, respektive Barcelona s 31 mandáty), kde jsou výsledky zároveň nejproporčnější, naopak ve středních

¹⁰⁸ **ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol.** *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 225.*

¹⁰⁹ **Španělsko.** *Organický zákon o všeobecném volebním systému z roku 1985 (Ley Orgánica 5/1985, del Régimen Electoral General).* 19. června 1985. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España.* 20 de junio de 1985, núm. 147, páginas 19110-19134. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1985/06/20/pdfs/A19110-19134.pdf> >.

a malých obvodech, kterých je většina (například rurální Soria s dvěma poslanci), se projevuje jasný většinový efekt s tendencí k bipartismu.¹¹⁰

Senát je dle čl. 69 odst. 1 komorou územní reprezentace, tato ústavní deklarace se však plně neodráží v jeho konkrétních kompetencích.¹¹¹ Horní komora je složena z proměnlivého počtu senátorů volených smíšeným systémem na čtyři roky, v současné době má 266 členů. Větší část Senátu (208 *senadores*) je volena přímo v celkem 52 obvodech většinovým systémem (jedná se o takzvané limitované hlasování, v němž mají voliči vždy o jeden hlas méně, než kolik je v daném obvodu přidělováno mandátů). Každá provincie je bez ohledu na počet obyvatel zastoupena čtyřmi senátory (výjimku tvoří ostrovní provincie, kde velké ostrovy – Gran Canaria, Mallorca a Tenerife – vysílají po třech senátorech, zatímco sedm menších ostrovů či souostroví – Menorca, Lanzarote a další – volí po jednom zástupci); severoafrické exklávy Ceuta a Melilla mají po dvou senátorech. Kromě těchto přímo volených členů horní komory je dalších (momentálně) 58 senátorů poměrným způsobem voleno, respektive jmenováno zákonodárnými sbory sedmnácti autonomních společenství, přičemž každé autonomní oblasti připadá vždy jeden senátor a po jednom dalším za každý milion obyvatel na jejím území (čl. 69 odst. 5 ústavy, čl. 165 odst. 4 LOREG).

Zákonodárnou iniciativou disponují podle čl. 87 vláda (*proyecto de ley*), Kongres (parlamentní skupina nebo 15 poslanců),¹¹² Senát (parlamentní skupina nebo 25 senátorů),¹¹³ parlamenty autonomních společenství (*proposiciones de ley*) a v některých případech rovněž 500 tisíc voličů (čl. 3 odst. 1 *Organického zákona o lidové zákonodárné iniciativě z roku 1984*, v čl. 2 je konkretizována materie

¹¹⁰ BARRERO ORTEGA, Abraham. *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 19. října 2011.

¹¹¹ KYSELA, Jan. *Dvoukomorové systémy: teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů. 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 277.*

¹¹² Španělsko. *Jednací řád Poslanecké sněmovny z roku 1982*, čl. 126 (Reglamento del Congreso de los Diputados, art. 126). 24. února 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 5 de marzo de 1982, núm. 55, páginas 5765-5779. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1982/03/05/pdfs/A05765-05779.pdf> >.

¹¹³ Španělsko. *Jednací řád Senátu z roku 1994*, čl. 108 (Reglamento del Senado, art. 108). 3. května 1994. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 13 de mayo de 1994, núm. 114, páginas 14687-14709. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1994/05/13/pdfs/A14687-14709.pdf> >.

vyloučena z tohoto procesu).¹¹⁴ „Zákonodárny proces (*popsany* v čl. 90 ústavy) začíná podáním návrhu zákona Kongresu. Schválí-li návrh zákona, postoupí jej Senátu, který může ve lhůtě dvou měsíců (20 dnů u naléhavých návrhů zákonů) přijmout usnesení o schválení, absolutní většinou hlasů usnesení o zamítnutí nebo pozměňovací návrhy. [...] Kongres může zamítavé usnesení přehlasovat absolutní většinou ve lhůtě dvou měsíců po jeho přijetí nebo prostou většinou po uplynutí této lhůty. Prostou většinou se usnází o pozměňovacích návrzích Senátu.“¹¹⁵ Zákony se obecně dělí na obyčejné (*leyes ordinarias*), kde postačuje schválení prostou většinou, a organické (*leyes orgánicas*, které se týkají rozvoje základních práv a svobod a jimiž se schvalují autonomní statuty a všeobecný volební zákon – čl. 81), u nichž se vyžaduje schválení definitivního návrhu absolutní většinou Kongresu.¹¹⁶

Změny ústavy se rozlišují na běžné, dílčí (*reforma*) a celkové, zásadní (*revisión*). Mohou být navrženy vládou, Kongresem (dvě parlamentní skupiny nebo pětina poslanců), Senátem (50 senátorů nenáležících do téže skupiny) či zákonodárným sborem autonomního společenství. *Reforma* (čl. 167) musí být schválena třípětinovou většinou hlasů v obou komorách, pokud se tak nestane, je svolán dohodovací výbor, který vypracuje nový text. O tomto návrhu se znovu hlasuje za stejných podmínek; jestliže není opět přijat, postačí, když se pro něj vysloví dvoutřetinová většina Kongresu a absolutní většina senátorů. Referendum o dílčí změně ústavy se koná pouze v případě, že o to do patnácti dnů po jejím schválení požádá desetina členů některé z komor. Přijetí *revisión* (čl. 168) vyžaduje bezpodmínečně souhlas dvoutřetinové většiny členů obou komor, následuje rozpuštění Generálních kortesů. Nově zvolené komory musí nový text ústavy projednat a schválit tímž způsobem, tedy dvěma třetinami hlasů. Konání referenda je u tohoto „zásadního“ typu ústavní změny obligatorní.¹¹⁷

¹¹⁴ Španělsko. *Organický zákon o lidové zákonodárné iniciativě z roku 1984* (Ley Orgánica 3/1984, Reguladora de la Iniciativa Legislativa Popular). 26. března 1984. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 27 de marzo de 1984, núm. 74, páginas 8387-8389. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1984/03/27/pdfs/A08387-08389.pdf> >.

¹¹⁵ KYSELA, Jan. *Dvoukomorové systémy: teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů*. 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 279.

¹¹⁶ BARRERO ORTEGA, Abraham. *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 20. října 2011.

¹¹⁷ CARRASCO DURÁN, Manuel. *Derecho Constitucional I* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 30. listopadu 2011.

Vrcholnou soudní instancí s všestrannou příslušností mimo ústavní záležitosti je Nejvyšší soud (*Tribunal Supremo*, čl. 123). Složení, činnost a řízení soudů upravuje *Organický zákon o soudní moci z roku 1985 (Ley Orgánica 6/1985, del Poder Judicial)*, v jehož čl. 107 jsou stanoveny nejvýznamnější pravomoci Generální rady soudní moci (*Consejo General del Poder Judicial*) jakožto řídicího orgánu v oblasti justice bdícího zejména nad nezávislostí soudců a soudů.¹¹⁸ Ústavní soud (*Tribunal Constitucional*, čl. 159 ústavy) byl vytvořen mimo jiné k posuzování ústavnosti přijímaných zákonů a k rozhodování kompetenčních sporů mezi státem a autonomními společenstvími nebo mezi těmito samosprávnými celky navzájem. Kompetence Ústavního soudu jsou rozvedeny v čl. 2 odst. 1 *Organického zákona o Ústavním soudu z roku 1979 (Ley Orgánica 2/1979, del Tribunal Constitucional)*.¹¹⁹ Ústavní soud se skládá z dvanácti členů jmenovaných formálně králem na devítileté funkční období, přičemž každé tři roky dochází k obnově jedné třetiny z nich. Čtyři z ústavních soudců navrhuje Poslanecká sněmovna po schválení třípětinovou většinou, čtyři Senát také na základě třípětinové většiny, dva jsou jmenováni na návrh vlády a dva navrhuje Generální rada soudní moci. Soudci si mezi sebou volí předsedu Ústavního soudu, jehož jmenuje král na dobu tří let.¹²⁰ Ve Španělském království existuje rovněž institut ombudsmana neboli Obránce lidu (*Defensor del Pueblo*),¹²¹ jenž byl zaveden v čl. 54 ústavy a jehož činnost je dále specifikována v *Organickém zákoně o Obránci lidu z roku 1981 (Ley Orgánica 3/1981, del Defensor del Pueblo)*. Podle čl. 2 tohoto organického zákona je ochránce práv volen Generálními kortesy na pětileté období, vyžaduje se třípětinová většina hlasů jak poslanců, tak senátorů.¹²²

¹¹⁸ **Španělsko.** *Organický zákon o soudní moci z roku 1985 (Ley Orgánica 6/1985, del Poder Judicial)*. 1. července 1985. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 2 de julio de 1985, núm. 157, páginas 20632-20678. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1985/07/02/pdfs/A20632-20678.pdf> >.

¹¹⁹ **Španělsko.** *Organický zákon o Ústavním soudu z roku 1979 (Ley Orgánica 2/1979, del Tribunal Constitucional)*. 3. října 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 5 de octubre de 1979, núm. 239, páginas 23186-23195. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1979/10/05/pdfs/A23186-23195.pdf> >.

¹²⁰ **ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol.** *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 226.

¹²¹ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional [přednáška]*. Sevilla: Universidad de Sevilla, 1. prosince 2011.

¹²² **Španělsko.** *Organický zákon o Obránci lidu z roku 1981 (Ley Orgánica 3/1981, del Defensor del Pueblo)*. 6. dubna 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 7 de mayo de 1981, núm. 109, páginas 9764-9768. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1981/05/07/pdfs/A09764-09768.pdf> >.

3.1.2 Zakotvení autonomních společenství

*Španělská ústava z roku 1978*¹²³ ustoupila od modelu centralizovaného státu, jenž měl své počátky roku 1700 v podobě nástupu Bourbonů na španělský trůn a jehož vrcholem byl tuhý centralismus frankistického režimu, a přiklonila se ke konceptu státu regionálního. Podíváme-li se do historie, byl (respektive stále je) to jediný úspěšný pokus o konstitucionální decentralizaci, neboť návrh federativní ústavy z roku 1873 nebyl nakonec schválen a druhá španělská republika, jejíž ústavní text z roku 1931 přiznával právo na autonomii, existovala pouhých několik let. Přesto se v současnosti platná ústava nerodila snadno – jejímu vzniku předcházely celkem logicky vášnivé diskuse, které se nevyhnuly ani otázce budoucího územního uspořádání Španělska. Mezi požadavky na plné národní sebeurčení menšin (tradičně silná katalánská a baskická regionální či autonomistická hnutí) a koncepcí jednotného španělského národa (postfrankisté reprezentovaní konzervativními lidovci) zvítězil kompromis¹²⁴ – regionální stát (*estado regional*) nazývaný také jako „stát autonomií“ (*estado de las autonomías*). Někdy se můžeme setkat rovněž s označením „regionalizovatelný unitární stát“ (*estado unitario regionalizable*), protože ústava z roku 1978 pouze připustila možnost vytvoření autonomních celků, aniž by je konkrétněji definovala či dokonce uváděla jejich výčet.

Základním ustanovením konstituce z roku 1978 vztahujícím se ke vzniku autonomních společenství (*comunidades autónomas*) je čl. 2, jenž zní: „Ústava je založena na nezrušitelné jednotě španělského národa, společné a nedělitelné vlasti všech Španělů; uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, z nichž se skládá, a jejich vzájemnou solidaritu.“ Z tohoto článku lze vyvodit tři obecné principy, na kterých spočívá španělský model asymetrického regionalismu – zaprvé je to zásada autonomie (*principio de autonomía*, zejména samospráva institucionální a „kompetenční“), zadruhé zásada jednoty (*principio de unidad* vyslovující nedělitelnost španělského území a stanovující tak určitý limit práva na autonomii)

¹²³ **Španělsko.** *Španělská ústava z roku 1978* (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z:

<http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

¹²⁴ **ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol.** *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, s. 224.

a zatřetí zásada solidarity (*principio de solidaridad* rozvedená v čl. 138 předepisující povinnost vzájemné pomoci mezi autonomními společenstvími především v oblasti hospodářské).¹²⁵ Na čl. 2 navazuje čl. 137, podle něhož se „státní území člení na obce, provincie a ustavující se autonomní společenství“. Problematice autonomních společenství je pak v ústavě vyhrazena celá třetí kapitola osmého titulu (čl. 143 až čl. 158). V čl. 143 odst. 1 je uvedeno, že „k provedení práva na autonomii podle čl. 2 ústavy mohou sousední provincie se společnými historickými, kulturními a hospodářskými náležitostmi, ostrovní území a provincie tvořící historicky regionální celek požadovat samosprávu a konstituovat se jakožto autonomní společenství“. Ústava rozeznává dva způsoby, jak deklarované autonomie docílit – jednak jde o standardní „pomalou cestu“ (*vía lenta*) upravenou v čl. 143 odst. 2 (ve spojení s čl. 148 odst. 2), již využila většina vznikajících autonomních společenství; jednak o mimořádnou „rychlou cestu“ (*vía rápida*) rezervovanou pro oblasti s preautonomním režimem (Katalánsko, Baskicko a Galicie podle druhého přechodného ustanovení), pro regiony s historickými výsadami (Navarra podle prvního dodatečného ustanovení) a také pro ta společenství, která splní podmínky stanovené čl. 151 odst. 1 (to se podařilo pouze Andalusii). O tomto dvourychlostním modelu, který je úzce spjat rovněž se stupněm pravomocí přiznaných té či oné kategorii společenství, podrobněji pojednává následující podkapitola, jež se věnuje postupnému formování autonomních společenství na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století s odkazem na ústavní úpravu. Federace autonomních společenství je zásadně nepřipustná (čl. 145 odst. 1).

Pravomoci, jimiž disponuje stát, respektive autonomní společenství, lze rozdělit do těchto čtyř skupin: a) výlučné kompetence státu, b) legislativní kompetence státu a exekutivní kompetence autonomních společenství, c) základní legislativní kompetence státu spojené s prováděcím zákonodárstvím a exekutivními kompetencemi autonomních společenství, d) výlučné kompetence autonomních společenství.¹²⁶ Do první kategorie exkluzivních státních pravomocí spadá většina bodů uvedených v čl. 149 odst. 1, například státní občanství, přistěhovalectví a vystěhovalectví; mezinárodní vztahy; obrana a ozbrojené síly; soudní správa; obchodní právo, trestní právo a výkon trestu;

¹²⁵ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 15. prosince 2011.

¹²⁶ *Tamtéž*, 21. prosince 2011.

úprava cel a tarifů, zahraniční obchod; měnová soustava, devizy, směnárenství a konvertibilita; státní rozpočet a státní dluh. V téže odstavci téhož článku jsou vyjmenovány také kompetence sdílené mezi státem a *comunidades autónomas*, tedy druhá a třetí skupina – oblastí, v níž legislativní pravomoc přísluší státu a autonomnímu společenství je svěřen pouze výkon, je mimo jiné pracovní zákonodárství (bod 7); k záležitostem, u nichž mají společenství navíc možnost vydávat prováděcí předpisy, patří kupříkladu úprava sociálního zabezpečení (bod 17) či ochrana životního prostředí (bod 23). Výlučné pravomoci autonomních společenství, do nichž nemůže stát nijak zasahovat, jsou rozvedeny v čl. 148 odst. 1. Jedná se zejména o tyto oblasti: organizace institucí samosprávy; změny hranic obcí na území společenství; územní plánování, městská a bytová výstavba; zemědělství, dobytkařství, horské a lesní hospodářství, vnitrozemské rybařství; muzea, knihovny, stavební a umělecké památky; sociální péče, zdraví a hygiena. V praxi tak například o stavbě železnice z Madridu do navarrské Pamplony bude jednat národní parlament (čl. 149 odst. 1 bod 21), zatímco o trati ze Sevilly do Málagy budou rozhodovat andaluské autonomní orgány (čl. 148 odst. 1 bod 5). Na základě čl. 148 odst. 2 mohou „po uplynutí pěti let a změnou svých statutů autonomní společenství okruh svých kompetencí postupně rozšiřovat uvnitř rámce vymezeného v čl. 149“, čili teoreticky o všechny záležitosti, které „nejdou státu ústavou výslovně svěřeny“ (čl. 149 odst. 3). Zmíněné pětileté období neplatí pro „historická“ společenství (Baskicko, Katalánsko, Galicie, Navarra a Andalusie), kterým je umožněno zařadit do autonomních statutů širší paletu pravomocí okamžitě (čl. 151 odst. 1, *via rápida*). Případné kompetenční konflikty mezi státem a autonomním společenstvím, jakož i mezi samosprávnými celky navzájem řeší Ústavní soud (čl. 161 odst. 1 písm. c)). Ústava ještě přiznává státu možnost „přenášet na autonomní společenství organickým zákonem z oblasti státní působnosti ty pravomoce, které jsou svou povahou pro takové přenesení vhodné“ (čl. 150 odst. 2) – španělský stát toto ustanovení naplnil v podobě dvou zákonů týkajících se Valencijského společenství a Kanárských ostrovů.

Úředním jazykem Španělského království je sice kastilština (čl. 3 odst. 1), odst. 2 téhož článku ústavy však stanoví, že „ostatní jazyky Španělska jsou v autonomních společenstvích a podle jejich příslušných statutů rovněž úředními jazyky“. Základní právní úpravu každého autonomního společenství představují autonomní statuty, které stát uznává a chrání jako nedílnou součást svého právního

řádu. Tyto statuty musí obsahovat: „a) název společenství, který nejlépe vyhovuje jeho historické identitě; b) vymezení jeho území; c) pojmenování, organizaci a sídlo vlastních autonomních institucí; d) kompetence převzaté v rámci ústavy a základní podmínky pro převzetí jim odpovídajících služeb“ (čl. 147 odst. 2). Autonomní statuty jsou schvalovány ve formě organických zákonů (čl. 81 odst. 1). Institucionální rámec samosprávných celků (čl. 152 odst. 1) je tvořen zákonodárným shromážděním (*Asamblea Legislativa*) a vládní radou (*Consejo de Gobierno*) disponující výkonnými a správními funkcemi, v jejímž čele stojí předseda (*Presidente*). Nejvyšší soudní instancí na území autonomního společenství je nejvyšší soudní dvůr (*Tribunal Superior de Justicia*). Kontrola činnosti autonomních orgánů se vykonává prostřednictvím: „a) Ústavního soudu, pokud jde o ústavnost normativních ustanovení se silou zákona; b) vlády po sdělení stanoviska Státní rady (*Consejo de Estado*), pokud se jedná o výkon funkcí přenesených podle čl. 150 odst. 2; c) správního soudnictví ve věci autonomní správy a jejích předpisů; d) Účetního dvora (*Tribunal de Cuentas*) ve věcech hospodářství a rozpočtu“ (čl. 153). *Comunidades autónomas* požívají v souladu se zásadami koordinace se státní finanční správou a zásadami solidarity všech Španělů finanční autonomie pro rozvoj a výkon svých pravomocí, přičemž jejich finanční prostředky pocházejí z těchto zdrojů: „a) daně, jež jim byly zcela nebo zčásti přenechány státem, přírážky ke státním daním a ostatní podíly na státních příjmech; b) vlastní daně, poplatky a zvláštní dávky; c) převody z meziúzemního vyrovnávacího fondu a jiných příspěvků ze státního rozpočtu; d) výtěžky z vlastního majetku a soukromoprávní příjmy; e) příjmy z úvěrů“ (čl. 157 odst. 1). V čl. 158 odst. 2 je podrobněji popsán mechanismus fungování meziúzemního vyrovnávacího fondu (*fondo de compensación interterritorial*), díky němuž je realizován princip solidarity zakotvený v čl. 2 ústavy.

3.2 Vznik autonomních společenství

3.2.1 Historické regiony

Jak již bylo naznačeno v předchozí podkapitole, určitým oblastem umožnila *Španělská ústava z roku 1978*¹²⁷ vytvořit autonomní celky „rychlou cestou“, což především znamenalo nabytí širšího okruhu pravomocí už od počátku existence samosprávného celku a ne až po uplynutí pěti let od schválení prvního statutu (čl. 151 odst. 1 a čl. 148 odst. 2). Klíčovým se v tomto ohledu stalo druhé přechodné ustanovení v následujícím znění: „Oblasti, ve kterých návrhy statutu autonomie v minulosti schválilo lidové hlasování a které v době vyhlášení této ústavy mají provizorní statut autonomie, mohou neprodleně postupovat způsobem uvedeným v čl. 148 odst. 2, jestliže to jejich nejvyšší preautonomní orgány schválí absolutní většinou.“ Toto privilegium se týkalo pouze Katalánska, Baskicka a Galicie, jejichž statuty vznikly v období druhé španělské republiky (katalánský z roku 1932 a baskický z roku 1936 byly schváleny kongresem; galicijským z roku 1936 se kvůli počínající občanské válce parlament již nestihl zabývat, požadavek odsouhlasení v referendu však také splnil). Naopak Valencijské společenství a Aragonie, jejichž orgány vypracovaly ve třicátých letech návrhy autonomních statutů, ale již je nestačily předložit k lidovému hlasování, nebyly do této kategorie zařazeny (ačkoliv se o to jejich představitelé pokoušeli) a musely postupovat „pomalou cestou“ vyhrazenou ostatním společenstvím. Specifickému případu Navarry bylo věnováno první dodatečné ustanovení: „Ústava chrání a ctí historická práva územních výsad (*fueros*). Obecné přizpůsobení zřízení systému těchto výsadních zvyklostí se uskuteční v rámci ústavy a autonomních statutů.“ V čl. 151 odst. 1 ústava připustila, aby se prostřednictvím *via rápida* zformovala také další společenství za splnění poměrně náročných podmínek. Vzhledem k tomu, že se to zdařilo jen Andalusii, ustálil se počet „historických“ *comunidades autónomas* (řídících se při svém vzniku dle čl. 151) na čísle pět – Katalánsko, Baskicko, Galicie, Andalusie a Navarra. Tato pětice regionů bývá často označována jako „historické národnosti“

¹²⁷ Španělsko. *Španělská ústava z roku 1978* (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z: <http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

(*nacionalidades históricas*) pro svou po staletí budovanou kulturní či jazykovou odlišnost od zbytku Španělska; dalším užívaným termínem odkazujícím spíše na rozsah kompetencí jsou „autonomní společenství prvního stupně“ (*comunidades autónomas de primer grado*).

Přestože byl katalánský autonomní statut z roku 1932 zrušen v roce 1938, samosprávné orgány (*Generalitat*) i nadále působily zprvu v republikánské zóně, po skončení občanské války se pak přesunuly do francouzského exilu. Po Francově smrti se objevily snahy o navrácení autonomie, které postupem času nabíraly na intenzitě – 11. září 1977, v den národního svátku (*Diada Nacional de Catalunya*), se na manifestaci konané v Barceloně sešel milion Katalánců požadujících autonomii; 29. září byl Katalánsku udělen preautonomní režim, zároveň byla obnovena činnost *Generalitat*, jejímž prezidentem se stal Josep Tarradellas (tutéž funkci vykonával také v exilu). Přípravou nového statutu byla pověřena „Komise dvaceti“ (*Comisión de los Veinte*) složená z vybraných poslanců a senátorů zvolených za katalánské obvody v parlamentních volbách roku 1977. Po úspěšném referendu byl 18. prosince 1979 schválen *Autonomní statut Katalánska z roku 1979 (Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1979 / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979)*, který v čl. 1 stanovil, že „Katalánsko jako národnost s cílem zajistit samosprávu tvoří autonomní společenství“.¹²⁸ První katalánské autonomní volby se konaly 20. března 1980.

Baskický autonomní statut byl po peripetiích přijat až v roce 1936, což znamenalo, že platil pouze několik měsíců na území provincie Vizcaya (Álava a Guipúzcoa byly již pod kontrolou frankistů). Přesto, podobně jako v případě Katalánska, pokračovala činnost baskických autonomních orgánů bez ohledu na diktaturu v pařížském exilu pod vedením prezidenta Josého Antonia Aguirreho, zatímco v samotném Baskicku vzrůstaly antišpanělské a anticentralistické nálady (v roce 1959 byla založena teroristická organizace ETA). V návaznosti na výsledky prvních svobodných voleb se v Guernice v červnu roku 1977 sešli Baskové zvolení do národního parlamentu (*Asamblea de Parlamentarios Vascos*), aby projednali znění

¹²⁸ **Španělsko. Katalánsko.** *Autonomní statut Katalánska z roku 1979 (Ley Orgánica 4/1979, de Estatuto de Autonomía de Cataluña / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979)*. 18. prosince 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 22 de diciembre de 1979, núm. 306, páginas 29363-29370. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1979/12/22/pdfs/A29363-29370.pdf> >.

autonomního statutu. V lednu roku 1978 byla zřízena Baskická generální rada (*Consejo General Vasco*) jakožto nejvyšší preautonomní orgán, na počátku roku 1979 byly na jednání mezi premiérem Suárezem a předsedou baskické samosprávy Carlosem Garaikoetxeou dořešeny poslední sporné body týkající se statutu.¹²⁹ *Autonomní statut Baskicka z roku 1979 (Estatuto de Autonomía del País Vasco de 1979 / 1979ko Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutua*; podle místa vzniku též *Estatuto de Guernica / Gernikako Estatutua*) byl schválen v prosinci, dle čl. 1 „baskický lid (*Pueblo Vasco / Euskal Herria*) jako výraz své národnosti a s cílem zajistit samosprávu v rámci španělského státu tvoří autonomní společenství pod názvem Baskicko (*País Vasco / Euskadi*)“.¹³⁰ První baskické autonomní volby byly vypsány na 9. března 1980.

Galicie na rozdíl od Katalánska či Baskicka nemohla navázat na předchozí působení autonomních orgánů. V dubnu roku 1978 byla ustavena preautonomní *Xunta*, která vybrala nejen z řad galicijských poslanců a senátorů „skupinu šestnácti“ (*grupo de los 16*) mající za úkol sestavit návrh autonomního statutu. Celý proces byl nečekaně pozdržen, neboť původní umírněný návrh příznávající Galicii podstatně méně pravomocí než oběma již vzniklým společenstvím se setkal s vlnou protestů obyvatel. Konečný text galicijského autonomního statutu (*Estatuto de Autonomía de Galicia de 1981*) tak byl schválen až v dubnu roku 1981. Jeho čl. 1 říká, že „historická národnost Galicie tvoří autonomní společenství, jehož hlavním úkolem je obrana galicijské identity a zájmů stejně jako podpora solidarity mezi všemi Galicijci“.¹³¹

Andaluský autonomismus se profiloval až v průběhu devatenáctého století, především v jeho druhé polovině. Roku 1918 se v Rondě konalo shromáždění, které jako první formálně vzneslo požadavek autonomie a na němž byla rovněž přijata podoba andaluských národních symbolů. Na září roku 1936 bylo vypsáno referendum

¹²⁹ *ElMundo.es. La España de las Autonomías: un especial de ElMundo.es* (coordinado por APARICIO, Sonia) [online]. [cit. 2012-11-10]. Dostupné z:

< http://www.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/index.html >.

¹³⁰ **Španělsko. Baskicko.** *Autonomní statut Baskicka z roku 1979* (Ley Orgánica 3/1979, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco / 1979ko Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutua). 18. prosince 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 22 de diciembre de 1979, núm. 306, páginas 29357-29363. Dostupné také z:

< http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-bopv2/es/bopv2/datos/1980/01/s80_0032.pdf >.

¹³¹ **Španělsko. Galicie.** *Autonomní statut Galicie z roku 1981* (Ley Orgánica 1/1981, de Estatuto de Autonomía para Galicia). 6. dubna 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 28 de abril de 1981, núm. 101, páginas 8997-9003. Dostupné také z:

< <http://www.xunta.es/titulo-preliminar> >.

o autonomním statutu, jehož autorem byl Blas Infante, kvůli válečným událostem k němu ale už nedošlo. Andalusie se tím pádem netýkalo druhé přechodné ustanovení a musela postupovat dle čl. 143 ústavy (*vía lenta*), ledaže by se jí podařilo splnit náležitosti uvedené v čl. 151 odst. 1. V prosinci roku 1977 se v ulicích andaluských měst sešlo přes půl druhého milionu lidí na demonstracích žádajících udělení autonomie, o rok později byla ve městě Antequera uzavřena dohoda všech andaluských politických stran (*Pacto de Antequera*), jejímž obsahem byla snaha o dosažení co nejvyšší míry autonomie v co nejkratší době. Taktéž na podzim roku 1978 byl zřízen preautonomní orgán *Junta de Andalucía*, který v roce 1980 učinil nezbytné kroky s cílem naplnit ustanovení čl. 151 odst. 1 (schválení iniciativy třemi čtvrtinami obcí dotčených provincií a potvrzení v referendu absolutní většinou voličů v každé provincii).¹³² Díky tomuto zdárně absolvovanému složitému procesu (schválení iniciativy absolutní většinou voličů nebylo dosaženo pouze v provincii Almería, jejíž souhlas byl však nahrazen speciálním organickým zákonem *Cortes Generales* v souladu s čl. 144 písm. c) ústavy)¹³³ se Andalusie mohla zařadit po bok dalších „historických“ společenství. Na sklonku roku 1981 byl odsouhlasen *Autonomní statut Andalusie z roku 1981 (Estatuto de Autonomía de Andalucía de 1981)* s rozsáhlým okruhem pravomocí, podle jehož čl. 1 „Andalusie jako výraz své historické identity a v rámci výkonu práva na samosprávu, které ústava zaručuje všem národnostem, tvoří autonomní společenství“.¹³⁴

Navarra představuje zvláštní případ značně se lišící od ostatních společenství. Navarrské království, nezávislý státní útvar existující od devátého století, anektoval roku 1512 Ferdinand II. Aragonský, čímž došlo k jeho inkorporaci do Koruny kastilské, tradiční navarrská práva a institucionální systém však byly i nadále respektovány.

¹³² CARRASCO DURÁN, Manuel. *Derecho Constitucional I* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 14. prosince 2011.

¹³³ Španělsko. *Organický zákon o nahrazení autonomní iniciativy v provincii Almería z roku 1980 (Ley Orgánica 13/1980, de sustitución en la provincia de Almería de la iniciativa autonómica)*. 16. prosince 1980. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 24 de diciembre de 1980, núm. 308, páginas 28373-28373. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1980/12/24/pdfs/A28373-28373.pdf> >.

¹³⁴ Španělsko. *Andalusie. Autonomní statut Andalusie z roku 1981 (Ley Orgánica 6/1981, de Estatuto de Autonomía para Andalucía)*. 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 517-524. Dostupné také z:

< <http://www.juntadeandalucia.es/especiales/aj-nuevoestatuto-estatuto.html?idSeccion=3&idApartado=2> >.

Ačkoliv po první karlistické válce Navarra ztratila status království, zákon z 25. října 1839 (*Decreto de Confirmación de Fueros*) jí přislíbil zachování fueros, „aniž by tím byla dotčena ústavní jednota monarchie“. Tak vznikl o dva roky později *Zákon o změně tradičních práv (Ley de Modificación de Fueros, Ley Paccionada Navarra)*, v němž se Navarra vzdala postavení království výměnou za širokou fiskální a administrativní autonomii. Následovalo uzavření několika ekonomických dohod mezi Navarrou a španělským státem, jistou míru finanční samosprávy si Pamplona udržela i za frankistického režimu. Na základě prvního dodatečného ustanovení ústavy z roku 1978 byla Navarra považována za „historický“ region; čtvrté přechodné ustanovení dokonce připustilo začlenění Navarry do Baskicka (výjimka z čl. 145 odst. 1). Sloučení nakonec nebylo realizováno (dle současné úpravy je stále možné), většina navarrských reprezentantů podporovala koncept vlastního společenství. Po jednáních mezi Navarrou a centrální vládou byl konečně v roce 1982 schválen *Organický zákon o reintegraci a zlepšení tradičních práv Navarry (Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra, LORAFNA / Nafarroako Foru Eraentza Birrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoa)*,¹³⁵ ekvivalent autonomních statutů v ostatních společenstvích, který ale nemusel být předložen k referendu (na rozdíl od dalších „historických“ společenství). Podle čl. 1 „Navarra tvoří forální společenství (*Comunidad Foral*) s autonomním režimem a vlastními institucemi“, čl. 2 odkazuje na původní historická práva odvozená ze zákona z roku 1839 a především z *Ley Paccionada Navarra* z roku 1841.

3.2.2 Ostatní regiony

Tvůrci *Španělské ústavy z roku 1978*¹³⁶ (*Padres de la Constitución*) předpokládali, že nabízené možnosti založit autonomní společenství využijí pouze

¹³⁵ **Španělsko. Navarra.** *Organický zákon o reintegraci a zlepšení tradičních práv Navarry z roku 1982 (Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra / Nafarroako Foru Eraentza Birrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoa)*. 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22054-22060. Dostupné také z: <<http://www.lexnavarra.navarra.es/detalle.asp?r=87>>.

¹³⁶ **Španělsko.** *Španělská ústava z roku 1978 (Constitución Española de 1978)*. 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z: <http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

historické oblasti zmíněné v dodatečných, respektive přechodných ustanoveních (Katalánsko, Baskicko, Galicie a Navarra), přičemž zbytek španělského území zůstane „neregionalizovaný“. Ve skutečnosti se však objevila do té doby neznámá (či nepřilíš výrazná) autonomistická hnutí požadující samosprávu také pro ostatní „nehistorické“ teritoriální celky s určitými společnými charakteristickými rysy. Kvůli nečekanému vývoji autonomní politiky se v červenci roku 1981 sešel předseda vlády Leopoldo Calvo-Sotelo s lídrem opozice Felipem Gonzálezem, aby určili další směřování územního uspořádání Španělska. Na základě jejich jednání vznikly „první dohody o autonomii“ (*Primeros Pactos Autonómicos*),¹³⁷ které potvrdily rozdělení Španělska do sedmnácti autonomních oblastí (s týmiž institucemi, ale s rozdílnými pravomocemi) a dvou autonomních měst; zvítězil tak model *café para todos* neponechávající žádnou část Španělska bez autonomní správy. Pakty zároveň stanovily, že doposud neustavené komunity budou postupovat při svém vzniku dle čl. 143, aby se stupněm svých kompetencí nevyrovnaly společenstvím historickým; jediná výjimka se týkala Andalusie, kde byla ratifikace „zrychleného“ procesu podle čl. 151 odst. 1 již v pokročilé fázi. Zbývajících čtrnáct regionů (dvanáct společenství a dvě města) se muselo spokojit s postavením „autonomních společenství druhého stupně“ (*comunidades autónomas de segundo grado*), která se dle dohody měla konstituovat v souladu s ustanovením čl. 143 odst. 2, a to nejpozději do února roku 1983. Některé body *Primeros Pactos Autonómicos* byly promítnuty do návrhu *Organického zákona o harmonizaci autonomního procesu z roku 1982 (Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico, LOAPA)*, který mimo jiné stanovil, že přesun kompetencí se bude uskutečňovat postupně v závislosti na kapacitách jednotlivých autonomních společenství, až dojde k jejich úplnému vyrovnání. LOAPA byl ovšem napaden baskickými a katalánskými autonomními orgány pro protiústavnost, Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze srpna roku 1983 dal žalobcům za pravdu, když zrušil téměř polovinu článků s odůvodněním, že autonomní statuty, tedy právní předpisy ústavního charakteru, nemohou být limitovány či harmonizovány zákonem státu.¹³⁸ Ponechaná

¹³⁷ *ElMundo.es. La España de las Autonomías: un especial de ElMundo.es* (coordinado por APARICIO, Sonia) [online]. [cit. 2012-11-12]. Dostupné z:

< http://www.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/index.html >.

¹³⁸ *Španělsko. Rozhodnutí Ústavního soudu 76/1983* (Sentencia del Tribunal Constitucional 76/1983, de 5 de agosto de 1983). 5. srpna 1983. Dostupné také z:

< <http://hj.tribunalconstitucional.es/HJ/es/Resolucion/Show/204> >.

část LOAPA, která nepřinesla zásadní změny, byla schválena jako běžný *Zákon o autonomním procesu (Ley 12/1983, del Proceso Autonómico)*.¹³⁹

Ze skupiny autonomních společenství utvářejících se prostřednictvím *vía lenta* je zapotřebí vyčlenit Kanárské ostrovy a Valencijské společenství. *Canarias* se staly součástí Koruny kastilské roku 1481 uzavřením Calatayudské smlouvy (*Carta de Calatayud*), v níž jim zároveň byla zachována četná privilegia týkající se obchodu a finančních záležitostí; tyto výsady však postupem času přestaly být respektovány. Ke konci existence druhé španělské republiky začaly práce na projektu autonomie pro dva nejobydenější kanárské ostrovy (Tenerife a Gran Canaria), na něž mohlo být navázáno až po obnovení demokracie. V roce 1978 byl založen preautonomní orgán *Junta de Canarias*; v srpnu roku 1982 byl schválen *Autonomní statut Kanárských ostrovů (Estatuto de Autonomía de Canarias de 1982)*,¹⁴⁰ který mimo jiné v čl. 3 určil, že Kanárské ostrovy budou mít jako jediné autonomní společenství dvě „sdílená“ hlavní města (Santa Cruz de Tenerife a Las Palmas de Gran Canaria). Současně s autonomním statutem ale došlo k přijetí dalšího významného právního předpisu – *Organického zákona o přenesení některých pravomocí státu na Kanárské ostrovy z roku 1982 (Ley Orgánica 11/1982, de Transferencias Complementarias a Canarias, LOTRACA)*.¹⁴¹ Ten v souladu s čl. 150 odst. 2 ústavy přenesl na Kanárské ostrovy kompetence z oblasti státní působnosti (důvodem byla zejména ostrovní povaha a geografická vzdálenost), díky čemuž se *Canarias* dostaly na úroveň autonomie téměř srovnatelnou s „autonomními společenstvími prvního stupně“. LOTRACA v čl. 1 potvrzoval exkluzivní, případně sdílené pravomoci Kanárských ostrovů, přičemž zároveň odkazoval na jejich výčet v čl. 31 až čl. 34 kanárského autonomního statutu.

¹³⁹ Španělsko. *Zákon o autonomním procesu z roku 1983 (Ley 12/1983, del Proceso Autonómico)*. 14. října 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 15 de octubre de 1983, núm. 247, páginas 27969-27972. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1983/10/15/pdfs/A27969-27972.pdf> >.

¹⁴⁰ Španělsko. **Kanárské ostrovy**. *Autonomní statut Kanárských ostrovů z roku 1982 (Ley Orgánica 10/1982, de Estatuto de Autonomía de Canarias)*. 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22047-22053. Dostupné také z:

< <http://www.gobiernodecanarias.org/libroazul/pdf/17729.pdf> >.

¹⁴¹ Španělsko. *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Kanárské ostrovy z roku 1982 (Ley Orgánica 11/1982, de Transferencias Complementarias a Canarias)*. 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22053-22053. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1982/08/16/pdfs/A22053-22053.pdf> >.

Oblast kolem Valencie, ač disponující velmi bohatými dějinami samostatného Valencijského království, nemohla být označována za „historickou národnost“ kvůli nesplnění podmínek druhého přechodného ustanovení konstituce. Preautonomní režim byl schválen v březnu roku 1978, načež se rozpoutal spor o to, jaký název ponese nové společenství a jaká bude podoba jeho symbolů (*conflicto simbólico*). Bylo vypracováno několik projektů autonomních statutů (*Estatuto de Morella*, *Estatuto de Benicassim*), až byl v červenci roku 1982 po projednání více než sta pozměňovacích návrhů nakonec kortesy přijat návrh z Peñíscoly jako *Autonomní statut Valencijského společenství z roku 1982 (Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana de 1982 / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 1982)*.¹⁴² Ten se v čl. 1 přiklonil k oficiálnímu pojmenování Valencijské společenství, přestože se v předchozích návrzích objevoval termín Valencijské království; o něm se tentýž článek statutu rovněž zmiňuje, když říká, že „v *Reino de Valencia* byl historicky organizovaný valencijský lid“. Aby byla Valencii kompenzována nemožnost nabytí autonomie pomocí *vía rápida* v důsledku nedávno dojednaných *Primeros Pactos Autonómicos*, byl schválen speciální *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Valencijské společenství z roku 1982 (Ley Orgánica 12/1982, de Transferencia a la Comunidad Valenciana de Competencias en Materia de Titularidad Estatal, LOTRAVA)*,¹⁴³ jenž stejně jako v případě Kanárských ostrovů poskytl valencijským autonomním orgánům (na základě čl. 150 odst. 2 ústavy) dodatečný okruh kompetencí rozsahem se blížící *nacionalidades históricas*.

V procesu formování dalších devíti autonomních společenství (Asturie, Kantábrie, Aragonie, Kastilie-La Mancha, Murcia, La Rioja, Kastilie a León, Extremadura a Baleárské ostrovy) v letech 1981 až 1983 nelze nalézt mnoho odlišností, všechna shodně postupovala dle čl. 143 odst. 2 ústavy, přičemž preautonomní režim

¹⁴² **Španělsko. Valencijské společenství.** *Autonomní statut Valencijského společenství z roku 1982 (Ley Orgánica 5/1982, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 1982)*. 1. července 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 10 de julio de 1982, núm. 164, páginas 18813-18820. Dostupné také z:

< http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_valencia.pdf >

¹⁴³ **Španělsko.** *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Valencijské společenství z roku 1982 (Ley Orgánica 12/1982, de Transferencia a la Comunidad Valenciana de Competencias en Materia de Titularidad Estatal)*. 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22054-22054. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1982/08/16/pdfs/A22054-22054.pdf> >

nebyl zaveden pouze v Kantábrii a regionu La Rioja. V prosinci roku 1981 byl přijat *Autonomní statut Asturie (Estatuto de Autonomía de Asturias de 1981)*;¹⁴⁴ v téže době došlo také ke schválení *Autonomního statutu Kantábie (Estatuto de Autonomía de Cantabria de 1981)*, který ale vznikl podstatně komplikovanější cestou než ten asturský. Provincie Santander (dle čl. 1 odst. 3 statutu přejmenovaná na Kantábrii, jedinou provincii tvořící stejnojmenné autonomní společenství)¹⁴⁵ byla totiž původně v preautonomní fázi zařazena do Kastilie a Leónu, až byla díky činnosti *Sdružení na obranu kantabrijských zájmů (Asociación para la Defensa de los Intereses de Cantabria, ADIC)*, jež roku 1976 sepsalo manifest kantabristů *Manifiesto de los Cien*, prosazena myšlenka vlastního společenství Kantabrijců.

Oblast bývalého *Reino de Aragón*, čítající provincie Zaragoza, Huesca a Teruel, se své nejvyšší institucionální normy dočkala v srpnu roku 1982, kdy bylo Kongresem potvrzeno konečné znění *Autonomního statutu Aragonie (Estatuto de Autonomía de Aragón de 1982)*; termín *nacionalidad histórica* obsažený v původní verzi byl nakonec vynechán (čl. 1).¹⁴⁶ Zároveň byl schválen *Autonomní statut Kastilie-La Manchy z roku 1982 (Estatuto de Autonomía de Castilla-La Mancha de 1982)*.¹⁴⁷ V murcijském regionu ležícím na jihovýchodě Pyrenejského poloostrova nebyla autonomie nikdy prioritním tématem, přesto, díky ústavě z roku 1978 a závěrům *Primeros Pactos Autonómicos*, byla i tomuto pozapomenutému kraji udělena samospráva. Stalo se tak v červnu roku 1982 přijetím *Autonomního statutu Regionu Murcia (Estatuto de*

¹⁴⁴ **Španělsko. Asturie.** *Autonomní statut Asturie z roku 1981* (Ley Orgánica 7/1981, de Estatuto de Autonomía para Asturias). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 524-530. Dostupné také z:

< http://www.asturias.es/Asturias/descargas/imagen_institucional/estatuto.pdf >.

¹⁴⁵ **Španělsko. Kantábie.** *Autonomní statut Kantábie z roku 1981* (Ley Orgánica 8/1981, de Estatuto de Autonomía para Cantabria). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 530-537. Dostupné také z:

< http://www.parlamento-cantabria.es/UserFiles/File/ESTATUTO%20DE%20AUTONOMIA_vigente.pdf >.

¹⁴⁶ **Španělsko. Aragonie.** *Autonomní statut Aragonie z roku 1982* (Ley Orgánica 8/1982, de Estatuto de Autonomía de Aragón). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22033-22040. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/leyes_espa/lo_008_1982.pdf >.

¹⁴⁷ **Španělsko. Kastilie-La Mancha.** *Autonomní statut Kastilie-La Manchy z roku 1982* (Ley Orgánica 9/1982, de Estatuto de Autonomía de Castilla-La Mancha). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22040-22047. Dostupné také z:

< <http://pagina.jccm.es/estatuto/index.htm> >.

Autonomía de la Región de Murcia de 1982).¹⁴⁸ K do té doby vzniklým autonomním společenstvím složeným z jediné provincie (Asturie, Kantábrie a právě Region Murcia) přibyla ještě téhož roku La Rioja, jejíž autonomní statut (*Estatuto de Autonomía de La Rioja de 1982* nazývaný podle místa původu rovněž *Estatuto de San Millán*)¹⁴⁹ byl schválen taktéž 9. června. V provincii Logroño (k přejmenování na La Rioja došlo až odsouhlasením statutu) existovaly podobně jako v Kantábrii tendence prosazující připojení ke Kastilii a Leónu (objevovaly se i názory, podle nichž by Logroño mělo být součástí Baskicka, Navarry nebo Aragonie), vítěznou se ale stala idea samostatného společenství La Rioja reprezentovaná mnohými spolky (*Colectivo Riojano* či *Asociación de Amigos de La Rioja*).

V roce 1983 se zformovala zbývající čtyři autonomní společenství. Kastilie a León se stala rozlohou největší autonomní oblastí tvořenou celkem devíti provinciemi; jedna z nakonec nerealizovaných variant dokonce počítala se vznikem původní „velké“ Kastilie, tento historický celek byl ale na jednáních v roce 1981 rozdělen do pěti *comunidades autónomas* – Kastilie-La Manchy, Kastilie a Leónu, Kantábrie, La Riojy a Madridského společenství. Kastilsko-leónský autonomní statut (*Estatuto de Autonomía de Castilla y León de 1983*)¹⁵⁰ byl schválen v únoru. V témže měsíci došlo k přijetí *Autonomního statutu Extremadury z roku 1983* (*Estatuto de Autonomía de Extremadura de 1983*),¹⁵¹ přestože v tomto kraji situovaném při hranicích s Portugalskem nebyly etablovány žádné autonomistické strany či hnutí (podobně jako v Regionu Murcia); jednalo se tedy spíše o naplnění konceptu *café para todos*. Na Baleárských ostrovech byla situace ohledně regionalistických tradic poněkud odlišná.

¹⁴⁸ **Španělsko. Region Murcia.** *Autonomní statut Regionu Murcia z roku 1982* (Ley Orgánica 4/1982, de Estatuto de Autonomía para la Región de Murcia). 9. června 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 19 de junio de 1982, núm. 146, páginas 16756-16763. Dostupné také z: <[http://www.carm.es/web/pagina?IDCONTENIDO=1610&IDTIPO=100&RASTRO=c\\$m22660,127,1605](http://www.carm.es/web/pagina?IDCONTENIDO=1610&IDTIPO=100&RASTRO=c$m22660,127,1605)>.

¹⁴⁹ **Španělsko. La Rioja.** *Autonomní statut La Riojy z roku 1982* (Ley Orgánica 3/1982, de Estatuto de Autonomía de La Rioja). 9. června 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 19 de junio de 1982, núm. 146, páginas 16750-16756. Dostupné také z: <http://www.larioja.org/upload/documents/458007_estatuto.pdf?idtab=25697>.

¹⁵⁰ **Španělsko. Kastilie a León.** *Autonomní statut Kastilie a Leónu z roku 1983* (Ley Orgánica 4/1983, de Estatuto de Autonomía de Castilla-León). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 2 de marzo de 1983, núm. 52, páginas 5966-5972. Dostupné také z: <<http://www.spain-2.com/castilla-leon/estatuto.pdf>>.

¹⁵¹ **Španělsko. Extremadura.** *Autonomní statut Extremadury z roku 1983* (Ley Orgánica 1/1983, de Estatuto de Autonomía de Extremadura). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 26 de febrero de 1983, núm. 49, páginas 5580-5586. Dostupné také z: <<http://www.spain-2.com/extremadura/estatuto.pdf>>.

V roce 1931 byl vypracován návrh autonomního statutu, na nějž bylo navázáno v období po pádu frankismu. Nejspornějšími body se ukázala být otázka úředního jazyka (vedle kastilštiny za něj byla uznána také katalánština), dále pak podoba baleárské vlajky a především složení autonomního parlamentu (poměr zástupců Mallorcy, Menorcy, Ibizy a Formentery). Po vyřešení těchto problematických článků byl odsouhlasen *Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 1983 (Estatuto de Autonomía de Baleares de 1983 / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 1983)*.¹⁵²

Zatímco všechna autonomní společenství uvedená v této podkapitole se řídila čl. 143 odst. 2 ústavy, Madridské společenství představuje výjimku. Při jeho vzniku bylo totiž použito ustanovení čl. 144 písm. a), jež zní: „*Cortes Generales* mohou z důvodů národního zájmu organickým zákonem schválit zřízení autonomního společenství, pokud jeho území neporušuje hranice provincie.“ Důvodem tohoto zvláštního postupu byla řada specifík spojených se španělským hlavním městem. Bylo navrženo několik alternativ, jak vyřešit madridský problém – například udělit Madridu zvláštní status metropolitní oblasti nebo zařadit madridskou provincii do Autonomního společenství Kastilie-La Mancha. Tuto druhou možnost prosazovali madridští zástupci, ale setkala se s odporem u reprezentantů provincií Kastilie-La Manchy, neboť se obávali, že by přítomnost ekonomicky a demograficky silné metropole jejich autonomní oblast destabilizovala (ačkoliv historicky byl Madrid formálně součástí Nové Kastilie, tedy předchůdce nynější Kastilie-La Manchy). Kortesy tak nakonec zvolily cestu umělého vytvoření autonomního celku (bez zavedení preautonomního režimu), již jim umožňoval výše uvedený čl. 144, a v únoru roku 1983 schválily *Autonomní statut Madridského společenství (Estatuto de Autonomía de la Comunidad de Madrid de 1983)*.¹⁵³

¹⁵² **Španělsko. Baleárské ostrovy.** *Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 1983* (Ley Orgánica 2/1983, de Estatuto de Autonomía para las Islas Baleares / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 1983). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 1983, núm. 51, páginas 5776-5783. Dostupné také z:

< http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_baleares.pdf >

¹⁵³ **Španělsko. Madridské společenství.** *Autonomní statut Madridského společenství z roku 1983* (Ley Orgánica 3/1983, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad de Madrid). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 1983, núm. 51, páginas 5783-5790. Dostupné také z: < <http://www.madrid.org/wleg/servlet/Servidor?opcion=VerHtml&nmnorma=1&cdestado=P> >

Tím, jak jednotlivá autonomní společenství v průběhu osmdesátých let postupně přebírala další pravomoci, začaly se množit jejich konflikty se státem. „Nejnapjatějším“ byl v tomto ohledu rok 1985, kdy musel Ústavní soud vyřešit více než 130 kompetenčních sporů. V letech 1987 a 1988, tedy pět let od schválení prvních autonomních statutů, vznesla *comunidades autónomas de segundo grado* požadavky na rozšíření svých kompetencí (formou změny statutů) s odvoláním na čl. 148 odst. 2 ústavy, k čemuž se ale španělská vláda stavěla značně zdrženlivě. Tato problematická etapa autonomního vývoje byla překlenuta až roku 1992, kdy byly mezi předsedou vlády socialistou Felipem Gonzálezem a vůdcem opozičních lidovců (*Partido Popular*, PP) José Maríá Aznarem podepsány „druhé dohody o autonomii“ (*Segundos Pactos Autonómicos*). Na jejich základě bylo určeno 32 oblastí (mimo jiné školství), v nichž byly posíleny pravomoce autonomních společenství postupujících prostřednictvím *via lenta*, čímž se de facto tyto celky kompetenčně vyrovnaly společenstvím historickým. Pakty rovněž rozvíjely princip kooperace mezi *comunidades* a konkretizovaly podoby jeho faktického naplnění (společné programy, sektorové konference). *Segundos Pactos Autonómicos* byly legislativně vyjádřeny v *Organickém zákoně o přenesení některých pravomocí státu na autonomní společenství zřízená dle čl. 143 ústavy z roku 1992 (Ley Orgánica 9/1992, de Transferencia de Competencias a Comunidades Autónomas que accedieron a la autonomía por la vía del artículo 143 de la Constitución)*, který se vztahoval na tato autonomní společenství: Asturie, Kantábrie, La Rioja, Region Murcia, Aragonie, Kastilie-La Mancha, Extremadura, Baleárské ostrovy, Madridské společenství, Kastilie a León (čl. 2); Kanárské ostrovy a Valencijské společenství byly vynechány, protože na ně byly dodatečné kompetence přeneseny – taktéž dle čl. 150 odst. 2 ústavy – již o deset let dříve zákony LOTRACA, respektive LOTRAVA. V čl. 2 organického zákona byly vyjmenovány výlučné kompetence autonomních společenství, v čl. 3 a čl. 4 pak byly zmíněny kompetence sdílené (částečné).¹⁵⁴ Hned posléze, v roce 1993, podle očekávání následovaly reformy autonomních statutů všech deseti společenství, jimiž byla naplněna ustanovení organického zákona z roku 1992.

¹⁵⁴ Španělsko. *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na autonomní společenství zřízená dle čl. 143 ústavy z roku 1992 (Ley Orgánica 9/1992, de Transferencia de Competencias a Comunidades Autónomas que accedieron a la autonomía por la vía del artículo 143 de la Constitución)*. 23. prosince 1992. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 24 de diciembre de 1992, núm. 308, páginas 43863-43867. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1992/12/24/pdfs/A43863-43867.pdf> >.

Teritoriální mapa Španělska doznala své dnešní podoby teprve roku 1995, kdy byla ustavena autonomní města Ceuta a Melilla. Tyto severoafrické exklávy Španělsko definitivně získalo pod svoji kontrolu až v roce 1904. Ústava z roku 1978 se jim věnuje v pátém přechodném ustanovení, když říká: „Města Ceuta a Melilla se mohou ustavit jako autonomní společenství, usnesou-li se na tom příslušné městské rady absolutní většinou svých členů a jestliže to v souladu s ustanovením čl. 144 schválí *Cortes Generales* organickým zákonem.“ Po vleklých sporech (v úvahu připadalo také začlenění Ceuty a Melilly do andaluského společenství) se africké državy dočkaly samosprávy v roce 1995, kdy byly na základě čl. 144 písm. b) ústavy schváleny autonomní statuty Ceuty (*Estatuto de Autonomía de Ceuta de 1995*)¹⁵⁵ a Melilly (*Estatuto de Autonomía de Melilla de 1995*).¹⁵⁶ Nově vytvořená autonomní města, čili „zvláštní územní jednotky autonomního charakteru“, mají sice více pravomocí než města běžná (*municipios*), nemohou se ovšem rovnat co se týče kompetencí s autonomními společenstvími. Neproběhlo u nich funkční oddělení autonomních orgánů a orgánů města (městského úřadu), na rozdíl od autonomních společenství *ciudades autónomas* nemají zákonodárnou iniciativu (čl. 87 ústavy), nemohou jmenovat senátory (čl. 69 odst. 5) a nejsou oprávněna předkládat žaloby týkající se protiústavnosti norem (čl. 162 odst. 1 písm. a)). Poslední dobou se hovoří o tom, že by autonomní města byla „povýšena“ na autonomní společenství, tato idea však zatím nebyla realizována. Pokud by snad v budoucnosti Spojené království navrátilo Gibraltar Španělskému království, mohly by kortesy teoreticky postupovat taktéž podle čl. 144 písm. b) a zřídit na jeho území autonomní město či společenství (případ Ceuty a Melilly).

¹⁵⁵ **Španělsko. Ceuta.** *Autonomní statut Ceuty z roku 1995* (Ley Orgánica 1/1995, de Estatuto de Autonomía de Ceuta). 13. března 1995. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 14 de marzo de 1995, núm. 62, páginas 8055-8061. Dostupné také z:

< <http://www.ceuta.es/ayuntamiento/la-institucion/estatuto-de-autonomia> >.

¹⁵⁶ **Španělsko. Melilla.** *Autonomní statut Melilly z roku 1995* (Ley Orgánica 2/1995, de Estatuto de Autonomía de Melilla). 13. března 1995. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 14 de marzo de 1995, núm. 62, páginas 8061-8067. Dostupné také z:

< http://www.melilla.es/melillaPortal/fdoc_d4_v1.jsp?contenido=707&tipo=5&nivel=1400&pagina=home&language=es >.

3.3 *Autonomní statuty*

Autonomní statut je základní právní předpis každého autonomního společenství nebo města. Jedná se o „smlouvenou“ normu (*norma pactada*) mezi samosprávným celkem a státem, neboť na schvalovacím procesu se nepodílí pouze autonomní orgány, nýbrž také celostátní *Cortes Generales*.¹⁵⁷ Co se týče hierarchie španělských právních norem, *estatuto de autonomía* má nižší právní sílu než ústava, ale naopak požívá vyšší právní síly ve srovnání s „běžnými“ zákony (*leyes ordinarias*) nebo ostatními právními předpisy vydanými autonomními společenstvími.¹⁵⁸ *Španělská ústava z roku 1978*¹⁵⁹ ve svém čl. 81 odst. 1 stanoví, že autonomní statuty se schvalují formou organických zákonů; z toho vyplývá, že k jejich schválení, změně nebo zrušení se vyžaduje „absolutní většina Kongresu v závěrečném hlasování pro ucelený návrh“ (čl. 81 odst. 2). V širším slova smyslu tak autonomní statuty spolu s ústavou a dalšími organickými zákony tvoří ústavní pořádek (*bloque de la constitucionalidad*) Španělského království.¹⁶⁰ Autonomní statuty představují základní institucionální úpravu (jakousi „ústavu“) každého autonomního společenství, obligatorně musí obsahovat: „a) název společenství; b) vymezení jeho území; c) pojmenování, organizaci a sídlo vlastních autonomních institucí; d) kompetence převzaté v rámci ústavy“ (čl. 147 odst. 2). Od tohoto výčtu se také odvíjí struktura autonomních statutů, které se obvykle člení na tituly zabývající se kompetencemi samosprávných celků, autonomními orgány, soudní mocí, financemi a hospodářstvím, kontrolními mechanismy (Ústavní soud) a metodou reformy statutu (u „historických“ společenství je úprava pochopitelně komplexnější).

¹⁵⁷ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 21. prosince 2011.

¹⁵⁸ **CARRASCO DURÁN, Manuel.** *Derecho Constitucional I* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 21. prosince 2011.

¹⁵⁹ **Španělsko.** *Španělská ústava z roku 1978* (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z:

<http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

¹⁶⁰ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 21. prosince 2011.

3.3.1 Proces tvorby autonomních statutů

Španělská ústavní teorie rozlišuje tři způsoby, jak vypracovat autonomní statut – zaprvé je to „speciální postup“ (*via especial*, čl. 151 odst. 2 ústavy), zadruhé „pomalý postup“ (*via lenta*, čl. 146) a zatřetí „výjimečný postup“ (*via excepcional*, čl. 144). *Via especial* byl použit pro tvorbu autonomních statutů těch *comunidades autónomas*, jež se řídila čl. 151 odst. 1 (*via rápida*). Podrobnosti procesu vzniku těchto „historických“ statutů jsou stanoveny v čl. 151 odst. 2, dle něhož: „Vláda svolá všechny poslance a senátory zvolené ve volebních obvodech území, které usiluje o autonomii, aby se konstituovali do shromáždění (*Asamblea de Parlamentarios*), jehož úkolem je vypracovat návrh statutu autonomie. Toto shromáždění musí statut schválit absolutní většinou svých členů. Po schválení návrhu statutu autonomie shromážděním členů parlamentu se tento návrh předá ústavnímu výboru Kongresu (*Comisión Constitucional del Congreso*), který jej během dvou měsíců za účasti a pomoci delegace navrhujícího shromáždění přezkoumá, aby ve vzájemné shodě určil jeho konečné znění. Je-li dosaženo této shody, předloží se odpovídající text voličům v provinciích náležejících k území, pro které je statut navržen, aby se vyjádřili lidovým hlasováním. Byl-li návrh statutu ve všech provinciích schválen většinou odevzdaných platných hlasů, předá se do *Cortes Generales*. Plénum každé z obou komor rozhodne o přijetí nebo odmítnutí textu. Byl-li statut přijat, král jej potvrdí a vyhlásí jako zákon.“ Touto procedurou došlo ke schválení autonomních statutů čtyř historických regionů – Katalánska (1979), Baskicka (1979), Andalusie (1981) a Galicie (1981); výsledky obligatorních referend byly přesvědčivé („nejnižší“ podporu 73,35 % odevzdaných hlasů zaznamenal galicijský statut, zatímco v Andalusii, Baskicku a Katalánsku se pozitivně vyjádřilo vždy kolem 90 % hlasujících). Rovněž Navarra (1982) postupovala víceméně podle ustanovení čl. 151 odst. 2, ale na rozdíl od dalších čtyř *nacionalidades históricas* se v jejím případě aplikovala řada výjimek souvisejících s tradičními forálními právy, díky čemuž navarrské *Amejoramiento* nemuselo být předloženo občanům ke schválení v referendu (postačil souhlas navarrského preautonomního orgánu a Generálních kortesů).

Druhá varianta, tedy „pomalý postup“, se týkala většiny autonomních společenství vzniklých prostřednictvím *via lenta* (čl. 143 odst. 2), konkrétně Asturie (1981), Kantábie (1981), Aragonie (1982), Kanárských ostrovů (1982), Kastilie-La Manchy (1982), Valencijského společenství (1982), Regionu Murcia (1982), La Riojy

(1982), Kastilie a Leónu (1983), Extremadury (1983) a Baleárských ostrovů (1983). V jejich případě se fáze vypracování autonomního statutu řídila čl. 146 ústavy v následujícím znění: „Návrh statutu autonomie připravuje shromáždění složené ze členů provinčních rad (*diputaciones provinciales*) nebo příslušných orgánů ostrova dotčených provincií a z poslanců a senátorů v nich zvolených. Návrh se předkládá *Cortes Generales*, které jej projednají jako zákon.“ Ústava zde již nepředepisuje konání lidového hlasování; při schvalování statutu se postupuje striktně podle čl. 90 (standardní legislativní proces), přičemž musí být opět dodržena podmínka stanovená v čl. 81 odst. 2, neboť se jedná o organický zákon.

Vía excepcional je popsán v čl. 144, přistupuje se k němu pouze „z důvodů národního zájmu“ (*motivos de interés nacional*). *Cortes Generales* se role iniciátora chopily v roce 1983, kdy schválily zřízení Madridského společenství (čl. 144 písm. a)), podruhé pak roku 1995, kdy samy převzaly iniciativu Ceuty a Melilly a přijaly statuty těchto autonomních měst, jež nejsou součástí provinční organizace (čl. 144 písm. b)); vlastní procedura se shodně řídila ustanovením čl. 90 ve spojení s čl. 81, ani zde nemusela být pořádána referenda v dotčených oblastech.

3.3.2 Reformy autonomních statutů

Změny autonomních statutů se dle čl. 147 odst. 3 ústavy „provádí způsobem v nich samých určeným a vyžadují vždy souhlasu *Cortes Generales* cestou organického zákona“.¹⁶¹ Pokud se podíváme na jednotlivé texty autonomních statutů, nalezneme v úpravě jejich reforem mnohé rozdíly. První záležitostí, v níž se ustanovení statutů liší (byť ne nějak zásadně), je iniciativa – disponují jí vždy autonomní vlády (*Consejo de Gobierno*) a autonomní parlamenty (*Asamblea Legislativa*) na návrh jedné třetiny (například Andalusie), jedné čtvrtiny (Asturie) či jedné pětiny (Aragonie, Galicie) regionálních zákonodárců. Ve většině případů mohou reformu navrhnout také celostátní *Cortes Generales* (toto oprávnění nemají například v Madridském společenství),

¹⁶¹ Španělsko. Španělská ústava z roku 1978 (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z: <http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

o jediné pak španělská vláda (Region Murcia) nebo část obcí ležících na území autonomního společenství (kupříkladu v oblasti La Rioja se jedná o minimálně dvě třetiny obcí, jejichž obyvatelé reprezentují více jak polovinu právoplatných voličů tohoto společenství).

Zaměříme-li se na samotný proces schvalování změn autonomních statutů, objevíme již více odlišností významnějšího charakteru. Společným rysem všech reforem je nutnost jejich přijetí nejprve autonomním parlamentem a poté Generálními kortesy formou organického zákona; u „historických“ společenství s výjimkou v podobě Navarry (jde tedy o Baskicko, Katalánsko, Galicii a Andalusii) musí být finální verze reformy navíc odsouhlasena v referendu. Další podstatný rozdíl spočívá v tom, jaká většina je požadována pro úspěšné schválení reformy autonomním shromážděním. Nejrigidnější úpravu, kdy se pro návrh reformy musí vyslovit alespoň dvoutřetinová majorita členů regionálního parlamentu, zvolila nakonec následující autonomní společenství: Katalánsko (čl. 56 odst. 1 statutu),¹⁶² Galicie (čl. 56 odst. 1 statutu),¹⁶³ Kantábrie (čl. 58 odst. 1 statutu),¹⁶⁴ Aragonie (čl. 61 odst. 2 statutu),¹⁶⁵ La Rioja (čl. 58 odst. 2 statutu),¹⁶⁶ Kastilie a León (čl. 55 odst. 2 statutu),¹⁶⁷ Extremadura (čl. 62 odst. 2

¹⁶² **Španělsko. Katalánsko.** *Autonomní statut Katalánska z roku 1979* (Ley Orgánica 4/1979, de Estatuto de Autonomía de Cataluña / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979). 18. prosince 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 22 de diciembre de 1979, núm. 306, páginas 29363-29370. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1979/12/22/pdfs/A29363-29370.pdf> >.

¹⁶³ **Španělsko. Galicie.** *Autonomní statut Galicie z roku 1981* (Ley Orgánica 1/1981, de Estatuto de Autonomía para Galicia). 6. dubna 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 28 de abril de 1981, núm. 101, páginas 8997-9003. Dostupné také z:

< <http://www.xunta.es/titulo-preliminar> >.

¹⁶⁴ **Španělsko. Kantábrie.** *Autonomní statut Kantábrie z roku 1981* (Ley Orgánica 8/1981, de Estatuto de Autonomía para Cantabria). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 530-537. Dostupné také z:

< http://www.parlamento-cantabria.es/UserFiles/File/ESTATUTO%20DE%20AUTONOMIA_vigente.pdf >.

¹⁶⁵ **Španělsko. Aragonie.** *Autonomní statut Aragonie z roku 1982* (Ley Orgánica 8/1982, de Estatuto de Autonomía de Aragón). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22033-22040. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/leyes_espa/lo_008_1982.pdf >.

¹⁶⁶ **Španělsko. La Rioja.** *Autonomní statut La Rioja z roku 1982* (Ley Orgánica 3/1982, de Estatuto de Autonomía de La Rioja). 9. června 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 19 de junio de 1982, núm. 146, páginas 16750-16756. Dostupné také z:

< http://www.larioja.org/upload/documents/458007_estatuto.pdf?idtab=25697 >.

¹⁶⁷ **Španělsko. Kastilie a León.** *Autonomní statut Kastilie a Leónu z roku 1983* (Ley Orgánica 4/1983, de Estatuto de Autonomía de Castilla-León). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 2 de marzo de 1983, núm. 52, páginas 5966-5972. Dostupné také z:

< <http://www.spain-2.com/castilla-leon/estatuto.pdf> >.

statutu),¹⁶⁸ Madridské společenství (čl. 64 odst. 1 statutu)¹⁶⁹ a rovněž obě autonomní města Ceuta (čl. 41 odst. 2 statutu)¹⁷⁰ a Melilla (čl. 41 odst. 2 statutu).¹⁷¹ Přijetí reformy minimálně třemi pětinami hlasů autonomních zákonodárců stanovily úpravy těchto společenství: Andalusie (čl. 74 odst. 1 statutu),¹⁷² Valencijské společenství (čl. 61 odst. 1 statutu),¹⁷³ Asturie (čl. 56 odst. 2 statutu)¹⁷⁴ a Region Murcia (čl. 55 odst. 2 statutu).¹⁷⁵ V dalších čtyřech *comunidades autónomas* postačuje ke schválení reformy souhlas absolutní většiny členů parlamentu – Baskicko (čl. 46 odst. 1 statutu),¹⁷⁶ Kanárské ostrovy (čl. 64 odst. 1 statutu; čl. 65 mimoto stanoví, že v případě dotčení

¹⁶⁸ **Španělsko. Extremadura.** *Autonomní statut Extremadury z roku 1983* (Ley Orgánica 1/1983, de Estatuto de Autonomía de Extremadura). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 26 de febrero de 1983, núm. 49, páginas 5580-5586. Dostupné také z:

< <http://www.spain-2.com/extremadura/estatuto.pdf> >.

¹⁶⁹ **Španělsko. Madridské společenství.** *Autonomní statut Madridského společenství z roku 1983* (Ley Orgánica 3/1983, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad de Madrid). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 1983, núm. 51, páginas 5783-5790. Dostupné také z:

< <http://www.madrid.org/wleg/servlet/Servidor?opcion=VerHtml&nmnorma=1&cdestado=P> >.

¹⁷⁰ **Španělsko. Ceuta.** *Autonomní statut Ceuty z roku 1995* (Ley Orgánica 1/1995, de Estatuto de Autonomía de Ceuta). 13. března 1995. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 14 de marzo de 1995, núm. 62, páginas 8055-8061. Dostupné také z:

< <http://www.ceuta.es/ayuntamiento/la-institucion/estatuto-de-autonomia> >.

¹⁷¹ **Španělsko. Melilla.** *Autonomní statut Melilly z roku 1995* (Ley Orgánica 2/1995, de Estatuto de Autonomía de Melilla). 13. března 1995. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 14 de marzo de 1995, núm. 62, páginas 8061-8067. Dostupné také z:

< http://www.melilla.es/melillaPortal/fdoc_d4_v1.jsp?contenido=707&tipo=5&nivel=1400&pagina=home&language=es >.

¹⁷² **Španělsko. Andalusie.** *Autonomní statut Andalusie z roku 1981* (Ley Orgánica 6/1981, de Estatuto de Autonomía para Andalucía). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 517-524. Dostupné také z:

< <http://www.juntadeandalucia.es/especiales/aj-nuevoestatuto-estatuto.html?idSeccion=3&idApartado=2> >.

¹⁷³ **Španělsko. Valencijské společenství.** *Autonomní statut Valencijského společenství z roku 1982* (Ley Orgánica 5/1982, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 1982). 1. července 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 10 de julio de 1982, núm. 164, páginas 18813-18820. Dostupné také z:

< http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_valencia.pdf >.

¹⁷⁴ **Španělsko. Asturie.** *Autonomní statut Asturie z roku 1981* (Ley Orgánica 7/1981, de Estatuto de Autonomía para Asturias). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 524-530. Dostupné také z:

< http://www.asturias.es/Asturias/descargas/imagen_institucional/estatuto.pdf >.

¹⁷⁵ **Španělsko. Region Murcia.** *Autonomní statut Regionu Murcia z roku 1982* (Ley Orgánica 4/1982, de Estatuto de Autonomía para la Región de Murcia). 9. června 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 19 de junio de 1982, núm. 146, páginas 16756-16763. Dostupné také z:

< [http://www.carm.es/web/pagina?IDCONTENIDO=1610&IDTIPO=100&RASTRO=c\\$m22660,127,1605](http://www.carm.es/web/pagina?IDCONTENIDO=1610&IDTIPO=100&RASTRO=c$m22660,127,1605) >.

¹⁷⁶ **Španělsko. Baskicko.** *Autonomní statut Baskicka z roku 1979* (Ley Orgánica 3/1979, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco / 1979ko Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutua). 18. prosince 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 22 de diciembre de 1979, núm. 306, páginas 29357-29363. Dostupné také z:

< http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-bopv2/es/bopv2/datos/1980/01/s80_0032.pdf >.

organizační struktury ostrovů je zapotřebí předběžné projednání reformy s místními institucemi, takzvanými *Cabildos Insulares*),¹⁷⁷ Kastilie-La Mancha (čl. 54 odst. 1 statutu)¹⁷⁸ a Baleárské ostrovy (čl. 76 odst. 2 statutu).¹⁷⁹ Navarra jakožto poslední společenství chybějící ve výčtu opět představuje výjimku – iniciativa zde náleží jen autonomnímu exekutivnímu orgánu (*Diputación Foral*) a španělské vládě; na základě jejich vzájemného jednání (podobně jako tomu bylo při schvalování nového statutu v roce 1982) vznikne návrh reformy, který musí být následně schválen navarrským parlamentem a kortesy (čl. 71 odst. 2 *Amejoramienta*).¹⁸⁰

Převážná část autonomních statutů nedoznala za třicet let své existence výraznějších změn (o novelizacích z kategorie zásadních, respektive o nových statutech bude pojednáno v následujících odstavcích), jejich reformy se vesměs týkaly rozšíření pravomocí v návaznosti na uzavření *Segundos Pactos Autonómicos* roku 1992. Třikrát byla provedena reforma v případech Kantábrie (v letech 1991, 1994 a 1998), Kastilie-La Manchy (1991, 1994, 1997), Regionu Murcia (1991, 1994, 1998), Madridského společenství (1991, 1994, 1998) a Asturie (1991, 1994, 1999). Naposledy jmenovaná změna (konkrétně *Organický zákon o reformě Autonomního statutu Asturského knížectví z roku 1999*)¹⁸¹ vedla k přejmenování Asturie (*Asturias*) na Asturské knížectví (*Principado de Asturias*, čl. 1 odst. 2 asturského statutu). Dvakrát byly novelizovány

¹⁷⁷ **Španělsko. Kanárské ostrovy.** *Autonomní statut Kanárských ostrovů z roku 1982* (Ley Orgánica 10/1982, de Estatuto de Autonomía de Canarias). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22047-22053. Dostupné také z: < <http://www.gobiernodecanarias.org/libroazul/pdf/17729.pdf> >.

¹⁷⁸ **Španělsko. Kastilie-La Mancha.** *Autonomní statut Kastilie-La Manchy z roku 1982* (Ley Orgánica 9/1982, de Estatuto de Autonomía de Castilla-La Mancha). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22040-22047. Dostupné také z: < <http://pagina.jccm.es/estatuto/index.htm> >.

¹⁷⁹ **Španělsko. Baleárské ostrovy.** *Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 1983* (Ley Orgánica 2/1983, de Estatuto de Autonomía para las Islas Baleares / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 1983). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 1983, núm. 51, páginas 5776-5783. Dostupné také z: < http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_baleares.pdf >.

¹⁸⁰ **Španělsko. Navarra.** *Organický zákon o reintegraci a zlepšení tradičních práv Navarry z roku 1982* (Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra / Nafarroako Foru Eraentza Birrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoa). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22054-22060. Dostupné také z: < <http://www.lexnavarra.navarra.es/detalle.asp?r=87> >.

¹⁸¹ **Španělsko. Asturie.** *Organický zákon o reformě Autonomního statutu Asturského knížectví z roku 1999* (Ley Orgánica 1/1999, de Reforma de la Ley Orgánica 7/1981, de Estatuto de Autonomía del Principado de Asturias). 5. ledna 1999. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 8 de enero de 1999, núm. 7, páginas 520-525. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1999/01/08/pdfs/A00520-00525.pdf> >.

základní listiny La Riojy (1994, 1999) a Navarry (1996 a reforma z roku 2001, jež umožnila autonomnímu prezidentovi rozpustit parlament a vypsat předčasné volby). K jediné reformě přistoupily Kanárské ostrovy (1996); autonomní statuty Galicie, Ceuty a Melilly zůstaly dokonce nepozměněny.

Ačkoliv se objevily četné snahy o reformu baskického autonomního statutu, byl i tento ponechán ve svém původním znění z roku 1979. V této souvislosti je nutné zmínit pravděpodobně nejvýznamnější (a nejradikálnější) pokus o revizi vztahů Baskicka a Španělska, takzvaný *Ibarretxeův plán*. *Plan Ibarretxe*, oficiálně nazývaný *Návrh Politického statutu Baskického společenství (Propuesta de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi)*, byl vypracován mezi lety 2001 a 2003 čelným představitelem baskického nacionalismu Juanem Josém Ibarretxem, tehdejšíím předsedou autonomní vlády neboli baskickým prezidentem (*lehendakari*). V říjnu roku 2003 byl návrh předložen baskickému parlamentu, který jej v prosinci roku 2004 požadovanou absolutní většinou hlasů schválil a posléze předal do Madridu. Kongres ale návrh nového baskického statutu 1. února 2005 jednoznačně odmítl – proti bylo 313 poslanců (socialisté, lidovci a další politické subjekty), zatímco pro hlasovalo pouhých 29 *diputados* (baskičtí, katalánští a galicijské nacionalisté).¹⁸² *Ibarretxeův plán* totiž výrazně překračoval hranice autonomie vymezené ústavou z roku 1978. Baskicko se mělo stát „svobodným přidruženým státem“ (*estado libre asociado*),¹⁸³ návrh statutu dále stanovil, že „baskický lid (*Euskal Herria*) je národem s vlastní identitou“, který má „právo rozhodnout o své vlastní budoucnosti“.¹⁸⁴ *Plan Ibarretxe* rovněž předpokládal spojení území většinově obývaných Basky (tři baskické provincie, Navarra a francouzský region Iparralde), zřízení nezávislého baskického justičního systému, povolení dvojího občanství (baskického a španělského) či vznik oficiálních baskických reprezentačních výběrů. Státu měly zůstat výlučné kompetence pouze v těch nejkřičivějších oblastech (mezinárodní vztahy, obrana, měnová politika). Je

¹⁸² RTVE. *El Plan Ibarretxe* (escrito por TORRES, Laura) [online]. 19 de mayo de 2008 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z:

< <http://www.rtve.es/noticias/20080519/plan-ibarretxe/57950.shtml> >.

¹⁸³ *ElMundo.es*. *La España de las Autonomías: un especial de ElMundo.es* (coordinado por APARICIO, Sonia) [online]. [cit. 2012-11-21]. Dostupné z:

< http://www.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/index.html >.

¹⁸⁴ **Španělsko. Baskicko.** *Návrh Politického statutu Baskického společenství (Ibarretxeův plán) z roku 2004* [Propuesta de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi (Plan Ibarretxe) de 2004]. 30. prosince 2004. Dostupné také z:

< www.lasprovincias.es/apoyos/documentos/estatuto_vasco_c.doc >.

pochoptitelné, že návrh baskického statutu postavený na takovýchto principech nemohl být pro *Cortes Generales* akceptovatelný.

Nový text autonomního statutu byl doposud schválen v těchto autonomních regionech: Valencijské společenství, Katalánsko, Baleárské ostrovy, Andalusie, Aragonie, Kastilie a León a Extremadura. Nejdříve se zaměříme na Valencijské společenství, jehož původní statut byl poprvé změněn roku 1991, ke druhé reformě došlo v roce 1994. V červenci roku 2005 odsouhlasil valencijský parlament návrh nového statutu, o dva měsíce později ho následovaly Generální kortesy, na jaře roku 2006 definitivní text znovu potvrdily *Corts Valencianes* (jde o zvláštnost valencijského schvalovacího procesu zavedenou z toho důvodu, aby se předešlo přijetí nežádoucích pozměňovacích návrhů španělským parlamentem). Valencijské společenství se tak stalo první autonomní oblastí, která se dočkala nového znění své základní normy. V důsledku schválení *Autonomního statutu Valencijského společenství z roku 2006 (Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana de 2006 / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 2006)* bylo toto společenství přejmenováno na *Comunitat Valenciana* (čl. 1 odst. 1 statutu).¹⁸⁵ Jedná se spíše o kosmetickou změnu spočívající v tom, že se vždy (tedy i při použití kastilštiny) musí region označovat katalánskou jazykovou verzí svého názvu. Díky novému statutu se Valencijské společenství plně vyrovnalo pěti *nacionalidades históricas* – autonomní prezident obdržel pravomoc rozpustit parlament, což bylo dosud možné jen v „historických“ společenstvích (čl. 28 odst. 4 statutu); rovněž byla dokončena inkorporace kompetencí obsažených v zákonu LOTRAVA z roku 1982. Velké spory se vedly ohledně jazykové otázky a problematiky uzavírací klauzule. Za „mateřský“ jazyk (*lengua propia*) Valencijského společenství byla prohlášena valencijsština (*valenciano*), upustilo se tak od pojmu *valenciano-catalán*, který prosazovali zastánci ideje jednotného katalánského jazyka.¹⁸⁶ Regulátorem valencijshtiny se stala Valencijská jazyková akademie (*Acadèmia Valenciana de la*

¹⁸⁵ Španělsko. Valencijské společenství. *Autonomní statut Valencijského společenství z roku 2006 (Ley Orgánica 1/2006, de Reforma de la Ley Orgánica 5/1982, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 2006)*. 10. dubna 2006. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de abril de 2006, núm. 86, páginas 13934-13954. Dostupné také z:

<http://www.cortsvalecianas.es/cs/Satellite/Layout/Page/1260974741578/EstatutoAutonomia.html?lang=es_ES>.

¹⁸⁶ Jako valencijsština se označuje katalánština používaná na území Valencijského společenství. Gramatiky obou jazyků se liší jen v nuancích; mnozí lingvisté valencijshtinu nepovažují za svébytný jazyk a přiznávají jí maximálně pozici dialektu katalánštiny.

Llengua); vedle valencijštiny byla pochopitelně druhým kooficiálním jazykem ustavena kastilština (čl. 6 statutu). Přes snahy menších regionalistických uskupení (zejména *Bloc Nacionalista Valencià*) o snížení uzavírací klauzule pro volby do valencijského parlamentu na 3 % hlasů byla nakonec hranice ponechána na 5 %. Naopak byly změněny požadavky pro reformu statutu – namísto původních tří pětin poslanců ji nyní musí schválit dvoutřetinová většina valencijských zákonodárců, nově je zavedeno obligatorní konání referenda (čl. 81 statutu).

Katalánský statut nebyl od svého vzniku roku 1979 novelizován ani jednou. Na jaře roku 2004, tedy po osmi letech vlády lidovců (José María Aznar), se moci ujali socialisté pod vedením Josého Luise Rodríguez Zapatera, který již v předvolební kampani slíbil realizaci politiky více nakloněné reformám autonomních statutů (na rozdíl od svého předchůdce). Stejně jako ve Valencii tak i v Barceloně počaly práce na vypracování nového statutu. Pro socialisty přijatelné znění statutu bylo dojednáno na setkáních mezi premiérem Zapaterem a předsedou katalánské aliance *Konvergença a Jednota (Convergència i Unió, CiU)* Arturem Masem. V září roku 2005 byl projekt podpořen katalánským parlamentem, v březnu roku 2006 ho schválil Kongres (přes nesouhlas lidovců), o dva měsíce později také Senát. Referendum se konalo 18. června 2006, pro návrh se vyslovilo 73,24 % hlasujících, avšak účast nepřesáhla ani hranici 50 %.¹⁸⁷ Nový *Autonomní statut Katalánska z roku 2006 (Estatuto de Autonomia de Catalunya de 2006 / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 / Estatut d'Autonomia de Catalonha de 2006)*¹⁸⁸ znamenal posílení samosprávy v oblasti financování, kompetencí či soudní moci, ačkoliv ne v takové míře, jakou si Katalánci původně představovali. Ve finálním textu byla vynechána mnohá kontroverzní témata (katalánské reprezentační výběry a jejich působení v mezinárodních soutěžích, správa přístavů a letišť včetně barcelonského El Prat). Ze sporných bodů byla mimo jiné nakonec přijata definice Katalánska jako „národa“ (do té doby bylo označováno termínem „národnost“) uvedená v preambuli; vedle kastilštiny a katalánštiny se třetím

¹⁸⁷ *ElMundo.es. La España de las Autonomías: un especial de ElMundo.es* (coordinado por APARICIO, Sonia) [online]. [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://www.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/index.html>.

¹⁸⁸ **Španělsko. Katalánsko. Autonomní statut Katalánska z roku 2006** (Ley Orgánica 6/2006, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 / Estatut d'Autonomia de Catalonha de 2006). 19. července 2006. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 20 de julio de 2006, núm. 172, páginas 27269-27310. Dostupné také z: <http://www.parlament.cat/porteso/estatut/eac_es_20061116.pdf>.

úředním jazykem stala okcitanština (z politických důvodů nazývaná „aranština“, čl. 6 odst. 5). Úprava reformy statutu nedoznala změn (čl. 223). Nový katalánský statut byl na základě čl. 162 odst. 1 ústavy napaden pro protiústavnost, kterou namítalo hned sedm odlišných subjektů – poslanci a senátoři *Lidové strany*, Obránce lidu a pět autonomních společenství (Region Murcia, La Rioja, Aragonie, Valencijské společenství a Baleárské ostrovy). Ústavní soud ve svém rozhodnutí z června roku 2010, jež se zabývalo žalobou podanou *Lidovou stranou*, žalobcům částečně vyhověl. Bylo konstatováno, že zmínky o katalánském „národu“ v preambuli statutu nemají žádnou právní účinnost, dále bylo čtrnáct článků (respektive některé jejich pasáže) prohlášeno za protiústavní (například výraz „přednostní“ užívání katalánštiny orgány veřejné správy v čl. 6 odst. 1 statutu), jiná ustanovení byla ponechána v původním znění, avšak musí být interpretována vždy v souladu se závazným právním názorem (*fundamento jurídico conclusivo*) Ústavního soudu uvedeným v tomto rozhodnutí.¹⁸⁹ Navzdory popsaným faktům ale judikát zásadně neovlivnil celkový charakter statutu, neboť ten čítá 223 článků.

Baleárský statut byl poprvé změněn v roce 1994, podruhé pak roku 1999, kdy (podobně jako v případě *Comunitat Valenciana*) došlo k formálnímu přejmenování společenství na *Illes Balears* (čl. 1 odst. 2 starého statutu) dle katalánské jazykové verze.¹⁹⁰ Nový *Autonomní statut Baleárských ostrovů* (*Estatuto de Autonomía de las Illes Balears de 2007 / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 2007*) byl schválen v únoru roku 2007. V preambuli (taktéž v čl. 1 odst. 1)¹⁹¹ označil ostrovy tvořící Baleáry za „historickou národnost“ (odvolává se na tradici Mallorského království), čemuž odpovídá také rozsah jejich kompetencí – byly mimo jiné rozšířeny pravomoci autonomního prezidenta (čl. 55 a čl. 56). Nový statut také zpřísnil podmínky úspěšné

¹⁸⁹ **Španělsko.** *Rozhodnutí Ústavního soudu 31/2010* (Sentencia del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de junio de 2010). 28. června 2010. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/2010/07/16/pdfs/BOE-A-2010-11409.pdf> >.

¹⁹⁰ **Španělsko. Baleárské ostrovy.** *Organický zákon o reformě Autonomního statutu Baleárských ostrovů z roku 1999* (Ley Orgánica 3/1999, de Reforma de la Ley Orgánica 2/1983, de Estatuto de Autonomía de las Illes Balears). 8. ledna 1999. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 9 de enero de 1999, núm. 8, páginas 840-849. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1999/01/09/pdfs/A00840-00849.pdf> >.

¹⁹¹ **Španělsko. Baleárské ostrovy.** *Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 2007* (Ley Orgánica 1/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de las Illes Balears / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 2007). 28. února 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 2007, núm. 52, páginas 8703-8728. Dostupné také z:

< <http://nouestatut.caib.es/des/estatut2007.pdf> >.

reformy; oproti původně postačující absolutní většině členů baleárského parlamentu je nyní požadován souhlas dvou třetin poslanců (čl. 139 odst. 2).

Andaluské společenství dospělo k novému textu statutu rovněž v roce 2007. Po zdárném průběhu reformního procesu v autonomním parlamentu a *Cortes Generales* se pro revidovanou základní listinu vyslovilo přesvědčivých 87,45 % Andalusanů (je ovšem zapotřebí dodat, že účast v únorovém lidovém hlasování činila pouhých 36,28 %). V březnu tak mohl být vyhlášen *Autonomní statut Andalusie z roku 2007* (*Estatuto de Autonomía de Andalucía de 2007*), který se stal zatím nejobsáhlejším statutem v porovnání všech autonomních společenství. Skládá se z 250 článků, součástí je široká charta sociálních práv (první titul statutu - například rovnost pohlaví, právo na rodinu, právo na vzdělání a další). Postavení Andalusie jakožto *nacionalidad histórica* je již vtěleno do textu statutu (čl. 1 odst. 1),¹⁹² čímž je nahrazen výraz „historická identita“ užitý ve statutu z roku 1981. Pozice regionální samosprávy byla obecně posílena, zejména v oblasti financování. V otázce reformy statutu došlo ke změně; zatímco dříve bylo nutné získat třípětinovou většinu, nyní se žádá majorita minimálně dvoutřetinová (čl. 248 odst. 1).

Aragonie provedla dvě novelizace statutu z roku 1982 (v letech 1994 a 1996). Přípravy nového znění statutu byly zahájeny v roce 2005, definitivní text vstoupil v platnost v dubnu roku 2007 po bezproblémovém schválení aragonským i národním parlamentem. *Autonomní statut Aragonie* (*Estatuto de Autonomía de Aragón de 2007*) si kladl za cíl (co se týče míry kompetenční nezávislosti) následovat příklady svých geografických sousedů, tedy Katalánska a především Valencijského společenství, kde byly nové statuty schváleny o rok dříve. Do značné míry se mu to zdařilo – Aragonie, nově pojímaná jako „historická národnost“ (čl. 1 odst. 1), totiž nabyla další výlučné pravomoci (čl. 71), rovněž byl rozšířen okruh působnosti autonomního prezidenta (čl. 52); zvláštní část byla věnována správě vodstva (čl. 72; páté dodatečné ustanovení

¹⁹² Španělsko. Andalusie. *Autonomní statut Andalusie z roku 2007* (Ley Orgánica 2/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía para Andalucía). 19. března 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 20 de marzo de 2007, núm. 68, páginas 11871-11909. Dostupné také z: < <http://www.juntadeandalucia.es/html/especiales/NuevoGobiernoVIII/images/17estatuto.pdf> >.

zabývající se povodím řeky Ebro).¹⁹³ Dvoutřetinová většina stanovená pro schválení reformy statutu zůstala stejná, nově však přibyla možnost uspořádat referendum, vysloví-li se pro to taktéž dvě třetiny členů aragonského parlamentu (čl. 115 odst. 7).

Po dvou dílčích reformách (1994, 1999) kastilsko-leónského statutu byl v listopadu roku 2007 přijat nový *Autonomní statut Kastilie a Leónu (Estatuto de Autonomía de Castilla y León de 2007)*,¹⁹⁴ který vedle jiných okruhů (pravomoci autonomního prezidenta, financování) zamýšlel zvýšit kompetence autonomního společenství při správě povodí řeky Duero (*Cuenca Hidrográfica del Duero*), což byl také jeden z hlavních důvodů pro sepsání nového statutu. Ústavní soud však shledal čl. 75 odst. 1 statutu, v němž si Kastilie a León přiznává výlučné legislativní a exekutivní pravomoci ohledně duerského povodí, za protiústavní (čl. 149 odst. 1 bod 22 ústavy) a zrušil ho,¹⁹⁵ čímž ponechal danou záležitost v gesci státu.¹⁹⁶ Nastala tak analogická situace jako v případě Guadalquiviru a nového andaluského statutu (konkrétně jeho čl. 51) – v této kauze Ústavní soud opět odebral pravomoci nad povodím Guadalquiviru (*Cuenca Hidrográfica del Guadalquivir*) Andalusii a přiřkl je Španělskému království.¹⁹⁷ Je zajímavé, že v obou sporech byla úspěšným žalobcem Extremadura, jež se cítila ohrožena situací, kdy by kontrolu nad dvěma největšími toky v jejím sousedství měly autonomní regiony a nikoli španělský stát. Pokud se podíváme na úpravu reformy statutu Kastilie a Leónu, zjistíme, že nedoznala žádných změn v porovnání s původním statutem z roku 1983 (čl. 91 nového statutu).

¹⁹³ **Španělsko. Aragonie.** *Autonomní statut Aragonie z roku 2007* (Ley Orgánica 5/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Aragón). 20. dubna 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 23 de abril de 2007, núm. 97, páginas 17822-17841. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/2007/04/23/pdfs/A17822-17841.pdf> >.

¹⁹⁴ **Španělsko. Kastilie a León.** *Autonomní statut Kastilie a Leónu z roku 2007* (Ley Orgánica 14/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Castilla y León). 30. listopadu 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de diciembre de 2007, núm. 288, páginas 49486-49505. Dostupné také z:

< [¹⁹⁵ **El País.** *El Constitucional niega a Castilla y León las competencias sobre el Duero* \[online\]. 17 de marzo de 2011 \[cit. 2012-11-23\]. Dostupné z:](http://www.jcyl.es/web/jcyl/AdministracionPublica/es/Plantilla100/1197356527164/1251181050732/_/_>.</p></div><div data-bbox=)

< http://elpais.com/elpais/2011/03/17/actualidad/1300353442_850215.html >.

¹⁹⁶ **Španělsko.** *Rozhodnutí Ústavního soudu 32/2011* (Sentencia del Tribunal Constitucional 32/2011, de 17 de marzo de 2011). 17. března 2011. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/2011/04/11/pdfs/BOE-A-2011-6547.pdf> >.

¹⁹⁷ **Španělsko.** *Rozhodnutí Ústavního soudu 30/2011* (Sentencia del Tribunal Constitucional 30/2011, de 16 de marzo de 2011). 16. března 2011. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/2011/04/11/pdfs/BOE-A-2011-6545.pdf> >.

Zatím posledním společenstvím, které představilo svůj nový statut, je Extremadura, jejíž původní statut z roku 1983 byl novelizován třikrát (1991, 1994, 1999). *Autonomní statut Extremadury z roku 2011 (Estatuto de Autonomía de Extremadura de 2011)* přinesl přehledné uspořádání materie obsažené ve zmíněných reformách, navíc doplněné o širší spektrum kompetencí, jimiž aktuálně disponuje extremadurské společenství; rovněž byly zřízeny nové autonomní instituce (čl. 15 odst. 2).¹⁹⁸ Podobně jako v Aragonii je nyní možné konat lidové hlasování o příštích změnách statutu, jestliže to odsouhlasí dvě třetiny členů extremadurského shromáždění (čl. 91 odst. 2 písm. e)).

3.4 Základy organizační struktury autonomních společenství

Základní organizační struktura autonomních společenství je upravena v čl. 152 odst. 1 *Španělské ústavy z roku 1978*,¹⁹⁹ podle něhož „se institucionální autonomní organizace opírá o zákonodárné shromáždění zvolené podle systému poměrného zastoupení, které však zajišťuje také zastoupení různých územních částí, dále se opírá o vládní radu s výkonnými a správními funkcemi a o předsedu, kterého volí shromáždění ze svých členů a jehož jmenuje král. Předsedovi přísluší řízení vládní rady, nejvyšší reprezentace daného autonomního společenství a zastoupení státu v jeho rámci. Předseda a členové vládní rady jsou politicky odpovědní vůči shromáždění.“ Ačkoliv je na začátku citovaného odstavce uvedeno, že zmíněný institucionální rámec platí pouze pro autonomní společenství vzniklá dle čl. 151 (*nacionalidades históricas*), nakonec byl užit pro všechna *comunidades autónomas* a obě autonomní města.

Zákonodárné shromáždění (*Asamblea Legislativa*) je jednokomorovým autonomním parlamentem, který je nadán zejména legislativní pravomocí, dále

¹⁹⁸ **Španělsko. Extremadura.** *Autonomní statut Extremadury z roku 2011* (Ley Orgánica 1/2011, de Reforma del Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Extremadura). 28. ledna 2011. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de enero de 2011, núm. 25, páginas 9466-9503. Dostupné také z:

<<http://doe.juntaex.es/pdfs/doe/2011/10e/11LO0001.pdf>>.

¹⁹⁹ **Španělsko.** *Španělská ústava z roku 1978* (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z:

<http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

například schvaluje rozpočet nebo kontroluje činnost autonomní vlády. Elementární principy jeho volby stanoví ústava (proporční systém, d'Hondtova formule), specifitější náležitosti (výše uzavírací klauzule, počet volebních obvodů, velikost zákonodárného shromáždění) jsou upraveny ve zvláštních volebních zákonech²⁰⁰ (případně autonomních statutech), jež vydává každé autonomní společenství. *Asamblea Legislativa* je v jednotlivých samosprávných regionech označována celkem čtyřmi různými termíny: parlament (*Parlamento* – Andalusie, Baleárské ostrovy, Kanárské ostrovy, Kantábie, Katalánsko, Galicie, La Rioja, Navarra, Baskicko), kortesy (*Cortes* – Aragonie, Kastilie-La Mancha, Kastilie a León, Valencijské společenství), shromáždění (*Asamblea* – Extremadura, Madridské společenství, Region Murcia, Ceuta, Melilla) a generální junta (*Junta General* v Asturském knížectví).

Exekutivní moc je svěřena vládní radě (*Consejo de Gobierno*), tedy autonomní vládě, jež má na starosti řádný chod samosprávného celku. V čele tohoto kolektivního orgánu stojí předseda nazývaný také jako prezident autonomního společenství (*Presidente de la Comunidad Autónoma*); ten jmenuje členy vládní rady a z pozice nejvyššího představitele zastupuje společenství navenek. Autonomní vláda je zodpovědná zákonodárnému shromáždění, podrobnosti (poskytnutí důvěry a vyslovení nedůvěry; spojení žádosti o vyslovení důvěry s projednáváním návrhu zákona předloženého vládní radou; kolektivní či individuální odpovědnost) stanoví příslušné články autonomních statutů.

Další nedílnou součástí regionální institucionální organizace tvoří nejvyšší soudní dvůr (*Tribunal Superior de Justicia*) jakožto nejvyšší soudní instance na území autonomního společenství (s výjimkou soudnictví příslušejícího k Nejvyššímu soudu, čl. 123 a čl. 152 odst. 1 ústavy). Španělská konstituce se ještě v čl. 154 zmiňuje o pověřencích jmenovaných vládou (*Delegación del Gobierno*), kteří mají za úkol řídit státní správu v autonomních regionech a koordinovat ji v případě potřeby se správou společenství. Třebaže to ústava explicitně nestanoví, *comunidades autónomas* mohou rovněž zřídit institut autonomního ombudsmana (obdoba Obránce lidu na celostátní úrovni) a vytvářet i jiné orgány (například vlastní účetní dvory), vždy v závislosti na

²⁰⁰ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 21. prosince 2011.

stupni kompetenční autonomie a pochopitelně v souladu se zněním konkrétního autonomního statutu.

3.5 Přehled autonomních společenství a autonomních měst

Tato podkapitola podává stručný výčet samosprávných regionů Španělského království; každému autonomnímu společenství (respektive městu) je věnován jeden odstavec, v němž jsou uvedena základní fakta – oficiální pojmenování (ve všech úředních jazycích daného regionu),²⁰¹ rozloha, počet obyvatel,²⁰² teritoriální členění (počet provincií), hlavní město a název klíčových autonomních orgánů („zastřešující“ samosprávný úřad včetně legislativního a exekutivního tělesa). Autonomní celky jsou řazeny chronologicky tak, jak postupně vznikaly (rozhoduje datum schválení prvního statutu).

Autonomní společenství Baskicko (*Comunidad Autónoma del País Vasco* / baskicky *Euskal Autonomia Erkidegoa*; 7 230 km²; 2 184 606 obyvatel)²⁰³ je tvořeno třemi provinciemi (Araba/Álava, Bizkaia a Gipuzkoa).²⁰⁴ Hlavním městem je Vitoria-Gasteiz. Legislativní moc je svěřena baskickému parlamentu (*Parlamento Vasco* / *Eusko Legebiltzarra*), exekutivu reprezentuje baskická vláda (*Gobierno Vasco* / *Eusko Jaurlaritza*) v čele s autonomním prezidentem (*lehendakari*).

Autonomní společenství Katalánsko (*Comunidad Autónoma de Cataluña* / katalánsky *Comunitat Autònoma de Catalunya* / aransky či okcitánsky *Comunautat Autonòma de Catalonha*; 32 090 km²; 7 539 618 obyvatel) je tvořeno čtyřmi

²⁰¹ V případě Valencijského společenství je uveden pouze název ve valencijsčině (a nikoliv v taktéž úřední kastilštině) v souladu se zněním valencijského statutu.

²⁰² Celé Španělské království má rozlohu 505 962 km², žije v něm přibližně 47 200 000 obyvatel.

²⁰³ **Instituto Nacional de Estadística.** *Población, superficie y densidad por comunidades autónomas y provincias* [online]. 1 de enero de 2011 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z:

<<http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t43/a011/a1998/densidad/a2011/10/&file=t10031.px&type=pcaxis&L=0>>.

²⁰⁴ **Španělsko. Baskicko.** *Zákon, jímž se mění názvy provincií „Álava“, „Guipúzcoa“ a „Vizcaya“ na „Araba/Álava“, „Gipuzkoa“ a „Bizkaia“, z roku 2011 (Ley 19/2011, por la que pasan a denominarse oficialmente “Araba/Álava”, “Gipuzkoa” y “Bizkaia” las demarcaciones provinciales llamadas anteriormente “Álava”, “Guipúzcoa” y “Vizcaya”).* 5. července 2011. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 6 de julio de 2011, núm. 160, páginas 71349-71350. Dostupné také z:

<<http://www.boe.es/boe/dias/2011/07/06/pdfs/BOE-A-2011-11606.pdf>>.

provinciemi (Barcelona, Girona, Lleida²⁰⁵ a Tarragona). Hlavním městem je Barcelona. V rámci autonomního institucionálního systému (*Generalidad de Cataluña / Generalitat de Catalunya / Generalitat de Catalonha*) je legislativní moc svěřena katalánskému parlamentu (*Parlamento de Cataluña / Parlament de Catalunya / Parlament de Catalonha*), exekutivu reprezentuje katalánská vláda (*Gobierno de Cataluña / Govern de Catalunya / Govern de Catalonha*).

Autonomní společenství Galicie (*Comunidad Autónoma de Galicia / galicijsky Comunidade Autónoma de Galicia*; 29 574 km²; 2 795 422 obyvatel) je tvořeno čtyřmi provinciemi (A Coruña, Lugo, Ourense²⁰⁶ a Pontevedra). Hlavním městem je Santiago de Compostela. Legislativní moc je svěřena galicijskému parlamentu (*Parlamento de Galicia*), exekutivu reprezentuje galicijská vláda (*Junta de Galicia / Xunta de Galicia*).

Autonomní společenství Andalusie (*Comunidad Autónoma de Andalucía*; 87 596 km²; 8 424 102 obyvatel)²⁰⁷ je tvořeno osmi provinciemi (Almería, Cádiz, Córdoba, Granada, Huelva, Jaén, Málaga a Sevilla). Hlavním městem je Sevilla. V rámci autonomního institucionálního systému (*Junta de Andalucía*) je legislativní moc svěřena andaluskému parlamentu (*Parlamento de Andalucía*), exekutivu reprezentuje andaluská vládní rada (*Consejo de Gobierno de la Junta de Andalucía*).

Autonomní společenství Asturské knížectví (*Comunidad Autónoma del Principado de Asturias*; 10 602 km²; 1 081 487 obyvatel) je tvořeno jedinou provincií (Asturias). Hlavním městem je Oviedo. Legislativní moc je svěřena asturské generální juntě (*Junta General del Principado de Asturias*), exekutivu reprezentuje asturská vládní rada (*Consejo de Gobierno del Principado de Asturias*).

²⁰⁵ Španělsko. Katalánsko. Zákon, jímž se mění názvy provincií „Gerona“ a „Lérida“ na „Girona“ a „Lleida“, z roku 1992 (Ley 2/1992, por la que pasan a denominarse oficialmente “Girona” y “Lleida” las provincias de “Gerona” y “Lérida”). 28. února 1992. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de febrero de 1992, núm. 52, páginas 7105-7105. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1992/02/29/pdfs/A07105-07105.pdf> >.

²⁰⁶ Španělsko. Galicie. Zákon, jímž se mění názvy provincií „La Coruña“ a „Orense“ na „A Coruña“ a „Ourense“, z roku 1998 (Ley 2/1998, sobre el cambio de denominación de las provincias de “La Coruña” y “Orense”). 3. března 1998. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 4 de marzo de 1998, núm. 54, páginas 7392-7392. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/1998/03/04/pdfs/A07392-07392.pdf> >.

²⁰⁷ Autonomní společenství s nejvyšším počtem obyvatel.

Autonomní společenství Kantábie (*Comunidad Autónoma de Cantabria*; 5 321 km²; 593 121 obyvatel) je tvořeno jedinou stejnojmennou provincií (Cantabria). Hlavním městem je Santander. Legislativní moc je svěřena kantabrijskému parlamentu (*Parlamento de Cantabria*; do roku 1998 nazývaný *Asamblea Regional de Cantabria*), exekutivu reprezentuje kantabrijská vláda (*Gobierno de Cantabria*; do roku 1998 nazývaná *Diputación Regional de Cantabria*).

Autonomní společenství La Rioja (*Comunidad Autónoma de La Rioja*; 5 045 km²; 322 955 obyvatel)²⁰⁸ je tvořeno jedinou stejnojmennou provincií. Hlavním městem je Logroño. Legislativní moc je svěřena parlamentu La Riojy (*Parlamento de La Rioja*), exekutivu reprezentuje vláda La Riojy (*Gobierno de La Rioja*).

Autonomní společenství Region Murcia (*Comunidad Autónoma de la Región de Murcia*; 11 313 km²; 1 470 069 obyvatel) je tvořeno jedinou stejnojmennou provincií. Hlavním městem je Murcia. Legislativní moc je svěřena murcijskému shromáždění (*Asamblea Regional de Murcia*; sídlí v Cartageně), exekutivu reprezentuje murcijská vládní rada (*Consejo de Gobierno de la Región de Murcia*).

Valencijské společenství (valencijsky *Comunitat Valenciana*; 23 254 km²; 5 117 190 obyvatel) je tvořeno třemi provinciemi (Alicante / Alacant, Castellón / Castelló a Valencia / València). Hlavním městem je Valencia / València. V rámci autonomního institucionálního systému (*Generalidad Valenciana / Generalitat Valenciana*) je legislativní moc svěřena valencijským kortesům (*Cortes Valencianas / Corts Valencianes*), exekutivu reprezentuje valencijská rada (*Consejo de la Generalidad Valenciana / Consell de la Generalitat Valenciana*).

Autonomní společenství Aragonie (*Comunidad Autónoma de Aragón*; 47 720 km²; 1 346 293 obyvatel) je tvořeno třemi provinciemi (Huesca / aragonsky Uesca, Teruel a Zaragoza). Hlavním městem je Zaragoza. Legislativní moc je svěřena aragonským kortesům (*Cortes de Aragón*), exekutivu reprezentuje aragonská vláda (*Diputación General de Aragón*).

²⁰⁸ Autonomní společenství s nejnižším počtem obyvatel.

Autonomní společenství Kastilie-La Mancha (*Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha*; 79 461 km²; 2 115 334 obyvatel)²⁰⁹ je tvořeno pěti provinciemi (Albacete, Ciudad Real, Cuenca, Guadalajara a Toledo). Hlavním městem je Toledo. V rámci autonomního institucionálního systému (*Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha*) je legislativní moc svěřena kortesům Kastilie-La Manchy (*Cortes de Castilla-La Mancha*), exekutivu reprezentuje vládní rada Kastilie-La Manchy (*Consejo de Gobierno de Castilla-La Mancha*).

Autonomní společenství Kanárské ostrovy (*Comunidad Autónoma de Canarias*; 7 446 km²; 2 126 769 obyvatel) je tvořeno dvěma provinciemi (Las Palmas a Santa Cruz de Tenerife). Postavení hlavního města sdílí Las Palmas de Gran Canaria a Santa Cruz de Tenerife (čl. 3 odst. 1 kanárského statutu,²¹⁰ sídlo autonomního prezidenta alternuje mezi oběma městy, přičemž se mění vždy na začátku volebního období). Legislativní moc je svěřena kanárskému parlamentu (*Parlamento de Canarias*; sídlí ve městě Santa Cruz de Tenerife), exekutivu reprezentuje kanárská vláda (*Gobierno de Canarias*).

Forální společenství Navarra (*Comunidad Foral de Navarra / baskicky Nafarroako Foru Komunitatea*; 10 390 km²; 642 051 obyvatel) je tvořeno jedinou stejnojmennou provincií. Hlavním městem je Pamplona. Legislativní moc je svěřena navarrskému parlamentu (*Parlamento de Navarra / Nafarroako Parlamentua*), exekutivu reprezentuje navarrská vláda (*Diputación Foral de Navarra / Nafarroako Foru Aldundia*).

Autonomní společenství Extremadura (*Comunidad Autónoma de Extremadura*; 41 634 km²; 1 109 367 obyvatel) je tvořeno dvěma provinciemi (Badajoz a Cáceres). Hlavním městem je Mérida. Legislativní moc je svěřena extremadurskému shromáždění (*Asamblea de Extremadura*), exekutivu reprezentuje extremadurská vláda (*Junta de Extremadura*).

²⁰⁹ Autonomní společenství s nejnižší hustotou zalidnění.

²¹⁰ **Španělsko. Kanárské ostrovy.** *Autonomní statut Kanárských ostrovů z roku 1982* (Ley Orgánica 10/1982, de Estatuto de Autonomía de Canarias). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22047-22053. Dostupné také z: < <http://www.gobiernodecanarias.org/libroazul/pdf/17729.pdf> >.

Autonomní společenství Baleárské ostrovy (*Comunidad Autónoma de las Illes Balears* / katalánsky *Comunitat Autònoma de les Illes Balears*; 4 991 km²;²¹¹ 1 113 114 obyvatel) je tvořeno jedinou stejnojmennou provincií (Illes Balears). Hlavním městem je Palma de Mallorca. Legislativní moc je svěřena baleárskému parlamentu (*Parlamento de las Illes Balears* / *Parlament de les Illes Balears*), exekutivu reprezentuje baleárská vláda (*Gobierno de las Illes Balears* / *Govern de les Illes Balears*).

Madridské společenství (*Comunidad de Madrid*; 8 027 km²; 6 489 680 obyvatel)²¹² je tvořeno jedinou stejnojmennou provincií (Madrid). Hlavním městem je Madrid. Legislativní moc je svěřena madridskému shromáždění (*Asamblea de Madrid*), exekutivu reprezentuje madridská vláda (*Gobierno de la Comunidad de Madrid*).

Autonomní společenství Kastilie a León (*Comunidad Autónoma de Castilla y León*; 94 226 km²;²¹³ 2 558 463 obyvatel) je tvořeno devíti provinciemi (Ávila, Burgos, León, Palencia, Salamanca, Segovia, Soria, Valladolid a Zamora). Hlavní město kastilsko-leónský statut nedefinuje (čl. 3 odst. 1),²¹⁴ fakticky jím ale je Valladolid, jenž byl určen zvláštním zákonem za sídlo autonomních institucí.²¹⁵ Legislativní moc je svěřena kastilsko-leónským kortesům (*Cortes de Castilla y León*), exekutivu reprezentuje vláda Kastilie a Leónu (*Junta de Castilla y León*).

Autonomní město Ceuta (*Ciudad Autónoma de Ceuta*; 19 km²; 82 376 obyvatel), do roku 1995 součást cádizské provincie, je severoafrickou exklávou Španělského království. Leží na pobřeží Středozemního moře, na pevnině sousedí pouze s Marockým

²¹¹ Autonomní společenství s nejmenší rozlohou.

²¹² Autonomní společenství s nejvyšší hustotou zalidnění.

²¹³ Autonomní společenství s největší rozlohou.

²¹⁴ **Španělsko. Kastilie a León.** *Autonomní statut Kastilie a Leónu z roku 2007* (Ley Orgánica 14/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Castilla y León). 30. listopadu 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de diciembre de 2007, núm. 288, páginas 49486-49505. Dostupné také z: <[²¹⁵ **Španělsko. Kastilie a León.** *Zákon, jímž se určuje sídlo autonomních institucí Kastilie a Leónu, z roku 1987* \(Ley 13/1987, por la que se determina la sede de las Instituciones de Autogobierno de Castilla y León\). 29. prosince 1987. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 8 de febrero de 1988, núm. 33, páginas 4136-4137. Dostupné také z: <<http://www.boe.es/boe/dias/1988/02/08/pdfs/A04136-04137.pdf>>.](http://www.jcyl.es/web/jcyl/AdministracionPublica/es/Plantilla100/1197356527164/1251181050732/_/_>>.</p></div><div data-bbox=)

královstvím. Legislativní moc je svěřena ceutskému shromáždění (*Asamblea de Ceuta*), exekutivu reprezentuje ceutská vládní rada (*Consejo de Gobierno de Ceuta*).

Autonomní město Melilla (*Ciudad Autónoma de Melilla*; 13 km²; 78 476 obyvatel), do roku 1995 součást málagské provincie, je severoafrickou exklávou Španělského království. Leží na pobřeží Středozemního moře, na pevnině sousedí pouze s Marockým královstvím. Legislativní moc je svěřena melillskému shromáždění (*Asamblea de Melilla*), exekutivu reprezentuje melillská vládní rada (*Consejo de Gobierno de Melilla*).

Závěr

Španělský model asymetrického regionalismu analyzovaný v této diplomové práci²¹⁶ představuje unikátní typ vnitřního uspořádání státu jen stěží srovnatelný s jinými zeměmi, což je způsobeno specifickými historickými, politickými a geografickými okolnostmi, jež charakterizují území dnešního *Reino de España*. V průběhu staletí zde existovalo množství samostatných státních útvarů, které se postupně spojovaly, až vznikl jednotný španělský stát (proces byl dovršen roku 1512 dobytím Navarry). Přes radikální centralizaci provedenou Bourbony nastoupivšími na trůn roku 1700, turbulentní vývoj v devatenáctém století symbolizovaný několika převraty a téměř čtyři dekády frankistické diktatury, kdy byly jakékoliv snahy o národní (národnostní) sebeurčení razantně potlačovány, si však jednotlivá etnika uchovala vyšší či nižší míru kulturní a jazykové svébytnosti, na niž mohlo být po smrti *Generalísima* navázáno.

Tvůrci *Španělské ústavy z roku 1978* v otázce vnitřního členění státu nezvolili ani jeden z tradičních modelů (unitární stát či federace), nýbrž se přiklonili ke konceptu státu regionálního, kompromisnímu řešení tolerovatelnému jak představiteli tradičně silných katalánských a baskických nacionalistických hnutí žádajícími plné národní sebeurčení menšin, tak zastánci ideje jednotného španělského národa (postfrankisté reprezentovaní konzervativními lidovci). Byl tak uveden v život decentralizovaný model, který se v minulosti neosvědčil, respektive se ani neměl možnost osvědčit (nakonec neschválený návrh federativní ústavy z roku 1873, pouhých několik let trvající období druhé španělské republiky). Ačkoliv *Padres de la Constitución* předpokládali, že nabízené možnosti založit autonomní společenství využijí jen tradiční historické regiony (Katalánsko, Baskicko, Galicie a Navarra) a zbytek území zůstane „neregionalizovaný“, po nečekaném vývoji v dalších oblastech bylo nakonec roku 1981 (*Primeros Pactos Autonómicos*) rozhodnuto o rozdělení celého španělského teritoria na samosprávné celky (princip *café para todos*).

²¹⁶ Dalším aspektům španělského asymetrického regionalismu (volební a stranické systémy na úrovni autonomních společenství, jazyková politika, jakož i úloha autonomních ombudsmanů, policejních orgánů, účetních dvorů a jiných institucí) se hodlám zevrubněji věnovat v některé z příštích odborných prací.

Model vnitřního uspořádání státu v současné době existující ve Španělském království má jistě své klady i zápory. Mezi nevýhodami můžeme uvést „devalvací“ *nacionalidades históricas*, jejichž počáteční privilegované postavení se postupem času téměř vytratilo, což může vést ke snaze těchto společenství o opětovné „vymezení se“ vůči regionům „nehistorickým“ a obecně k vyhranění pozic mezi jednotlivými oblastmi (roztříštěnost s desintegrujícím účinkem). Dalším negativem je nárůst byrokracie spojený s vyššími veřejnými výdaji; daňová autonomie (či úplná nezávislost) některých společenství je pak v rozporu s deklarovanou zásadou rovnosti všech Španělů.²¹⁷ Naopak k výhodám lze zařadit pozitivní vliv zřízení vlastních autonomních celků, jež se odráží v posílení národního uvědomění, dále pak v důrazu na zachování regionálních tradic, kultury a v neposlední řadě jazyka (zejména v této sféře zaznamenala společenství velký pokrok při záchraně již prakticky zaniklých autochtonních jazyků, jakými jsou asturština nebo leónština). Díky nynějšímu systému jsou rovněž snáze artikulovány zájmy národnostních skupin prostřednictvím reprezentantů v autonomních parlamentech, potažmo v *Cortes Generales*; taktéž jsou jasně nastavena pravidla vztahů mezi společenstvími a státem, jež jsou respektována všemi zúčastněnými (odmítnutí *Ibarretxeova plánu* Kongresem, rozhodnutí Ústavního soudu o zrušení některých článků nového katalánského statutu). Konečně výše zmiňovaná roztříštěnost či různorodost vedoucí k desintegraci může být janusovsky pojímána také v opačném smyslu, tedy jako prvek stmelující (evropská „Jednota v rozmanitosti“) Španělsko nového milénia.

Co se týče pravomocí, je v současnosti všem autonomním společenstvím přiznán v zásadě stejný rozsah kompetencí; jde spíše o to, jak jsou deklarované pravomoci naplňovány v praxi, to znamená, do jaké míry je společenství implementují do svých statutů nebo jak rychle se postupuje v případě zřizování autonomních institucí. Navzdory těmto podobnostem lze ale konstatovat, že si „historická“ *comunidades autónomas* (Katalánsko, Baskicko, Galicie, Andalusie a Navarra) i nadále udržela speciální postavení (díky tradici a „etablovanosti“ svých samosprávných regionů, odlišnému jazyku a jiným faktorům). Z dalších oblastí se jim nejvíce blíží Kanárské ostrovy a Valencijské společenství (zejména v důsledku schválení zákonů LOTRACA a LOTRAVA roku 1982), dále pak ty regiony, kterým se již podařilo schválit nové

²¹⁷ **BARRERO ORTEGA, Abraham.** *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, 21. prosince 2011.

statuty, tedy Baleárské ostrovy (2007), Aragonie (2007), Kastilie a León (2007) a Extremadura (2011). Zbývajících šest společenství (Asturské knížectví, Kantábrie, Kastilie-La Mancha, Region Murcia, La Rioja a Madridské společenství) a obě autonomní města se stále řídí původními statuty (byť podstatně novelizovanými v návaznosti na výsledky *Segundos Pactos Autonómicos*) a čekají na revidovanou základní normu, která by přinesla nové uspořádání rozšířených autonomních kompetencí. Třebaže se (co se týče stupně autonomie) mohou dnes jednotlivá autonomní společenství navzájem rovnat, existují záležitosti, kde objektivně rovnocenné pozice docílit nelze. Tyto skutečnosti charakteristické pouze pro některé regiony jsou nazývány *hechos diferenciales* a řadí se k nim například právní úprava související s mořským pobřežím (rybolov, přístavy – u vnitrozemských společenství tato materie logicky chybí), původními jazyky (status úřední řeči, jazykové akademie) anebo geografickým umístěním ostrovních *comunidades* (lodní doprava, specifika způsobená odlehlostí od centra).

Model španělského *estado regional* zaznamenal za více jak třicet let své existence posun od výrazně asymetrického systému několika upřednostňovaných regionů k dnešnímu uspořádání, které se v mnoha směrech blíží federaci a v němž již prvky asymetrie nejsou přítomny v takové míře jako na počátku osmdesátých let. Možná také díky rozsáhlé autonomii udělené Kataláncům, Baskům a dalším národům byly alespoň částečně utlumeny independentistické snahy těchto menšin, třebaže poslední dobou opět vzrůstají.²¹⁸ Globálně vzato pozitiva rozhodně převažují nad negativy, španělský model asymetrického regionalismu tak může posloužit jako vzor pro další země potýkající se s problematikou národnostních menšin (i když každý stát musí pochopitelně nalézt řešení adekvátní právě jeho specifickým potřebám). O úspěšnosti a pozitivní percepci španělského *estado de las autonomías* svědčí krom jiného také skutečnost, že je tento koncept mnohými právními a politologickými experty považován za jeden ze symbolů a pilířů španělského přechodu k liberální demokracii.

²¹⁸ Zároveň je třeba mít na paměti, že tradiční území Basků a Katalánců jsou rozdělena mezi Španělsko a Francii (baskické Iparralde a katalánský Roussillon), což může teoreticky negativně působit na výsledky separatistických snah obou národů.

Seznam zkratek

ADIC = *Asociación para la Defensa de los Intereses de Cantabria (Sdružení na obranu kantabrijských zájmů)*

BOE = *Boletín Oficial del Estado („Státní úřední věstník“)*

CiU = *Convergència i Unió (Konvergence a Jednota)*

čl. = článek

ETA = *Euskadi Ta Askatasuna („Baskicko a jeho svoboda“)*

km² = kilometr čtvereční

LOAPA = *Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico (Organický zákon o harmonizaci autonomního procesu z roku 1982)*

LORAFNA = *Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra (Organický zákon o reintegraci a zlepšení tradičních práv Navarry z roku 1982)*

LOREG = *Ley Orgánica 5/1985, del Régimen Electoral General (Organický zákon o všeobecném volebním systému z roku 1985)*

LOTRACA = *Ley Orgánica 11/1982, de Transferencias Complementarias a Canarias (Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Kanárské ostrovy z roku 1982)*

LOTRAVA = *Ley Orgánica 12/1982, de Transferencia a la Comunidad Valenciana de Competencias en Materia de Titularidad Estatal (Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Valencijské společenství z roku 1982)*

odst. = odstavec

PCE = *Partido Comunista de España (Komunistická strana Španělska)*

písm. = písmeno

PP = *Partido Popular* (Lidová strana)

PSOE = *Partido Socialista Obrero Español* (Španělská socialistická dělnická strana)

UCD = *Unión de Centro Democrático* (Svaz demokratického středu)

Seznam použité literatury a pramenů

a) monografie

BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* 1. vyd., Šenov u Ostravy: Tilia, 2001, 415 s. ISBN 80-86101-40-1.

CABADA, Ladislav; KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy.* 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 445 s. ISBN 80-86432-41-6.

GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology.* 1. vyd., Praha: Grada, 2010, 147 s. ISBN 978-80-247-2921-3.

HAGUE, Rod; HARROP, Martin. *Comparative Government and Politics: An Introduction.* 7th ed., Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, 434 s. ISBN 978-0-230-00637-9.

CHALUPA, Jiří. *Španělsko.* 1. vyd., Praha: Libri, 2005, 217 s. ISBN 80-7277-281-3.

KAŠPAR, Oldřich. *Španělsko: encyklopedický přehled.* [Pardubice]: Kora, [1996], 111 s. ISBN 80-85644-15-0.

KLOKOČKA, Vladimír; WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavy států Evropské unie: Díl první.* 2. vyd., Praha: Linde, 2004, 795 s. ISBN 80-7201-466-8.

KYSELA, Jan. *Dvoukomorové systémy: teorie, historie a srovnání dvoukomorových parlamentů.* 1. vyd., Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 630 s. ISBN 80-86432-89-0.

LIJPHART, Arend. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries.* New Haven, London: Yale University Press, 1999, 351 s. ISBN 978-0-300-07893-0.

POLIŠENSKÝ, Josef; BARTEČEK, Ivo. *Dějiny Iberského poloostrova do přelomu 19. a 20. století.* 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, 177 s. ISBN 80-244-0505-9.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů.* 1. vyd., Praha: Portál, 2002, 208 s. ISBN 80-7178-628-4.

ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů.* 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2009, 290 s. ISBN 978-80-245-1516-8.

STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu.* Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001, 109 s. ISBN 80-210-2721-5.

UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María; SECO SERRANO, Carlos. *Dějiny Španělska (Introducción a la Historia de España).* 3. dopl. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 915 s. přeložili

Simona Binková, Jiří Kasl, Eva Mánková, Blanka Stárková, Vít Urban. ISBN 978-80-7106-836-5.

b) právní předpisy a dokumenty

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1812* (Constitución Española de 1812). 19. března 1812. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1812.pdf >.

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1837* (Constitución Española de 1837). 18. června 1837. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1837.pdf >.

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1845* (Constitución Española de 1845). 23. května 1845. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1845.pdf >.

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1869* (Constitución Española de 1869). 1. června 1869. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1869.pdf >.

Španělsko. *Návrh Federální ústavy z roku 1873* (Proyecto de Constitución Federal de 1873). 17. července 1873. Dostupné také z:

<<http://www.ildefonsosuares.es/Historia2bat/tema6/Proyecto%20de%20Constitucion%20Federal%20de%201873.pdf>>.

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1876* (Constitución Española de 1876). 30. června 1876. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1876.pdf >.

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1931* (Constitución Española de 1931). 9. prosince 1931. Dostupné také z:

< http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1931.pdf >.

Španělsko. *Zákon o nástupnictví z roku 1947* (Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado). 8. června 1947. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1947/160/A03272-03273.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon z roku 1967* (Ley Orgánica del Estado). 1. ledna 1967. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1967/01/11/pdfs/A00466-00477.pdf> >.

Španělsko. *Zákon o politické reformě z roku 1977* (Ley para la Reforma Política). 4. ledna 1977. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1977/01/05/pdfs/A00170-00171.pdf> >.

Španělsko. *Španělská ústava z roku 1978* (Constitución Española de 1978). 29. prosince 1978. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de diciembre de 1978, núm. 311, páginas 29313-29424. Dostupné také z:

< http://www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf >.

Španělsko. *Organický zákon o lidové zákonodárné iniciativě z roku 1984* (Ley Orgánica 3/1984, Reguladora de la Iniciativa Legislativa Popular). 26. března 1984. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 27 de marzo de 1984, núm. 74, páginas 8387-8389. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1984/03/27/pdfs/A08387-08389.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o nahrazení autonomní iniciativy v provincii Almería z roku 1980* (Ley Orgánica 13/1980, de sustitución en la provincia de Almería de la iniciativa autonómica). 16. prosince 1980. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 24 de diciembre de 1980, núm. 308, páginas 28373-28373. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1980/12/24/pdfs/A28373-28373.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o Obránci lidu z roku 1981* (Ley Orgánica 3/1981, del Defensor del Pueblo). 6. dubna 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 7 de mayo de 1981, núm. 109, páginas 9764-9768. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1981/05/07/pdfs/A09764-09768.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na autonomní společenství zřízená dle čl. 143 ústavy z roku 1992* (Ley Orgánica 9/1992, de Transferencia de Competencias a Comunidades Autónomas que accedieron a la autonomía por la vía del artículo 143 de la Constitución). 23. prosince 1992. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 24 de diciembre de 1992, núm. 308, páginas 43863-43867. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1992/12/24/pdfs/A43863-43867.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Kanárské ostrovy z roku 1982* (Ley Orgánica 11/1982, de Transferencias Complementarias

a Canarias). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22053-22053. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1982/08/16/pdfs/A22053-22053.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o přenesení některých pravomocí státu na Valencijské společenství z roku 1982* (Ley Orgánica 12/1982, de Transferencia a la Comunidad Valenciana de Competencias en Materia de Titularidad Estatal). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22054-22054. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1982/08/16/pdfs/A22054-22054.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o soudní moci z roku 1985* (Ley Orgánica 6/1985, del Poder Judicial). 1. července 1985. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 2 de julio de 1985, núm. 157, páginas 20632-20678. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1985/07/02/pdfs/A20632-20678.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o Ústavním soudu z roku 1979* (Ley Orgánica 2/1979, del Tribunal Constitucional). 3. října 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 5 de octubre de 1979, núm. 239, páginas 23186-23195. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1979/10/05/pdfs/A23186-23195.pdf> >.

Španělsko. *Organický zákon o všeobecném volebním systému z roku 1985* (Ley Orgánica 5/1985, del Régimen Electoral General). 19. června 1985. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 20 de junio de 1985, núm. 147, páginas 19110-19134. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1985/06/20/pdfs/A19110-19134.pdf> >.

Španělsko. *Zákon o autonomním procesu z roku 1983* (Ley 12/1983, del Proceso Autonómico). 14. října 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 15 de octubre de 1983, núm. 247, páginas 27969-27972. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1983/10/15/pdfs/A27969-27972.pdf> >.

Španělsko. *Jednací řád Poslanecké sněmovny z roku 1982* (Reglamento del Congreso de los Diputados). 24. února 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 5 de marzo de 1982, núm. 55, páginas 5765-5779. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1982/03/05/pdfs/A05765-05779.pdf> >.

Španělsko. *Jednací řád Senátu z roku 1994* (Reglamento del Senado). 3. května 1994. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 13 de mayo de 1994, núm. 114, páginas 14687-14709. Dostupné také z:
< <http://www.boe.es/boe/dias/1994/05/13/pdfs/A14687-14709.pdf> >.

Španělsko. Andalusie. *Autonomní statut Andalusie z roku 1981* (Ley Orgánica 6/1981, de Estatuto de Autonomía para Andalucía). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 517-524. Dostupné také z:
<<http://www.juntadeandalucia.es/especiales/aj-nuevoestatuto-estatuto.html?idSeccion=3&idApartado=2> >.

Španělsko. Andalusie. *Autonomní statut Andalusie z roku 2007* (Ley Orgánica 2/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía para Andalucía). 19. března 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 20 de marzo de 2007, núm. 68, páginas 11871-11909. Dostupné také z:
<<http://www.juntadeandalucia.es/html/especiales/NuevoGobiernoVIII/images/17estatuto.pdf> >.

Španělsko. Aragonie. *Návrh Autonomního statutu Aragonie z roku 1936* (Anteproyecto de Estatuto de Autonomía de Aragón de 1936). 7. června 1936. Dostupné také z:

<http://es.wikisource.org/wiki/Anteproyecto_de_Estatuto_de_Autonomía_de_Aragón_de_1936>.

Španělsko. Aragonie. *Autonomní statut Aragonie z roku 1982* (Ley Orgánica 8/1982, de Estatuto de Autonomía de Aragón). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22033-22040. Dostupné také z:

<http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/leyes_espa/lo_008_1982.pdf>.

Španělsko. Aragonie. *Autonomní statut Aragonie z roku 2007* (Ley Orgánica 5/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Aragón). 20. dubna 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 23 de abril de 2007, núm. 97, páginas 17822-17841.

Dostupné také z:

<<http://www.boe.es/boe/dias/2007/04/23/pdfs/A17822-17841.pdf>>.

Španělsko. Asturie. *Autonomní statut Asturie z roku 1981* (Ley Orgánica 7/1981, de Estatuto de Autonomía para Asturias). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 524-530. Dostupné také z:

<http://www.asturias.es/Asturias/descargas/imagen_institucional/estatuto.pdf>.

Španělsko. Asturie. *Organický zákon o reformě Autonomního statutu Asturského knížectví z roku 1999* (Ley Orgánica 1/1999, de Reforma de la Ley Orgánica 7/1981, de Estatuto de Autonomía del Principado de Asturias). 5. ledna 1999. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 8 de enero de 1999, núm. 7, páginas 520-525. Dostupné také z:

<<http://www.boe.es/boe/dias/1999/01/08/pdfs/A00520-00525.pdf>>.

Španělsko. Baleárské ostrovy. *Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 1983* (Ley Orgánica 2/1983, de Estatuto de Autonomía para las Islas Baleares / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 1983). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 1983, núm. 51, páginas 5776-5783. Dostupné také z:

<http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_baleares.pdf>.

Španělsko. Baleárské ostrovy. *Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 2007* (Ley Orgánica 1/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de las Illes Balears / Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 2007). 28. února 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 2007, núm. 52, páginas 8703-8728. Dostupné také z:

<<http://nouestatut.caib.es/des/estatut2007.pdf>>.

Španělsko. Baleárské ostrovy. *Organický zákon o reformě Autonomního statutu Baleárských ostrovů z roku 1999* (Ley Orgánica 3/1999, de Reforma de la Ley Orgánica 2/1983, de Estatuto de Autonomía de las Illes Balears). 8. ledna 1999. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 9 de enero de 1999, núm. 8, páginas 840-849. Dostupné také z:

<<http://www.boe.es/boe/dias/1999/01/09/pdfs/A00840-00849.pdf>>.

Španělsko. Baskicko. *Autonomní statut Baskicka z roku 1931* (Estatuto Vasco-Navarro / Euskal Herriarentzako Sortaraua). 14. června 1931. Dostupné také z:

<http://es.wikisource.org/wiki/Estatuto_de_Estella>.

Španělsko. Baskicko. *Autonomní statut Baskicka z roku 1936* (Estatuto de Autonomía del País Vasco de 1936 / 1936ko Euskadiren Autonomia Estatutua). 7. října 1936.

Dostupné také z:

< http://es.wikisource.org/wiki/Estatuto_de_Autonomía_del_País_Vasco_de_1936 >.

Španělsko. Baskicko. *Autonomní statut Baskicka z roku 1979* (Ley Orgánica 3/1979, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco / 1979ko Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutua). 18. prosince 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 22 de diciembre de 1979, núm. 306, páginas 29357-29363. Dostupné také z:

<http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48bopv2/es/bopv2/datos/1980/01/s80_0032.pdf>.

Španělsko. Baskicko. *Návrh Politického statutu Baskického společenství (Ibarretxeův plán) z roku 2004* [Propuesta de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi (Plan Ibarretxe) de 2004]. 30. prosince 2004. Dostupné také z:

< www.lasprovincias.es/apoyos/documentos/estatuto_vasco_c.doc >.

Španělsko. Baskicko. *Zákon, jímž se mění názvy provincií „Álava“, „Guipúzcoa“ a „Vizcaya“ na „Araba/Álava“, „Gipuzkoa“ a „Bizkaia“, z roku 2011* (Ley 19/2011, por la que pasan a denominarse oficialmente “Araba/Álava”, “Gipuzkoa” y “Bizkaia” las demarcaciones provinciales llamadas anteriormente “Álava”, “Guipúzcoa” y “Vizcaya”). 5. července 2011. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 6 de julio de 2011, núm. 160, páginas 71349-71350. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/2011/07/06/pdfs/BOE-A-2011-11606.pdf> >.

Španělsko. Ceuta. *Autonomní statut Ceuty z roku 1995* (Ley Orgánica 1/1995, de Estatuto de Autonomía de Ceuta). 13. března 1995. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 14 de marzo de 1995, núm. 62, páginas 8055-8061. Dostupné také z:

< <http://www.ceuta.es/ayuntamiento/la-institucion/estatuto-de-autonomia> >.

Španělsko. Extremadura. *Autonomní statut Extremadury z roku 1983* (Ley Orgánica 1/1983, de Estatuto de Autonomía de Extremadura). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 26 de febrero de 1983, núm. 49, páginas 5580-5586.

Dostupné také z:

< <http://www.spain-2.com/extremadura/estatuto.pdf> >.

Španělsko. Extremadura. *Autonomní statut Extremadury z roku 2011* (Ley Orgánica 1/2011, de Reforma del Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Extremadura). 28. ledna 2011. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de enero de 2011, núm. 25, páginas 9466-9503. Dostupné také z:

< <http://doe.juntaex.es/pdfs/doe/2011/10e/11LO0001.pdf> >.

Španělsko. Galicie. *Autonomní statut Galicie z roku 1936* (Estatuto de Autonomía de Galicia de 1936). 28. června 1936. Dostupné také z:

<<http://www.parlamentodegalicia.es/sitios/web/bibliotecahoxenoparlamento/estatutos%20de%20galicia.pdf>>.

Španělsko. Galicie. *Autonomní statut Galicie z roku 1981* (Ley Orgánica 1/1981, de Estatuto de Autonomía para Galicia). 6. dubna 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 28 de abril de 1981, núm. 101, páginas 8997-9003. Dostupné také z:

< <http://www.xunta.es/titulo-preliminar> >.

Španělsko. Galicie. *Zákon, jímž se mění názvy provincií „La Coruña“ a „Orense“ na „A Coruña“ a „Ourense“, z roku 1998* (Ley 2/1998, sobre el cambio de denominación de las provincias de “La Coruña” y “Orense”). 3. března 1998. In: *Boletín Oficial del*

Estado, Reino de España. 4 de marzo de 1998, núm. 54, páginas 7392-7392. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1998/03/04/pdfs/A07392-07392.pdf> >.

Španělsko. Kanárské ostrovy. *Autonomní statut Kanárských ostrovů z roku 1982* (Ley Orgánica 10/1982, de Estatuto de Autonomía de Canarias). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22047-22053. Dostupné také z:

< <http://www.gobiernodecanarias.org/libroazul/pdf/17729.pdf> >.

Španělsko. Kantábrie. *Autonomní statut Kantábrie z roku 1981* (Ley Orgánica 8/1981, de Estatuto de Autonomía para Cantabria). 30. prosince 1981. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de enero de 1982, núm. 9, páginas 530-537. Dostupné také z:

<http://www.parlamento-cantabria.es/UserFiles/File/ESTATUTO%20DE%20AUTONOMIA_vigente.pdf >.

Španělsko. Kastilie a León. *Autonomní statut Kastilie a Leónu z roku 1983* (Ley Orgánica 4/1983, de Estatuto de Autonomía de Castilla-León). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 2 de marzo de 1983, núm. 52, páginas 5966-5972. Dostupné také z:

< <http://www.spain-2.com/castilla-leon/estatuto.pdf> >.

Španělsko. Kastilie a León. *Autonomní statut Kastilie a Leónu z roku 2007* (Ley Orgánica 14/2007, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Castilla y León). 30. listopadu 2007. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de diciembre de 2007, núm. 288, páginas 49486-49505. Dostupné také z:

<http://www.jcyl.es/web/jcyl/AdministracionPublica/es/Plantilla100/1197356527164/1251181050732/_/_>.

Španělsko. Kastilie a León. *Zákon, jímž se určuje sídlo autonomních institucí Kastilie a Leónu, z roku 1987* (Ley 13/1987, por la que se determina la sede de las Instituciones de Autogobierno de Castilla y León). 29. prosince 1987. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 8 de febrero de 1988, núm. 33, páginas 4136-4137. Dostupné také z: <<http://www.boe.es/boe/dias/1988/02/08/pdfs/A04136-04137.pdf>>.

Španělsko. Kastilie-La Mancha. *Autonomní statut Kastilie-La Manchy z roku 1982* (Ley Orgánica 9/1982, de Estatuto de Autonomía de Castilla-La Mancha). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22040-22047. Dostupné také z: <<http://pagina.jccm.es/estatuto/index.htm>>.

Španělsko. Katalánsko. *Hlavní body z Manresy* (Bases de Manresa; escrito por PRAT DE LA RIBA, Enric). 27. března 1892. Dostupné také z: <<http://www.iesheliopolis.es/GyH/luiscastello/Las%20bases%20de%20Manresa.pdf>>.

Španělsko. Katalánsko. *Autonomní statut Katalánska z roku 1932* (Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1932 / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1932). 9. září 1932. Dostupné také z: <<http://www.tufs.ac.jp/ts/personal/hirotate/documentacion/autonomia-catalunya/Estatuto%20de%20autonomia%20de%20Cataluna%201932.pdf>>.

Španělsko. Katalánsko. *Autonomní statut Katalánska z roku 1979* (Ley Orgánica 4/1979, de Estatuto de Autonomía de Cataluña / Estatut d'Autonomia de Catalunya de

1979). 18. prosince 1979. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 22 de diciembre de 1979, núm. 306, páginas 29363-29370. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1979/12/22/pdfs/A29363-29370.pdf> >.

Španělsko. Katalánsko. *Autonomní statut Katalánska z roku 2006* (Ley Orgánica 6/2006, de Reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña / Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 / Estatut d'Autonomia de Catalonha de 2006). 19. července 2006. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 20 de julio de 2006, núm. 172, páginas 27269-27310. Dostupné také z:

< http://www.parlament.cat/porteso/estatut/eac_es_20061116.pdf >.

Španělsko. Katalánsko. *Zákon, jímž se mění názvy provincií „Gerona“ a „Lérida“ na „Girona“ a „Lleida“, z roku 1992* (Ley 2/1992, por la que pasan a denominarse oficialmente “Girona” y “Lleida” las provincias de “Gerona” y “Lérida”). 28. února 1992. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 29 de febrero de 1992, núm. 52, páginas 7105-7105. Dostupné také z:

< <http://www.boe.es/boe/dias/1992/02/29/pdfs/A07105-07105.pdf> >.

Španělsko. La Rioja. *Autonomní statut La Riojy z roku 1982* (Ley Orgánica 3/1982, de Estatuto de Autonomía de La Rioja). 9. června 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 19 de junio de 1982, núm. 146, páginas 16750-16756. Dostupné také z:

< http://www.larioja.org/upload/documents/458007_estatuto.pdf?idtab=25697 >.

Španělsko. Madridské společenství. *Autonomní statut Madridského společenství z roku 1983* (Ley Orgánica 3/1983, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad de Madrid). 25. února 1983. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 1 de marzo de 1983, núm. 51, páginas 5783-5790. Dostupné také z:

<<http://www.madrid.org/wleg/servlet/Servidor?opcion=VerHtml&nmnorma=1&cdestad o=P>>.

Španělsko. Melilla. *Autonomní statut Melilly z roku 1995* (Ley Orgánica 2/1995, de Estatuto de Autonomía de Melilla). 13. března 1995. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 14 de marzo de 1995, núm. 62, páginas 8061-8067. Dostupné také z: <http://www.melilla.es/melillaPortal/fdoc_d4_v1.jsp?contenido=707&tipo=5&nivel=1400&pagina=home&language=es>.

Španělsko. Navarra. *Organický zákon o reintegraci a zlepšení tradičních práv Navarry z roku 1982* (Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra / Nafarroako Foru Eraentza Birrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoa). 10. srpna 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 16 de agosto de 1982, núm. 195, páginas 22054-22060. Dostupné také z: <<http://www.lexnavarra.navarra.es/detalle.asp?r=87>>.

Španělsko. Region Murcia. *Autonomní statut Regionu Murcia z roku 1982* (Ley Orgánica 4/1982, de Estatuto de Autonomía para la Región de Murcia). 9. června 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 19 de junio de 1982, núm. 146, páginas 16756-16763. Dostupné také z: <[http://www.carm.es/web/pagina?IDCONTENIDO=1610&IDTIPO=100&RASTRO=c\\$m22660,127,1605](http://www.carm.es/web/pagina?IDCONTENIDO=1610&IDTIPO=100&RASTRO=c$m22660,127,1605)>.

Španělsko. Valencijské společenství. *Autonomní statut Valencijského společenství z roku 1982* (Ley Orgánica 5/1982, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 1982). 1. července 1982. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 10 de julio de 1982, núm. 164, páginas 18813-18820. Dostupné také z:

<http://estaticos.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/estatutos/pdf/e_valencia.pdf >.

Španělsko. Valencijské společenství. *Autonomní statut Valencijského společenství z roku 2006* (Ley Orgánica 1/2006, de Reforma de la Ley Orgánica 5/1982, de Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana / Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 2006). 10. dubna 2006. In: *Boletín Oficial del Estado, Reino de España*. 11 de abril de 2006, núm. 86, páginas 13934-13954. Dostupné také z: <http://www.cortsvalencianes.es/cs/Satellite/Layout/Page/1260974741578/EstatutoAutonomia.html?lang=es_ES >.

c) judikatura

Španělsko. *Rozhodnutí Ústavního soudu 76/1983* (Sentencia del Tribunal Constitucional 76/1983, de 5 de agosto de 1983). 5. srpna 1983. Dostupné také z: <<http://hj.tribunalconstitucional.es/HJ/es/Resolucion/Show/204> >.

Španělsko. *Rozhodnutí Ústavního soudu 31/2010* (Sentencia del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de junio de 2010). 28. června 2010. Dostupné také z: <<http://www.boe.es/boe/dias/2010/07/16/pdfs/BOE-A-2010-11409.pdf> >.

Španělsko. *Rozhodnutí Ústavního soudu 30/2011* (Sentencia del Tribunal Constitucional 30/2011, de 16 de marzo de 2011). 16. března 2011. Dostupné také z: <<http://www.boe.es/boe/dias/2011/04/11/pdfs/BOE-A-2011-6545.pdf> >.

Španělsko. *Rozhodnutí Ústavního soudu 32/2011* (Sentencia del Tribunal Constitucional 32/2011, de 17 de marzo de 2011). 17. března 2011. Dostupné také z: < <http://www.boe.es/boe/dias/2011/04/11/pdfs/BOE-A-2011-6547.pdf> >.

d) články a další internetové zdroje

El País. *El Constitucional niega a Castilla y León las competencias sobre el Duero* [online]. 17 de marzo de 2011 [cit. 2012-11-23]. Dostupné z: < http://elpais.com/elpais/2011/03/17/actualidad/1300353442_850215.html >.

Elecciones generales de España de 1977. Resultados oficiales [online]. [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: < <http://www.historiaelectoral.com/e1977comp.html> >.

ELMundo.es. *La España de las Autonomías: un especial de ELMundo.es* (coordinado por APARICIO, Sonia) [online]. [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: < http://www.elmundo.es/especiales/2005/06/espana/estatutos_autonomia/index.html >.

Instituto Nacional de Estadística. *Población, superficie y densidad por comunidades autónomas y provincias* [online]. 1 de enero de 2011 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: < <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t43/a011/a1998/densidad/a2011/10/&file=t10031.px&type=pcaxis&L=0> >.

RTVE. *El Plan Ibarretxe* (escrito por TORRES, Laura) [online]. 19 de mayo de 2008 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: < <http://www.rtve.es/noticias/20080519/plan-ibarretxe/57950.shtml> >.

The Economist. *How much is enough?: Devolution has been good for Spain, but it may have gone too far* [online]. Nov 6th 2008 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: < http://www.economist.com/node/12501023?story_id=12501023 >.

e) přednášky a semináře

BARRERO ORTEGA, Abraham. *Introducción al Derecho Constitucional* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, září 2011 – leden 2012.

CARRASCO DURÁN, Manuel. *Derecho Constitucional I* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, září 2011 – leden 2012.

TIZÓN FERRER, María del Mar. *Historia del Derecho* [přednáška]. Sevilla: Universidad de Sevilla, únor 2012 – květen 2012.

Resumé

Diplomová práce „Analýza španělského modelu asymetrického regionalismu“ se zabývá konceptem politicko-administrativního členění státu, jenž je v současné době charakteristický pro Španělské království. Práce si klade za cíl zevrubně prozkoumat všechny podstatné aspekty tohoto ojedinělého typu vnitřního uspořádání státního celku, a to v širších (zejména právních, historických a politických) souvislostech.

Při zpracovávání tématu bylo čerpáno z česky a anglicky psané monografické literatury (teoretická a historická část práce) a aktuálních znění španělských právních předpisů; byly rovněž využity další různorodé prameny, jako například odborné články internetových periodik, relevantní judikatura či poznámky z přednášek pojednávajících o španělském ústavním právu.

Text práce sestává ze tří kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. V úvodní teoretické kapitole je věnována pozornost typologii států dle jejich vnitřního uspořádání, jsou zde vysvětleny pojmy jako konfederace, federace, unitární stát či regionální stát.

Druhá historická kapitola podává přehled vývoje Španělska (respektive Pyrenejského poloostrova) od prvních osídlení až po přijetí ústavy v roce 1978; důraz je kladen především na postavení regionů v každé popisované epoše.

Jádro práce spočívá v nejrozsáhlejší třetí kapitole, která analyzuje autonomní společenství vznikající na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století. Diplomová práce se zde po krátké obecné charakteristice španělského politického systému zaměřuje na *comunidades autónomas* – zaobírá se jejich ústavním vymezením, popisuje průběh formování jednotlivých regionů, zkoumá autonomní statuty; zmiňuje se taktéž o základech organizační struktury samosprávných celků. Komparativní výklad je doplněn faktografickým souhrnem všech autonomních společenství a měst.

Na závěr diplomová práce stručně shrnuje pozitiva a negativa španělského modelu asymetrického regionalismu a snaží se nalézt odpovědi na otázky, kam se za dobu své reálné existence tento koncept posunul a proč je i po více jak třiceti letech od přechodu k demokracii relativně úspěšný a životaschopný.

Summary

The master's degree thesis "Spanish Model of Asymmetric Regionalism: An Analysis" deals with the concept of political-administrative division of a state, which has been typical of the Kingdom of Spain. The master's degree thesis aims to profoundly analyze all the substantial aspects of this unique type of inner arrangement of a state, namely in broader (above all in legal, in historical and in political) relations.

When elaborating on the topic I drew on Czech and English monographic literature (this applies both to the theoretical and to the historical part of the thesis) and on topical wordings of Spanish legal regulations; I also made use of various sources, as e.g. of professional articles online, of relevant judicial decisions, or of notes I made in Spain at lectures on Spanish constitutional law.

The thesis consists of three chapters which are further divided into subchapters. In the initial theoretical chapter attention is paid to the typology of states according to their inner arrangement. The concepts such as confederation, federation, unitary state or regional state are explained here.

The second chapter provides the overview of historical development of Spain (or, more exactly, of Iberian Peninsula) from the first settlements up to the adoption of the Spanish Constitution of 1978. The emphasis is first of all on the position of regions in each described epoch, respectively.

The gist of the thesis lies in the largest third chapter which analyzes autonomous communities arising at the end of the 1970s and the beginning of the 1980s. After short general characteristic of the Spanish political system the thesis focuses on *comunidades autónomas*: the thesis examines the way they are anchored in the Constitution, describes the process of forming of particular regions and scrutinizes the statutes of autonomy; it mentions the basics of the institutional structure of autonomous communities. The comparative interpretation is complemented with the factographic summary of all the autonomous communities and cities.

The thesis is concluded with a brief summary of (dis)advantages of the Spanish model of asymmetric regionalism; subsequently the thesis endeavours to give answers to the questions: what progress has this concept since the transition to democracy enjoyed and why has been this concept viable and more or less successful.

Klíčová slova

Španělské království, ústavní právo, regionální stát

Keywords

Kingdom of Spain, constitutional law, regional state